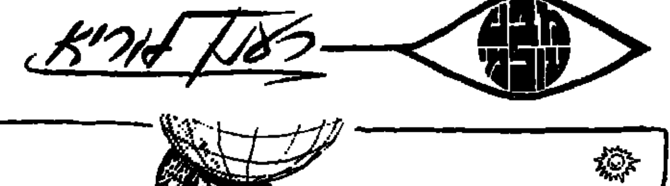
מעריב
סופשבוע
כ"ד באלול, תשמ"ז 18.9.1987

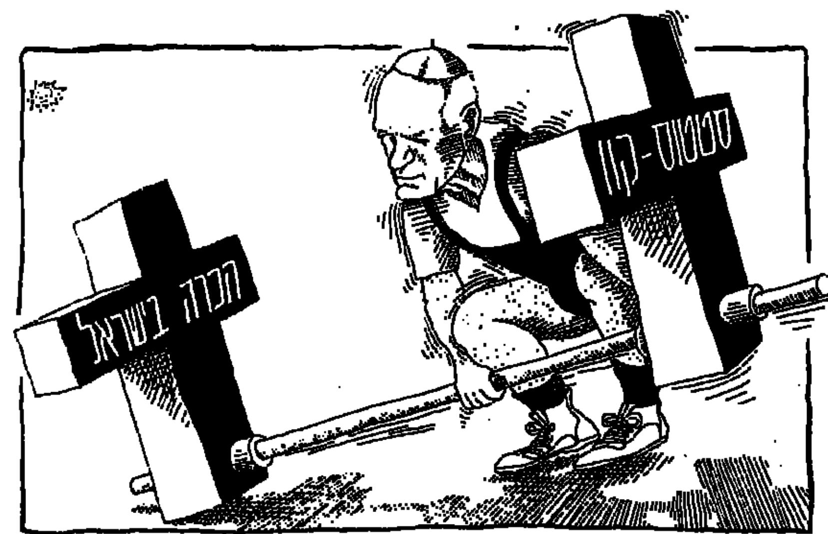
אלוף עמוס לפידות מעביר פיקוד. שיחה בלעדית ■ תד אריסון, פעם תל־אביבי, היום מיליארדר ■ רונית רינת. החתיכה מרחוב פנורמה ■ סירל סטיין. מהמר על "הילטון" ■ רלף קליין. שטח פרטי ■

בשר טוב מגיע רחוק
מוצרי הבשר ובשר עגל חלב פלקון
עכשיו להשיג קרוב אליך
במקומות הנכונים:
רשת פלקון תל־אביב ★ יבנה ★ הרצליה
רשת שופרסל והיפר כל, סופר פרינט ירושלים
ובמעדניות המובחרות ברחבי הארץ.
מפיץ בלעדי: הוד לבן בע״מ טל. 06-335474
פלקון
מעדני בשר כשר
הבשר הנכון במקום הנכון
הכל־בו ומח׳ הרהיטים פתוחים במוצ״ש 22.00-18.45 • הכל־בו ומח׳ הרהיטים פתוחים במוצ״ש 22.00-18.45
מאיטליה, אנגליה, צרפת,
הכלים הכי... הכי יפים בלעדי בכל־בו שלום
האשראי המלא הכי... הכי ארוך
במוצ״ש - חניה חינם!
בתל־אביב ובכל־בו שלום החדש בחיפה
כל־בו שלום
רק השבוע
האשראי המלא הכי... הכי ארוך במדינה!
קונים היום ומשלמים
הכל אחרי 10 שבועות!
כל הקונה מעל 100 ש״ח במחלקות: כלי בית, מתנות
HOME STYLE, יוכל לשלם בצ׳יק דחוי ל־10 שבועות ללא ריבית.
כלי לדבש מקריסטל
רק 31.50 ש״ח.
מבחר עשיר של כלי הגשה, כלי נוי ופמוטים מצופים כסף, תוצרת גרמניה.
מבחר מוצרים בעיצוב מודרני וצבעוני תוצרת "BIESSE" איטליה.
מכשירי חשמל ובדרשות ב־6 תשלומים שקליים!
BRAUN
14 ש״ח
טוסטר אובן
20 ש״ח
מעבד מזון
49.50 ש״ח
GIRMI
56 ש״ח
ג׳יגו
משחק חכם יותר
(עכשיו בכלבו שלום בת״א)
35 דגמים מקוריים
של משחקי הרכבה,
חכמים לכל הגילים.
Massage Wonder
3×76 ש״ח
מכשיר עיסוי יפני
לשיכוך כאבים
ושחרור השרירים.
דיאטה באמצעות מחשב
התאמה אישית מידית, של תכניות הרזיה ותכניות לשיפור הכושר הגופני. מכשירי עזר להרזיה מוצלחת והתעמלות פסיבית. קביעת הכושר הגופני והמשקל הנכון.
חניה חינם!
תל־אביב: מגדל שלום רח׳ הרצל 1. חיפה: מרכז פנורמה, מרכז הכרמל שדי הנשיא 109.

"זהירות! אור בקצה המינהרה"

ספורט היסטורי

מלחמת חורמה

סופשבוע

ג' באלול, תשמ"ז 18.9.1987

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראי יקרים,

תד אריסון הוא אחד היהלומים אם לא הקו־הי־נור – היהלום העברי הגדול בעולם – בכספת של קרן תל־אביב. המפעל הפילנטרופי של ציון', שמנסה לתקות את סיפור ההצלחה של קרן יהושע (כל הזכויות שמורות לטדי). לפי ה"פורבס", מגזין העסקים היוקרתי של ארה"ב, אריסון הוא אחד העשירים הגדולים של אמריקה. לא רק בקנה־מידה יהודי. מיליארדר שעשה הרבה כסף באוניות האהבה. יאיר לפיד כותב עליו. בילי מוסקונה־לרמן קולטת במלוא של בתו. התרומות שלו לתל־אביב סוגרות מעגל, לא מכסות על מה שיש. כי אריסון גדל כאן, למד ב"הרצליה", לחם בלטרון בתש"ח, והלך לצאת לארה"ב לחפש את מזלו. למה נאלץ מפני שכאן לא נתנו לו לתגום כשרון, מרץ, ידע וניסיון שנצבר במשפחה לעסק פרטי. הגות ספנות: זה קרה בימי המדינה הראשונים, ימיה האדומים של מפא"י, כשיוזמה פרטית היתה מלת גנאי, לא הירידה. צי"ם, חברה ממשלתית־ממשלתית, חנקה אותו. איפה היא ואיפה הוא. יצא לשחות באמריקה עם 10 דולר בכיס, לא חיפש טובות מהממשלה. רק שלא שיחק. אחרי קשר כושל עם חברת הספנות של מאיר הלוי שהסתיים בסערות, לא באשמתו של אריסון, תפס גל משל עצמו ומאז הוא עולה. המגע שלו עם ישראל מוגבל היום להרבה סימפטיה ונוסטלגיה למחוז ילדותו התל־אביבי שמתורגם לתרומות נדיבות, דישה נים הכספי שלו. רק לא לעשות כאן עסקים.

השורשים של פרשת אריסון מכצבצים גם מתגובתו של ראש המועצה המקומית יבנאל לכתבתה של שרית פוקס על משבר החקלאים במושבה הוותיקה, שפורסמה ב"סופשבוע" שעבר. כשטלפן לי בראשית השבוע, היה קולו מלא חרון כנגד העוול הנורא שנעשה למקום. וכרגיל, זוהי לא רק דעתו אלא גם של זועמים אחרים שפנו אליו. בעצם, חזרה האיש לאחר שניסיתי לרדת לפשר מצוקתו, העוול איננו קשור כלל לאסונם של החקלאים. מה שאיום באמת הוא אותו משפט קצרצר שלעיני הכתבת לא הזדקר גינדור של עצים מסוג "מודקרים דרדרים", היא כתבה, וראש המועצה זועק חמס. הלא הוא אחראי למי של המושבה, לא למצבם הכלכלי של בניה. אז אולי באמת יש ביבנאל יותר גינות ועצים מאשר דרדרים. אבל לשרית פוקס יש עין לא מוניציפאלית, ולכן הדרדרים שניקרו על דרכה קיבלו משקל ומשמעות מעבר לבוטניקה. כי מי שקורא את הסיפור מבין כמוה שגלי החקלאות יבנאל מתה. אפילו שהמועצה המקומית תמשיך להתקיים ולנטוע עצים בכספי ממשלה, שנתמכת בכספי סיוע מיהודי אמריקה, גם ממה שאריסון עושה שם בעבודה קשה.

צ. לביא

בשער: עזר ויצמן בחיפה. כתבה בעמ' 6-8. צילום: ראובן קסטרו.

סחבק

כמעט שנה לבחירות. הוא כבר רץ. יום בחיפה עם עזר ויצמן. חיפוש שורשים במחוז ילדותו ומסע הסברה רחוף לשלום. הקסם האישי שלו רץ אחריו מעל הראש כמו ענן. עזר, 63, מודע לענן הזה, וגם לעובדה שהרחוב צועק בקלות רבה יותר אריק־אריק מאשר עזר־עזר. האיש קולט אהבה כמו דוד־שמש וגם יודע להחזיר. לפעמים קצת שורף. בין הכרמל להדר ולשכונה הערבית בעיר־התחתית, עזר מחבק, צועק, מנשק, מקלל, מחייך, סוחף. סחבק של כולם.

מאת מיכל קפרא צילומים: ראובן קסטרו

ברחוב מלצ'ט מספר ארבע בחיפה עמד עזר ויצמן, השר כלי תיק, והציץ מאחורי גדר האבן על הבית בו גדל. טריפ אישי לתוך הזכרונות. התרפקות חסרת מעצורים. "חסר לי עץ זית אחד", הוא אמר. העוזר הברואי של השר ניסה להמר על איזה גוע כרות. לא. הזית שעזר חיפש, נעלם. "אבל השער נשאר אותו דבר". ליטוף. "הנה עץ הארקריה שסבתא קיבלה מתנה". נגיעה. "פה טיפסתי". ספיחה, חמישים־ששים שנה אחורה. השר נזכר. הצלם מצלם. גם את האצבע שמשוטטת באויר. המארח, ראש עיריית חיפה, אריה גוראל, נשאר במכונית. שהשר בלי תיק יחפש את השורשים שלו לבד.

כמעט שנה לפני הבחירות. כמעט עשר שנים לבואו של סאדאת לירושלים. כמעט חודש לאחר החלטת הממשלה על הפסקת פרוייקט הלביא. חיפה שקטה, לא מתרגשת מתאריכים. עזר – כן. גבוה, צנום יותר, סגנון כרגיל, מרשה לעצמו להפגין עייפות קלה רק בתוך המכונית. אבל גם שם הוא לא מוותר על מעילות ידנית, ומנפנף שלום קטן וטבעי לאיזה נהג חיפושית, שכמעט מתעלף מאקט הקירבה הבלתי־צפוי. הקסם האישי שלו רץ אחריו מעל הראש כמו ענן. לא זז. תעשה פה, לא יעזור. עזר וייצמן, 63, מודע לענן הזה, צועק, מקלל, מחבק, מנשק, מחייך, סוחף. סחבק.

הרחוב אוהב אותו. עזר ויצמן קולט אהבה כמו דוד־שמש וגם יודע להחזיר. לפעמים קצת שורף. במרכז המסחרי הוא מסתובב כמו בבית, במטבח. נכנס לחנות נעלים. הזבנית מתרגשת. "איך זה למכור נעלים?" הוא שואל בטבעיות של מכר ותיק את הזבנית המפעפעת בהתרגשות. היא לא עונה, רק מחייכת. עזר מספר לה שיש לו בעיה עם נעלים. כפות הרגלים צרות וארוכות. היא מביטה בהודהות אידקץ בכפות הרגלים הבעייתיות של השר. הם כבר חברים. "כמה ילדים יש לך? ויוה? ישו מה הבעל עושה? יש אלפיים שקל בחודש?"

בסופרמרקט שואל לקוח שלא מתמסר בקלות: "לא שמעתי חדשות. כבר התחילה מערכת הבחירות?" ויצמן לא מתרגש אבל גם לא מתלהב מהמסור. בפתח הסנריטוריה, הוא רואה זוג שמתקשה להחליט בין קוקולד עם קצפת לעיסת בצק לבנה ולא מוגררת. "מתלבטים?" הוא שואל אותם בטון אבהי. "כן", הם עונים לו, "נו, תארו לעצמכם מה זה כשצריך להחליט על הלביא".

רק פעם אחת, במידרחוב, הולכת האהבה, צעקה "תגיד, מה קרה לך?" העיניים למעלה. ליכודניק על מירפסת. ריאלוג.

ויצמן: "מה אתה נואם כמו מוסוליני מהמירפסת. אתה גיבור? בוא, בוא תרד לפה".

הגיבור יורד: "פעם החזקתי ממך", הוא מטיח בשר.

ויצמן: "היום תחזיק משהו אחר".

ליכודניק: "היית בין התומכים הכי גדולים של הלביא, מה קרה, האז"

ויצמן: "שתוק, שתוק, תפסיק לעשן ותוריד עשרה קילו".

הליכודניק מתיישב, חוכך ברעתו אם להיעלב. "כאיש צבא אני משתחווה לפניך אבל ..."

ויצמן: "תשתחווה גם עכשיו".

ליכודניק: "איפה עזר של הליכוד? אתה עזבת את הליכוד בגלל שלא קיבלת את תיק האוצר".

ויצמן: "בחייך, מה אתה מקשקש? בגין הביא את השלום אבל אחרי שהוא התחיל לקלקל אותו השארתי אותך לו ולו אותך".

ליכודניק: "אם היית נשאר בליכוד, היית יכול להיות היום ראש ממשלה".

ויצמן: "אתה מעריך את ארנס על שהתפטר?"

ליכודניק: "בטח שאני מעריך".

ויצמן: "אז למה אתה לא מעריך אותי שהתפטרתי? בשבילי, מפלגה זו לא מסגרת שבה משיגים הישגים אישיים. אני עזבתי את הליכוד והלכתי לבד".

הליכודניק מאבד את הסבלנות. בעל חנות ששומע את חויכות, צועק לעזר: "זה עוכר ממפלגה למפלגה". כמעט טינה. במידרחוב לא סולחים למי שעזב את המחנה הלאומי והצטרף למערך.

רק דיאלוג אחד, ביום אחד, ובכל זאת.

אחר־כך, בארבע עיניים, הוא אומר: "אולי יכולתי להיות ראש ממשלה, אבל לא הייתי. כיום קיימת ב'חרות' אווירה שלא הייתי יכול לשאת אותה, לעמוד

ליכודניק: "פעם החזקתי ממך".
ויצמן: "היום תחזיק משהו אחר".
ליכודניק: "היית בין התומכים הכי גדולים של הלביא, מה קרה, האז"
ויצמן: "שתוק, שתוק, תפסיק לעשן ותוריד עשרה קילו".

בה. ב־1980 עמדתי על פרשת דרכים. אם לא הייתי מתפטר הייתי יכול להשאר ולהיות גם היום שר בטחון. אבל כשר בטחון של הליכוד הייתי צריך לעמוד באריאל ולנאום שהפלסטינאים הם נוראים, והירדנים מנוולים. אני הייתי יכול לעשות את זה?"

שר בלי תיק, אורח העיר חיפה. מערכת הבחירות די רחוקה. ובכל זאת, ויצמן, פוליטיקאי משופשף, יודע שהרחוב צועק בקלות רבה יותר אריק־אריק מאשר עזר־עזר. הוא יודע שיותר פופולארי לירוק על עראפאת, ולירוק בכלל, מאשר לבלוע בנחת את הגועל הרירי. מבחינתו, אולי הקרב החל. בלי שאגות קרב, בלי אותות פתיחה. אבל משהו בניסוחים שלו מרמז. "זו תהיה מערכת הבחירות הבוטה ביותר שהיתה אי־פעם. יש ללכת לבחירות בעוצמה רבתי. לבוא לבוחר ולהגיד לו: ארוני, אתה צריך לבחור – או מלחמה או שלום". בתרגום חופשי: ליכוד או מערך.

למחרת, בבית בקיסריה, יצביע על הגינה, על העצים, ישאל איך הים, ויחכה באמת לתשובה. יפתח מגירה, הנה, כשהיה ילד קטן. מבט תמים. הנה, אבא, אמא, הדוד חיים ויצמן. "אם הם היו רואים אותי מצטרף ל'חרות' הם היו מתפלצים". אחרי חיטוט במגירה שניה, הוא מתעכב מול הפינג'אן שקיבל מתנה מסאדאת. ואחר־כך מול תמונה של הבת, והכוננית של סבתא. ושטיח פרסי מבית ההורים. ועוד תמונה – של הבן, שאולי, שמונים ותמישה אחוזי נכות. עזר לא מדבר. נמנע מלגעת. אבל המבט מסגיר. כל החיספוס, הסתבקיות, ההומור, נעלמים במלה אחת: "כואב".

אחר־כך הטלפון יצלצל. ועוד פעם. ועוד פעם. "אין שקט", הוא אומר, ויודע כמו כל פוליטיקאי מה משמעותו של שקט.

ביום הקודם, בפתח עיריית חיפה, מחכות לשר שתי תלמידות מבית־ספר אליאנס. בונים ליד בית־הספר, וזה עושה להן המון רעש. "את עושה ספורט?" הוא שואל את העלמה המוטרדת מהטרקטורים. העלמה לא מתכלבלת מעולם האסוציאציות המוזר של כבוד השר ועונה: "סקווש". ויצמן מחייך. לא מסביר מה הקשר בין רעש לספורט.

בלישכת ראש העירייה מחכים לו עתונאים. אוכלים ענבים, שואלים על הלביא ומעצבנים אותו. "תפסיקו כבר עם זיהום האוויר הזה", הוא שואג חד־משמעית. העלו לו את הסעיף. אבל לכדורי ואבטיח הקטנים שעומדים בסדר מופתי על המגשים יש תכונה מרגיעה. שחקנית הסקווש וחברתה עוד מחכות בחוץ. רוצות שהשר יסלק את הטרקטורים. אבל

(המשך בעמוד הבא)

"כשר בטחון של הליכוד, אם לא הייתי מתפטר, הייתי צריך לעמוד באריאל ולנאום שהפלסטינאים הם נוראים, והירדנים מנוולים. אני הייתי יכול לעשות את זה?"

"כשאני שומע אנשים שאומרים שעראפאת רוצה להשמיד את מדינת ישראל, אני חוטף היסטריה של צחוק. כמה דיוויזיות יש לו?"

"בגין רצה שהכניסה ללבנון תהווה משקל נגד להסכמי קמפ דיוויד ולשלום. בגין אמנם הביא את השלום, אבל לפי הערכתי הוא התחרט על־כך, ולכן היה בעד מבצע שלום הגליל".

שש־בש בואדי ניסנאס: "הלכה מלקטין".

במספרה במרכז המסחרי: מערכת הבחירות התחילה, בלי שאגות קרב, בלי אותות פתיחה.

(המשך מהעמוד הקודם)
סדר־היום לחוץ. נמל חיפה בוער יותר. כמו במסלול של טיול שנתי. הנמל מזכיר לעזר את בגרי הים של הבחורות בימי ילדותו. "זה היה עם שמלות כאלה", הוא מדגים עם הידיים. כדרך לשם, במקום לשיר את שירי ארץ־ישראל, מדברים על ערפאת. גם כן נושא בוער.

"כשאני שומע אנשים שאומרים שערפאת רוצה להשמיד את מדינת ישראל, אני חוטף היסטריה של צחוק. כמה דיוויזיות יש לו? כמה מטוסי אף.16? מבחינה בטחונית זה הדבר האחרון שמדאיג אותי. זה אויב? אחד ששם פצצה בפדאספה זה אדם חלש ולא אדם חזק. ערפאת הוא אויב פוליטי, אבל רק עם אויב עושים שלום. ואם הוא יכיר ב־242 ו־338 ויכריז על הפסקת הטרור, אני אדבר איתו. אשב איתו. התנגדות לתהליך השלום באה מחוסר בטחון לאומי ממדרגה ראשונה". כמה ימים אחרי זה, כשערפאת טען שקיבל מכתב מעזר ויצמן עם הצעה לקונפדרציה ישראלית־פלשתינאית, ויצמן הכחיש.

בגמל הוא סוגר חשבון עם בגין: "כל הזמן מאשימים רק את אריק בכוונותו להיכנס ללבנון. לפי הערכתי כוונותו של בגין לא היתה קטנה יותר. הוא רצה שהכניסה ללבנון תהווה משקל נגד למהלכי קמפ־דיוויד. משקל נגד לשלום. בגין אמנם הביא את השלום, אבל לפי הערכתי הוא התחרט על כך, ולכן היה בעד מבצע שלום הגליל. כבר בזמן ניהול המשא־ומתן על הסכם השלום, אמרתי לאישיות אמריקאית חשובה מאוד שישבה בביתי, שבגין יתחרט על ההסכם תוך שלושה־ארבעה חודשים. האישיות אמרה לי: תוך שנים־עשרה שעות. כי על מה בעצם חתם בגין, ראש הממשלה הלאומני או הלאומי כל־כך, בהסכמי קמפ־דיוויד? לאחר שמטליצים על אוטונומיה, הסטטוס הסופי של יהודה ושומרון יוחלט לאחר תהליך של משא־ומתן. על זה בגין חתם. בגין המציא את האוטונומיה ואחר־כך נבהל. מי שנותן לגייס פקודה 'נוע' ובאמצע התנועה אומר לו סטופ – שילך הביתה. זה היה קול נוראי להסית את עם ישראל נגד השלום. קול נוראי".

עזר לא מרבה לדבר על עסקיו הפרטיים, שמנוהלים כיום על־ידי חברת נאמנות. אבל כבעל אניה יש לו סנטימנטים לנמל ולמפרץ הטבעי הזה. "כששואלים אותי איך התגלגלת לים, אני עונה: חיל־אוויר למלחמה וים לביזנס".

בחדר הארוח של מינהלת הנמל תולה על הקיר תמונה של האניה המצרית שהביאה את סאדאת לביקור.

"אללה ירחמו", נאנח ויצמן, וניגש להתבונן בה מקרוב. "יש שני ש־ינים שמדאיגים אותי: שאננות ושיגרה", הוא אומר.

"ויש עוד ש־ין – שמיר", מתחכם אחד המארחים.

עזר לא מתבלבל: "יש גם שרון".

אחר־כך עולים לספינה שעושה לשר סיור בנמל. ים כחול, רוח, הכרמל ממול. כמו פוסטר.

גם מחשבותיו של ויצמן מפליגות. "עד שהשתחררתי מהצבא לא הייתי במסגרת פוליטית. בשנת 69' הצטרפתי לחרות. בן־גוריון שאל אותי מה אני עושה שם. היו לי סיבות שהביאו אותי לדרך שונה. אבל כשראיתי איך סטו מהסכם השלום ואיך משתמשים בהיסטריה ובפחד של עם ישראל מהגויים, החלטתי לעזוב. הלכתי לבד.

"השקפת העולם שלי היום היא אחת וברורה: איך לבסס את המדינה כמדינה נורמלית כלי לאבד מהייחודיות שלה. כמו שדודי חיים ויצמן היה אומר: 'עם ככל העמים אבל קצת יותר'. עד היום היינו שקועים רק בקצת יותר. ומדינה נורמלית תיווצר רק בעזרת שלום. ואל השלום צריך לבוא מתוך כוח ולא מתוך פחד. וזה ההבדל ביני ובין הליכוד.

"הציונות אינה באה לידי ביטוי בעצמאות כלכלית בלבד, או בשחרור הארץ, אלא בעיקר בהרגשתו של יהודי בארץ ישראל, בשחרור נפשו של האדם. יש צורך להתנתק מהתסביך הזה של לקום בבוקר ולשאול אם זה טוב ליהודים או רע ליהודים. או מי מסדר אותנו היום? זה שאני עוסק בנושא השלום כל־כך הרבה לא עושה אותי פחות לאומי מגאולה כהן. בשבילי אי־הרדיפה אחרי השלום היא ביטוי לאי ההשתחררות מהגולה. עוד בימיו של הורי ככר אמרו שאפשר להוציא את היהודים מהגטו אבל לא את הגטו מהיהודים.

"לי ברור שאם לא נשיג הסכם שלום, ניגרר למלחמות. העולם הערבי לא יחכה עד ששמיר, שרון או ארנס ישנו את דעתם. במקרה כזה, עד סוף המאה אנו עלולים למצוא את עצמנו שוב במלחמה. מי שיכול לשנות זאת, זו מנהיגות חזקה שיודעת מה היא רוצה. היתה מנהיגות שהביאה שלום, אבל מיד פנתה לו עורף. הממשלה העכשווית אינה מסוגלת להביא שלום. זו ממשלת הקיפאון הלאומי, ולכן יש חשיבות גדולה כל־כך לבחירות. צריך להרגיש בעיקר את נושא השלום. ללכת בצורה קשה וברורה. תקוותי שמפלגת העבודה תרכיב את הממשלה הבאה. אבל גם שם לאחר הבחירות יש לבחור במנהיגות ברורה, החלטית. גם למפלגת העבודה יש בעיה במנהיגות".

מי שרוצה יכול למצוא אמביציות.

ניידת משטרה מפלסת דרך למכוניתו של עזר בדרכה לואדי ניסנאס. שכונה ערבית. "בשביל מה צריך את זה", מקטר ויצמן על הצופר המשטרתי. התעשיין אליאס מטר, מכר ותיק, מקבל את פניו יחד עם הרבה אחרים. לחיצת יד, חיבוק, אפילו נשיקה. "אצל הערבים לא נחוץ לך שמירה", אומר אחד הנכבדים סמוך מעלבון על הליווי המשטרתי. כולם מסביב צועקים לו "אהלן עזר" ומנסים להתחרות בהפגנות אהבה. "כל השכונה בעד עזר", אומר צעיר אחד. חנווני שמנמן מוציא מגש סוכריות ענק. בקבוקי שתייה מציפים את המשלוח. אבל העיקר זה הפלאפלים. עם פטרוזיליה והרבה טחינה. וייצמן לוקח ביס. "ארהא, ארהא", הוא נאנח בפה מלא.

"מה זה לא התעשייה האווירית", צועקים לו, אפילו אורז וודקים עליו מהמירפסת.

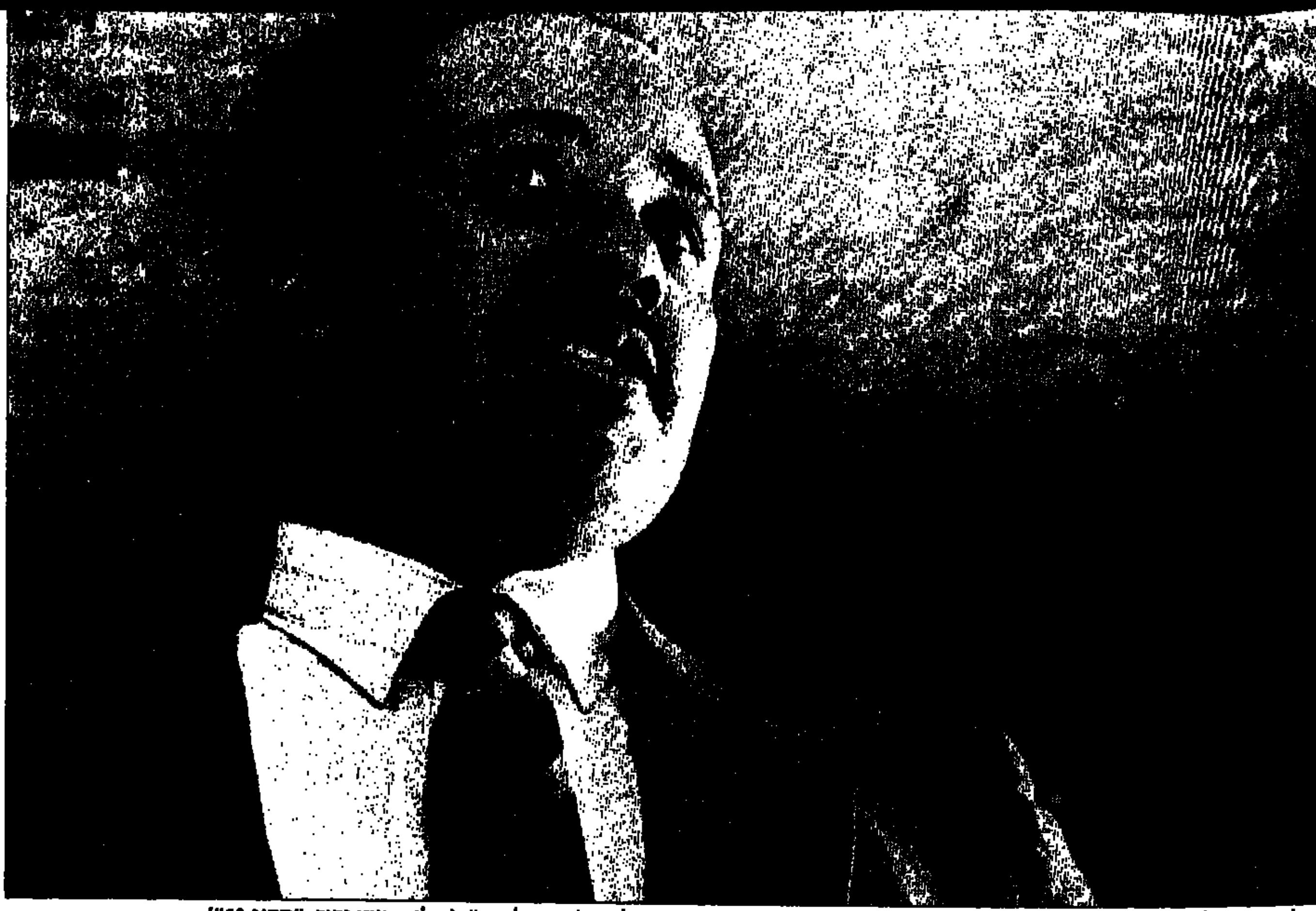
מזווית העין הוא קולט לוח שש־בש בבית־הקפה של אבו־שקארה. "מישהו רוצה לשחק?" הוא שואל.

(המשך בעמוד 59)

"בגין המציא את האוטונומיה ואחר־כך נבהל. מי שנותן פקודה 'נוע' ובאמצע אומר סטופ – שילך הביתה".

"אני נץ במלחמה ונץ בשלום. יונה זה דבר שמפרפר".

"בהפגנה נגד הלביא קראו לי ערבי. אוי למי שמתייחס כך. צדקה מתחילה בבית, חבל שהיום נוצר מצב בו כל נסיון לחיות טוב יותר עם הערבים הופך לאנטי־לאומי".

מרטין לותר קינג השלישי בעת ביקורו ב"יד ושם": "אני לא יכול להבין איך רצחו אנשים שלא עשו דבר לאיש". (צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80").

אבא היה אומר

אבא, האיש שהיה לו חלום, היה מנהיג שחורי ארה"ב מרטין לותר קינג שנרצח באפריל 68'. הבן, 29, פוליטיקאי מקצועי, גדל בצל ענק אבל לא חש גימוד. הוא כן מתכוון לנסות להגיע לבית הלבן "אם העם ואלוהים ירצו". לישראל בא השבוע עם קבוצת מנהיגים שחורים צעירים ביוזמת הליגה למניעת השמצה של בני־ברית. אצלם כמשפחה, אומר מרטין השלישי, קשר אמיץ עם היהודים זו כבר מסורת.

מאת תלמה אדמון

חטורת השחורים שיצאה מפתח מלון "לרום" בירושלים משכה את עיני נהג המונית, והוא הפטיר אל ההגה: ועכשיו יש להם אפילו מועמד לנשיאות באמריקה. אני, אם הייתי לבן באמריקה, לא הייתי רוצה שיהיה לי נשיא שחור. בדיוק כמו שפה לא הייתי רוצה שערבי ישב בבית של הנשיא.

לנהג, יהודי גאה מפרס, לראשו כיפת משי לבנה עטורה חוטי זהב, לא הזדמן להפגש עם מרטין לותר קינג השלישי לכוס קפה ושיחה על עניינים ברומו של עולם. [illegible] היה מתקשה למצוא זמן כדי לשמוע את דעותיו המוצקות של הנהג הירושלמי [illegible] המולד והמגודר של כל גזע וגזע. בין שיחה שנתארכה עם שמעון פרס [illegible] במרתפי מוזיאון יד ושם ומשם לשיח דינאמי שבין יהודים אמריקנים לשחורים אמריקנים, ואז, כוריוות, לרוממה, לטלוויזיה ("זה הזמן"), קשה היה לקינג, [illegible] מנהיגים שחורים צעירים שסבבו השבוע בארץ, למצוא זמן־ראיון לנהג מונית ישראלי.

חבל, מפני שלקינג יש דווקא נכונות לשרת את עמו בבית הלבן. "אם העם ירצה, אם אלוהים ירצה, אהיה נשיא בבוא היום", אמר חמש דקות קודם שנהג המונית אמר מה שאמר. והמלים של זה גם זה אבדו לחלל האוויר היבש של ירושלים. אם בא קינג, כפי שהקפיד להסביר, כדי להדק את הקשר עם הישראלים, [illegible] כמה מהם.

קינג הבן היה עסוק בימיו בישראל בעיקר בהאזנה מנומסת. סדר יומו [illegible] אורגן ביוזמתו חסרת המנוח של ליאונרד זאבים מהליגה למניעת השמצה של ארגון בני־ברית בארה"ב. זאבים הזמין את לותר קינג להצטרף למסע שהוא [illegible] ישראל כבר פעם רביעית. הוא מעלה על מטוס מנהיגים שחורים [illegible], מצרף אליהם כמה יהודים ויהודיות איתנים באהבת ישראל שלהם, [illegible] כולם, ומביא אותם לנקודות הנכונות בארץ הקודש. בין תל־אביב לירושלים [illegible] קבוצתי: "אילו היתה לי איזו עוינות כלפי ליאונרד, ואני חוזר ואומר, [illegible] הייתי מוציא אותה. הייתי אומר: שמע, לני, אני חושב שלא נהגת כשורה [illegible] והוות. אבל זהו מצב היפותטי לגמרי", הבהיר לותר קינג באוטובוס [illegible] שהיטלטל בין מלון סונסטה (ארוחת צהריים ושיחה פתוחה בין שחורים [illegible]) למלון "לרום".

[illegible] בכלל לחוש עוינות?

"הו, בטח, בטח. אבל אני משתדל לבטא אותה בצורה עניינית".

קינג, שני לילדיו של מרטין לותר קינג, מנהיג השחורים בארה"ב שנרצח באפריל 68', הוא פוליטיקאי. כך הוא מגדיר את עצמו. אנשים שצפו בו כאן לא קלטו הילת כאריזמה מסביב לראשו העגלגל. הוא מתנסח כצפוי, בשכלונות לא מחייכות, עפעפיו מכסים מבט מנומנם, חסר התייחסות אישית. הוא נעים ודרישי, אפוף בעננה מתוקה ושתלטנית של מי־גילוח. כשהוא מחייך, נחפרת גומה אליפטית בלחיו הימנית. השמש הקופחת על חליפתו המחוייטת מציירת אגלי זיעה על מצחו והוא לא מתלונן, גם כשהסיור ב"יד ושם" מתארך. להיפך. הוא מביט בכל תמונה ותמונה, איומה ככל שהיא. קורא את כל המלים שמתחת לתמונות, צופה בכל הסרטונים המזוויעים, מתחילה עד תום, על פניו שרועה הבעה של תלמיד שקדן־צייתן. אחר־כך הוא ממשיך בשיחה שנקטעה בדיוק בהמשך למלה האחרונה. לעולם לא יאמר: אז איפה היינו?

קינג לא פסח גם על ה"יד לילדי השואה". לפני שנבלע בחדר המרטיט שאל את מי שכבר יצא משם: מה זה. הרעש הזה? אחר כך התייחד עם קולות הנהי הנורא. כשיצא משם ענה: "איך אני מרגיש? פגוע, כואב. אני לא יכול להבין איך רצחו אנשים שלא עשו דבר לאיש. בעיקר אני לא תופס את רצח הילדים. אני חש כאב עמוק וצער נורא".

זאבים, צעיר יהודי־אמריקני תכול עיניים, רצה להתנאות בקינג השזור במשלחת שלו הפעם, אבל במידה. הוא לא בנה על גניבת הצגה. לכן הגביל את המגעים של מרטי החביב עם העיתונות. לותר קינג צפה בעיתונות המורחקת ממרפקו, לא תמיד בנימוס, והשים עצמו כלא רואה. הוא איש זהיר, שנולד תפור לתוך שם ענק המתקשר למלים חובקות אופקים כמו חופש, צדק, אהבה, שוויון, לזכר אביו ניקבע יום זיכרון לאומי לאמריקנים.

יש איזו טקסיות מובנת מאליה, המיה עדינה ומתמרת סביבו. כמורגל, הוא מחזיר נפנוף חי לזוג אמריקנים שמזהים אותו ברחוב ירושלמי. כאשר יפנה צמוד אליו מישהו. כשהוא מוצא עצמו פוסע לבד במעלה איזה שביל על הר בפאתי ירושלים, הוא פונה מיד לאחוריו, שולח יד קלה למעלה, כמעט קשה לקלוט את התנועה, ומיד קרב אליו מישהו. ידיד טוב, או בדידו. בדרודו, אייזיק פאריס (בן

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

אחות האב), הוא גם העוזר המבצעי שלו. קינג קורא את אליו את אייזיק להתייעצויות מלוחששות בנוגע לבעיות קטנות וגדולות. אייזיק פותר את כולן, כשהוא נע בקלילות ומבריק עיניים ממוזריות על סביבותיו.

לא דומים השניים. לותר קינג מתנהל בכבדות עדינה. כמו דובון חמוד. לפני שבע שנים, הוא אומר, החל להשמין, בגלל הנסיעות המרובות ואהבת המזון שלו. מה הוא אוהב במיוחד? בשר. בשר מכל סוג. ג'אנק פוד. "אמא שלי אף פעם לא יכלה לסרב לנו כשהיתה חולפת איתנו מול אחת המסעדות ואני הייתי רואה דרך החלון תמונה של המבורגר".

איך אמא שלך גידלה אתכם, אותך במיוחד? לא היה כובד ציפיות על כתפיך?

"אמא אמרה לנו תמיד שאין עלינו שום חובה לבוא במקום אבא. עליכם להיות אתם עצמכם, אמרה לנו. אני לא חי בהתאם לציפיות הסביבה ממני. ברור שאני מקווה שהפעילות הפוליטית שלי מוליכה אותי בדרכו של אבא, אבל ההתחייבויות שלי הן קודם כל כלפי משפחתי, אלוהי, ועצמי, כמובן".

מורשת מרטין לותר קינג מקויימת בידי המשפחה כמיפעל. בכירת הילדים, יולנדה, אחראית על תוכניות חינוך מיוחדות המועברות במכון קינג באטלנטה. הבסיס היה ונשאר – אטלנטה. האב נולד בעיר וניקבר בה. המוזיאון שנבנה סביב קיברו היה לאתר מקודש. נשיאת המכון היא קורטה, האלמנה אם הילדים, שוויתרה על קריירה של זמרת כדי להתמסר למימוש חזון שוויון הזכויות של בעלה. דקסטר, הצעיר ממרטין, פנה לעסקים. הוא הבסיס הכלכלי של המשפחה, שאיש מבניה לא נישא עדיין. ברניס, הצעירה, לומדת משפטים ותיאולוגיה. לכל מעשה מטרה. לכל פעולה כיוון. המשפחה הזאת צמחה לאור סיסמאות כמו "אם אין לאדם חזון שעליו הוא מוכן להקריב את חייו – אין לחייו ערך רב".

אתה זוכר את היום שבו אבא נהרג?

"הייתי בן עשר. ישבתי וצפיתי בטלוויזיה וכתרשות הודיעו שניסו לרצוח את מרטין לותר קינג. בהתחלה זה לא היה רצח. הוא הרי חי עוד שעה לאחר שנפצע. הייתי מבוהל מאוד. לא הבנתי מה קורה. אנשים נכנסו ויצאו בבית. אמא נסעה לממפיס, לאבא. אני אפילו לא זוכר מי נשאר איתנו אז. אחרי כמה ימים התחלתי לעכל את זה. כאבתי. לא הבנתי איך מישהו ירצה להרוג אדם שהאמין בפילוסופיה של אהבה והטיף לה".

היום אתה מבין?

"היום אני מבין. מחלוקות יהיו תמיד. אבל, כמו שאבא היה אומר, You may disagree, but don't be disagreeable".

הסכנה, סכנת החיים, היתה עניין מוחשי בבית? דיברו על זה?

"אף פעם. בעיני, אבא לא עשה שום דבר שונה ממה שאבות אחרים עשו. כל החברים של הורי עסקו בפעילות חברתית. תמיד היו ביחד בהפגנות. אני רק זוכר יום אחד, כשהייתי בכתה ג', בא אלי ילד לבן ואמר לי: אבא שלך הוא עכבר־כלא. זה פגע בי קשות והציק לי. בכיתי כל אותו אחר צהריים. כשאמא שאלה אותי מה קרה, ציטטתי את הילד. אמא אמרה: אבא שלך יושב הרבה בבית־סוהר והוא ימשיך ללכת לבית־סוהר, עד שהעולם יהיה טוב יותר. מאותו יום חשתי גאווה בעובדה שאבא שלי נאסר לעתים קרובות".

"אבא היה מנהיג, לא פוליטיקאי. הוא פעל מחוץ למערכת. אני עובד בתוכה. אהיה מאושר אם אוכל לממש עשירית ממה שהוא השיג. אם העם ירצה, אם אלוהים ירצה, אהיה נשיא כבוא היום".

"ידעתי שהוא יטלפן אלי מבית־הסוהר, כפי שעשה תמיד מיד לאחר שנאסר", כותבת קורטה קינג בזכרונותיה. האשה הזאת, סבלנית ומסורה למשרה בעלה, היתה דאגנית ככל אשה. בלי שמץ מבוכה צלצלה לנשיא ג'ון קנדי, לילה אחד כשבעלה אחר לטלפן מאתר כליאה צפוני, דווקא בבירמינגהאם, דווקא אלבמה. קינג נהג לבחור את לוע הארי האפל ביותר כדי להניח בתוכו את ראשו החשוף. בלילה שבו נרצח קנדי, קרבה קורטה אל בעלה (כך היא מספרת), אחזה בידו ושמעה אותו אומר: "זה מה שיקרה גם לי. אני אומר לך, זאת חברה חולה".

חוסר המורא שלו מן המוות הצפוי היה חלק מהתעלות רוחנית של אדם שהלך עם החזון שלו עד הסוף. אחר כדור. אחריו לא קם כמוהו לשחורי אמריקה. לא מקרב ידידיו ולא מתוך משפחתו המצטטת אותו. משפחת קינג, היה כתוב בעיתון, ביקשה להבין את ג'יימס ארל ריי, רוצחו של האב. הסובלנות האינסופית של קינג האב היתה תכונה כמעט בלתי־אנושית. פרס נובל לשלום שהוענק לו היה רק אחד ממאות אותות כבוד והוקרה שזכה בהם. היה משהו כמעט מתגרה באופן שבו שיחר לפתח השלום והאחווה. כשבנו ניצב עם רעיה מסביב לאש התמיד באוהל יזכור, "יד ושם", הוא אוחז בידי העומדים מימינו ומשמאלו במחווה שזורמת כדמו. לוחש תפילה משותפת, לא אישית, לא אנוכית, תפילה למען האנושות. הוא מקיים טקס שנינקו עם חלב אם.

אבא היה לוקח אותך למבצעי ההפגנות שאורגנו בערי ארה"ב?

"כן, לפעמים. אני זוכר ארוע מקסים מאוד נחמד: בראשית שנות השישים לקח אותי לעיירה קטנה בפלורידה, סנט־אוגוסטין. היתה שם קהילה עם דעות קדומות קשוחות. צעדנו ברחוב הראשי ופעם ראשונה בחיי ראיתי קו־קלוקס־קלאן. הם לא היו אלימים, אבל הם הבהילו אותי בגלימות הארוכות שלהם ובצעקות 'לכו הביתה'. היו שם כלבי משטרה. כלבי רועה־גרמני שמאומנים לנשוך, אם צריך. הם לא פגעו בנו, אבל המראה האלים שלהם הפחיד אותי. לא אמרתי כלום, אבל אבא הרגיש. הוא גונן עלי בגופו בצורה כזאת, ואמר מלים חמות, שמיד חשתי נוח. הרגשתי עטוף בהגנה שלו.

"אני שומר עוד התרשמות מאבא באותה נסיעה. הבחנתי אז ביכולתו המופלאה להתייחס לכל אדם. לאנאלפבתים ולדוקטורים באוניברסיטה. היתה לו יכולת מופלאה לגרום לאנשים אומללים לחייך. כשהיה מדבר, היתה קרינה בוקעת מפני האנשים המאזינים לו. הפוקוס היה עליו ורק עליו".

ואיך היה עם ילדיו? היה לו זמן בשבילכם?

"זה היה זמן איכותי, לא כמותי. 15 דקות איכותיות ביום היו חגיגה בשבילנו. מישהו מאיתנו היה מבחין בו עולה בשביל אל הבית, והוא היה נראה עייף כל־כך, בקושי נושא את התיק שלו. זה שהבחין בו היה צועק: 'אבא מגיע', וכולנו היינו רצים לדלת. ברגע שראה אותנו היה מתמלא באנרגיה חדשה. הוא חיבק אותנו בהמון רגש, אחד־אחד. הוא נתן לנו להרגיש כל־כך טוב".

איך ביליתם ביחד?

"אבא היה שחיין מעולה. היינו הולכים לבריכת השחיה. הוא אהב גם לרכוב על אופניים. עשינו טיולים ממושכים על פני האוטוסטרדה החדשה שסללו ליד ביתנו".

היום מתגוררים האם ובניה באותה עיר, אטלנטה. עשר דקות נסיעה זה מזה. פעם בשבוע הם נפגשים לארוחה באחד הבתים.

אתה חש שיש לך תכונות אופי דומות לשל אביך?

"לאבא היה לב ענק. הוא היה מלא רגש והבנה. בעיקר דאג לעניים ולמדוכאים. במובן הזה אני אולי קצת דומה לו. אני מודאג מן המצב של העניים בחברה. לבנים ושחורים. אחי ואחיותי שסובלים. באמריקה ובישראל".

למה אתה מתכוון?

"אני חושב שבישראל יש הרבה אנשים עניים. זה מדאיג אותי. יהיו כאן יותר ויותר מובטלים. צריך לבסס את הכלכלה, בכל מדינה, על שלום. תעשייה של שלום, לא תעשיית מלחמה. אלימות מולידה אלימות".

למה חשוב לכם הקשר עם יהדות ארה"ב ועם ישראל?

"אצלנו במשפחה זה מסורת. לאבא היה קשר אמיץ עם יהודים. גם היהודים וגם השחורים סבלו תמיד מאפלייה. אנחנו יכולים לעזור הרבה זה לזה. הכל הדדי".

זה מתקשר לשיחה שהיתה לך היום עם שר החוץ של ישראל?

"עם פרס דיברנו רק עשר דקות. אחר־כך ישבנו הרבה שעות עם יוסי ביילין. שמונים אחוז מהשיחה היה על דרום־אפריקה. אנחנו – השחורים בארה"ב – מודאגים באופן טבעי מהסיוע של ישראל לדרום־אפריקה".

בשעות הפנאי שמותירה לו משרתו כמנהל מחוז באטלנטה, הוא אוהב לשחק כדורסל. בשבת, הוא נהנה להיזכר, שיחקו חברי המשלחת נגד קבוצה של נערים ירושלמים במגרש סמוך למלון. מה עוד הוא עושה בזמן הנותר?

"אני הולך הרבה לסרטים. אני אוהב קולנוע מגוון. סרטי מסתורין, אימה, סרטים הסטוריים. אני הולך לכל סרט מדובר שיוצא לאקרנים. אני יוצא לאכול עם גברת אחת שאני מיודד איתה כרגע".

אבא שלך אמר לאמך ביום פגישתם הראשונה, שמצא בה ארבעת עיקרים שהוא מחפש באשה: אופי, אינטליגנציה, אישיות ויופי. גם אתה מחפש אשה מיוחדת?

"יצאתי עם כמה נשים. הייתי קרוב לאחת או שתיים, אבל עדיין לא מצאתי את האשה המתאימה. על אשתי יהיה להיות סבלנית. סבלנות זאת התכונה החשובה ביותר במקרה שלי. אני מחפש גם יושר, יופי, אופי. זה לא אומר, כמובן, שעליה להיות נקיה מפגמים, כי אין אשה כזאת. אבל בעיקר עליה להיות סבלנית. לא תמיד היא תוכל לנסוע איתי לכל מקום".

קורטה כותבת על בעלה: "למרטין היתה גישה אמביוולנטית כל חייו לגבי תפקידן של הנשים. מצד אחד האמין שהנשים אינטליגנטיות ובעלות יכולת כמו הגברים, ושעליהן לכהן בעמדות סמכות והשפעה. אבל כשזה נגע לו באופן אישי, הוא חשב על אשתו כעל עקרת־בית ואם ילדיו. הוא ציפה שמי שתינשא לו תהיה בבית ותמתין לו".

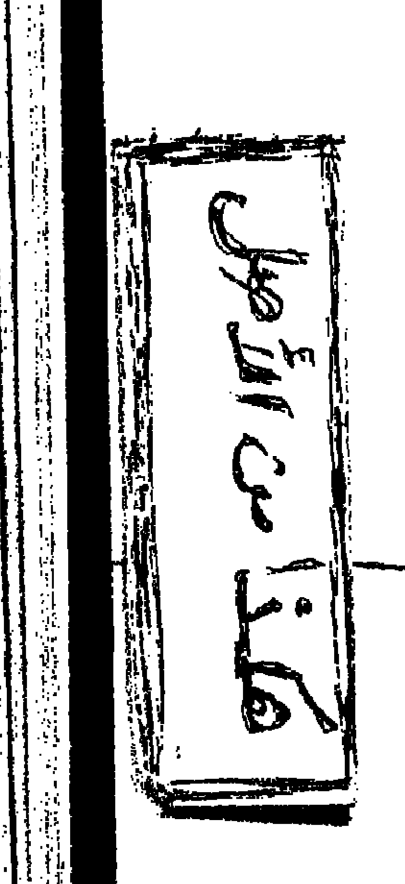
יש לך נטיות מוסיקליות כמו של אמא?

"פעם ניגנתי בטרומבון, בחצוצרה קצת. אני יודע להלום בפסנתר. יש לי שמיעה מוסיקלית, אני קולט לחן ויודע מיד לנגן אותו. אבל תווים אני לא מסוגל ללמוד".

תמונה ב־Weekly Review תופסת בעמוד הראשון משפחה עטופה חיוך רוגע. דצמבר, 1963. חודש אחרי רצח קנדי. על הקיר, מאחורי המשפחה, פורח טאפט ללא רבב. מעבר לכתפו של הילד מרטי יש תריס מוגף. תחושת אלימות לא חדרה מבחוץ. מרטין לותר קינג השלישי, קיצוני מימין, מחייך כמו שצריך למצלמה. ילד בן שש שעדיין אינו מבין עד כמה חלום צריך להיות גדול כדי שחלקו המזערי יתממש. בין החזון למעשה, הוא קרוב יותר לאחרון. הנאומים שלו נמסרים בנימה רדומה מעט, והם יותר צפויים ורצופים מלים מימיות מנאומיו של אביו הסוחף, אבל בן ה־29 לא חש גימוד תחת הצל הענק של לוחם הרוח שהוליד אותו. המעשים הגדולים כבר נעשו. לותר קינג השלישי לא נרתע מאפרוריות יומו של מנהל מחוז, אחד משבעה, במחוז אחד ממחוזות אמריקה. והוא גאה בעובדה שגם למשרה הזו, הראשונה בחייו, לא מונה, אלא נבחר.

"אבא היה מנהיג, לא פוליטיקאי", הוא אומר, "הוא פעל מחוץ למערכת. אני עובד בתוכה. אהיה מאושר אם אוכל לממש עשירית ממה שהוא השיג. הדרך עוד ארוכה".

תלמה אדמון

פעם תל־אביבי, היום [illegible] מיליארד דולר

מאת יאיר לפיד

תד אריסון הגשים את החלום האמריקני וגם את מה שהפך להיות בשנים האחרונות החלום הישראלי: תל־אביבי צעיר ומבריק, אחרי קרבות לטרון במלחמת השחרור, נוסע לארה"ב עם 10 דולר בכיס, ואחרי [illegible] שנה הוא מעשירי היבשת. מוציא לבורסה 20 אחוז מחברת הספנות שלו ומקבל תמורתם 400 מיליון דולר. מה שנותר בידו [illegible] מיליארד וחצי דולר! קצת הוא תורם לתל־אביב.

ק"ץ 1954, ניו יורק, חם. בשדרה החמישית עקפו הולכי הרגל בזהירות שני צעירים שהתחבקו בהתרגשות ודיברו בעברית שוטפת, קולנית. פגישה מקרית, בנאלית. שני תלמידים מאותה הכיתה בגימנסיה "הרצליה" בתל־אביב, שכמעט דרכו אחד על השני בעיר שבה לא מסתכלים בעיניים. הנמוך והשמנמן יותר הזמין את הגבוה והשקט יותר לקפה ושיחה. היום, שלושים ושלוש שנים אחרי, השיחה הזאת שווה כשלושה מיליארד דולר, אולי יותר. השמנמן, משולם ריקלים, התיישב בניו־יורק, עשה את רוב הכסף שלו מנכסי דלא־ניידי. השקט, תד (תיאודור) אריסון, העדיף את מיאמי ועשה את רוב כספו בענף הספנות, מאוניות נוסעים. במהלך השנים הם עשו הרבה עסקים ביחד. ריקלים, טוענת השמועה, הוא זה שעזר לאריסון לעמוד על הרגליים בתקופות הקשות, בעזרת הלוואות נוחות.

היום הקשר ביניהם ידידותי בלבד, חברים מהגימנסיה. קשה לדעת מי מהם עשיר יותר. לפי כתב־העת הפיננסי האמריקני היוקרתי "פורבס" – זה אריסון. הוא למעשה מופיע שם בין 400 העשירים הגדולים של ארה"ב. לפי אריסון זה ריקלים: "אני לא הייתי בדבורה מאמין למה שאומרים בעיתונות פה", הוא אומר, "אני חושב שריקלים גדול יותר. יכול להיות שהוא מעריך שלא יידעו כמה בדיוק יש לו".

החלק היפה בסיפור של תד אריסון, 63, זה שהוא הגשים את החלום האמריקני. החלק העצוב בסיפור שלו, זה שבעצם הוא הגשים גם את מה שהפך להיות בשנים האחרונות החלום הישראלי: תל־אביבי צעיר ומבריק, יוצא חטיבה 7 שלחם בלטרון במלחמת השחרור, נוסע לארה"ב עם עשרה דולר בכיס, ואחרי פחות מארבעים שנה הוא מוציא הנפקה לבורסה של 20 אחוז מהחברה שלו ומקבל תמורתם 400 מיליון דולר! בחישוב פשוט – 80 האחוזים שנותרו בידו שווים כמיליארד ושש־מאות אלף דולר (!!!), מתוך זה כארבע־מאות מיליון שייכים לו אישית והיתר של המשפחה.

צריך להיות צבוע, או מתחסד, או סוציאליסט – או שלושתם – בשביל לומר שזה לא מעניין. שמה זה חשוב אם יש לו בואינג 727 פרטי, יאכטה ענקית ופנטהאוז מפואר במיאמי. כן, עם משרתים. אריסון הוא חבר כבוד בחבורה מצומצמת של ישראלים לשעבר, שהצליחו עד כדי־כך שכבר סולחים להם. ריקלים, אגב, הוא חבר הכבוד השני.

ההתחלה היתה ציונית רווקא. בתחילת המאה הגיעו האריסונים מרומניה לארץ והלכו להיות איכרים בזכרון־יעקב. חלום נאיבי, מיוגל, שהתנגש באחת התקופות הקשות ביותר של הישוב. בתחילת מלחמת העולם הראשונה עזב מאיר אריסון, אביו של תד, את המושבה והלך להיות קצין בצבא התורכי. כששוחרר, ללא פרוטה כמעט, החליט לעבור לתל־אביב. שם

(המשך בעמוד הבא)

תד אריסון וה"בואינג" הפרטי. החיוך שלו עובר את האטלנטי דרך הטלפון. "איך זה שעשיתי כל־כך הרבה כסף? בעצם אני לא יודע בדיוק. נדמה לי שזה היה שילוב של הרבה עבודה קשה, מזל, ובעיקר טיימינג. צריך להיות בזמן הנכון במקום הנכון".

שרי. ירשתי מאבא הרבה אמביציה

בתו של תד אריסון, שרי, היא המנהלת של קרן אריסון. השיחה אתה מתחילה בדירה שכורה שמאחורי כיכר דיזנגוף, המשמשת להם מגורים בעת בילוי חופשה בישראל. הדירה כמעט ריקה מרהיטים. נמצאים בה גם שלושת הילדים והעוזרת הקובנית. השיחה נמשכת בבית-קפה סמוך, ממוזג ונעים. מוטלון.

"נולדתי בניו-יורק. אני זוכרת שההורים שלי עבדו מאוד קשה. אבא שלי תמיד סיפר לי, כשהייתי קטנה, איך הוא הגיע לאמריקה עם ארבעה דולר בכיס ואכל שבועות שלמים רק פיצה. אחר-כך ההורים התגרשו. גרתי תקופה עם אמא שלי בארץ, עד גיל 12 וחצי, ואחר-כך חזרתי לגור עם אבא שלי ואשתו השנייה, לין. עם אבא והאשה החדשה גרתי עד גיל 17. אחר-כך החלטתי לבוא לארץ לעשות בגרות וללכת לצבא. הייתי מאוד ציונית ורציתי לעשות משהו. בצבא נתנו לי פרופיל מזוג ותפקיד מאוד לא-מעניין, והחלטתי שבשביל ג'וב סתם אני יכולה להשאר באמריקה. חתמתי על טופס 55 והסברתי להם שאני מאוד מתגעגעת לאבא שלי באמריקה.

"מאז גיל 19 וחצי אני חיה בארצות-הברית. בשנת 79' התחתנתי עם בחור קובני וילדתי שלושה ילדים. הוא היה קשור לעסקים של אבא ואחר-כך הקים חברה מצליחה משלו. אחרי כמה שנים התגרשנו. היום אני מנהלת את קרן אריסון. קרן שתורמת לכל הקרנות בכל העולם. אנחנו תורמים הרבה מאוד לקרן תל-אביב, ולתזמורת גדולה שאנחנו מקימים במיאמי.

"מאבא שלי ירשתי הרבה מאוד אמביציה. אני מעריכה אצלו שהוא יכול לדבר עם כל אחד, גם עם אנשים פשוטים, וגם אני ירשתי את זה ממנו. עובדה שאני יכולה לבוא לארץ ולהסתובב עם שורטס בים כמו כל שאר האנשים, ואחר-כך במיאמי ללכת למסיבה הכי-מפוארת ולהתנהג כמו שצריך.

"אבא שלי הוא נחמד עם אנשים. יש לו צוות שעובד איתו כבר 30 שנה. הוא מאוד מכבד אנשים והם קשורים אליו. אם תשאלי אותו, הוא יגיד שכל ההצלחה שלו זה מזל. אבל אני אומרת שזה בגלל שהוא יודע לעבוד מאוד מאוד קשה. לא ראיתי עוד בן-אדם שעובד כמו אבא שלי. כל הזמן הוא קופץ ממקום למקום בעולם: אירופה, אמריקה, המזרח, כדי לעשות עסקים. והאשה שלו לין נוסעת איתו לכל מקום. יש לו מטוס פרטי שמביא אותם לכל מקום. עם המטוס הזה הגעתי לביקור בארץ.

"לאבא שלי יש אופי מאוד חזק. הוא בן 63 ושומר מאוד על הבריאות שלו. הוא טבעוני. לא נוגע בג'אנק-פוד, לא בבשר, לא שותה ולא מעשן. כל בוקר הוא ולין הולכים שעה על חוף-הים. הוא בן-אדם מאוד מאוד טוב, לא מתערב בכלל בעניינים של מישהו אחר. לא אמר לי עם מי להתחתן ומתי להתגרש. אם שואלים אותו את דעתו הוא אומר, אבל לא בכוח. הוא מאוד אוהב לדבר עם אנשים על ביזנס. זה העניין שלו. הדבר שהוא הכי אוהב לדבר עליו זה ספורט, לפעמים גם על אמנות. חבר מאוד טוב של יעקב אגם שצייר לנו אניה שלמה. האניות שלנו מאוד מפוארות. הכי-מפוארות באמריקה. אבא שלי מאוד גדול בעסקים. כל הזמן הוא נכנס למגזינים של הכלכלה בשורות הראשונות שמציינות כמה אנשים שווים בכסף.

"הוא גם זה שמפרנס אותי היום, כלומר דרך החברה. אבל כשהייתי קטנה הפילוסופיה שלו היה שכל אחד צריך לפתח אחריות. בגיל 14 עבדתי בשביל הכסף שלי. מכרתי בבורגר-ראנצ'ים. היום אני מקבלת ממנו כסף בגלל שהוא יודע שאני אחראית. הפינוק שלי הוא שיש סביבי כל מה שאני צריכה. יש לי גינה, דשא, בריכה, עוזרת, מטפלת. אני תכננתי את הבית, יש לי ששה חדרי שינה ועוד חדרי משחקים וחדרי ארוח. את הילדים שלי אני שולחת לבית-ספר יהודי פרטי. 3,000 דולר לשנה לכל אחד. 20 ילד בכיתה עם שתי מורות.

"בעיקרון, אני עושה חשבון. הצרה היא שיש לי הוצאות מאוד גבוהות. אני גרה במיאמי בשכונה ש-80 אחוז מהדיירים בה הם יהודים. יש לי שכנים מצוינים. כולם שם רופאים, עורכי-דין. ההבדל בין כאן לשם הוא ששם הכל מת בלילה. כאן הכל יותר חופשי. מתחילים איתי ברחוב, אני מסתובבת בפאבים עם חברות, בלי לפחד, עד שעה מאוחרת בלילה. בשעות ששם הולכים לישון. מה שאני אוהבת בארץ, שכאן האנשים הכירו אותי עוד לפני הכסף. כאן האנשים לא מדברים איתי רק בגלל שיודעים מה הסטטוס שלי. שם נורא קשה לי לדעת מי הם החברים האמיתיים.

"אני אוהבת מאוד לרקוד. מאז שהתגרשתי החלטתי שאני יוצאת לבד, גם לסרטים וגם לריקודים. אם אני גרושה וחיה בארה"ב, זה לא אומר שאני צריכה לחיות בפחד כל הזמן. בבקרים אני הולכת שם למועדון ועושה אירוביקס. שם יש חברות בגילי שאני מבלה איתן. הבילויים תלויים בעמדה הכלכלית שלהן. לכל השכנות שלי יש בריכה בחצר, אז אחרי-הצהריים אנחנו מרימות טלפונים ומחליטות באיזה בריכה להתאסף עם הילדים. יש כאלה שאין להן כסף, ואז אנחנו הולכות סתם עם הילדים לאכול גלידה על חוף-הים. וחברות שיש להן כסף, איתן אני נוסעת לשבוע על ה'קרוז ליין' לבהאמה'ס. בסטטוס הכלכלי הגבוה שלי אני לא מכירה הרבה אנשים. אפילו חברות שיש להן הרבה כסף מסתכלות עלי מלמטה. יחד עם זה אני חיה צנוע וטוב.

"בתור תחביב אני פעילה במגן-דוד-אדום. מרגישה טוב לעזור לאנשים. מרגישה דרך זה כמו בן-אדם עצמאי. בארצות-הברית אני מוזמנת להרבה קוקטיילים. שם כמובן אני מתלבשת לגמרי אחרת. שמלות ערב ארוכות, תסרוקות, תכשיטים, מייק-אפ, כל מה שצריך. הקוקטיילים האלה הם שואו גמור. אני יודעת שאי-אפשר ליצור שם מגע עם אף אחד. אבל יוצרים קשרים. בקוקטיילים האלה, שאבא שלי ולין עורכים, פגשתי הרבה מפורסמים: למשל, את הזמר לואיס רודריגז שעכשיו קנה דירה בבנין של אבא שלי, ומזמין אותי לקונצרטים שלו.

"את אבא ולין אני לא רואה הרבה. הם מאוד עסוקים. אני חושבת שאני רואה אותו פעם בחודש. הוא מאוד אוהב את הנכדים שלו אבל אין לו הרבה זמן אליהם. יש לו המון מסיבות, ונסיעות, ופגישות. הם יכולים לחזור מאירופה בשש בערב ובשבע מוזמנים אליהם שישים איש לארוחה. ככה הם חיים. והם מחזיקים צוות מיוחד של אנשים שיטפל בקייטרינג. אבל בשנה שעברה אף אחד מהמשפחה שלי לא היה בפסח בבית. יש לי מזל שיש לי שכנים נחמדים והם הזמינו אותי והילדים לחגוג אצלם. היה מאוד נחמד.

"כבר 10 שנים אני מבקרת בארץ, ועוד לא הצלחתי להבין מה בדיוק קורה כאן בפוליטיקה. באמריקה אבא שלי רפובליקאי וגם אני כמוהו. ננסי רייגן היא בסדר גמור. היא חזקה מאוד נגד הסמים. את יודעת מה הבן שלי [illegible] הם דבר רע.

"תמיד הרגשתי אשמה למה לי יש כל-כך הרבה והאחרים מסכנים. עכשיו אני מרגישה פחות בושה בזה. בעצם, החלום הגדול שלי הוא וילה על [illegible] בהרצליה פיתוח."

בילי מוסקונה-לרמן

אריסון (מימין) בטיסה. "אני לא יכול לראות את עצמי פורש מן העסקים. אילו חשבתי שאני מסוגל לפרוש, הייתי קונה בית בארץ וחי בו חלק מהשנה, אבל אני פשוט לא יכול".

(המשך מהעמוד הקודם)

עם, התאהב, והתחתן עם ארה לבית אברוטין – שפיה שנבחרה בנשף פורים בתחילת שנות העשרים, "למלכת אסתר של תל אביב". תואר מקביל פחות או יותר למלכת-היופי בימינו.

יחד עם עוד שותף, היינץ גרץ, הקים מאיר אריסון את חברת "מאיר דיזינגוף ושות'". חברת ספנות שראש העיר הראשון של תל-אביב שימש לה כשלט פירמה, למרות שלא היה מעורב בעסקים באופן פעיל. "[illegible] של אז חיינו טוב", אומרת אביבה טמיר, אחותו של תד אריסון, "אבא היה דמות פיננסית חשובה ביישוב, וחיינו ברמה שהיום אפשר לכנותה בינונית-גבוהה, אבל השתדלנו לשמור על צניעות". הצניעות, מסתבר, נשמרת עד היום. חברת הספנות של האריסונים היתה שווה הרבה מאוד כסף. הם היו, לפי כל קנה-מידה, אנשים עשירים.

לתד אריסון, לפי התיאורים, היתה ילדות שלווה ביחס, נינוחה, משוחררת מבעיות פיננסיות. "הוא היה ילד מאוד שתקן, מופנם", אומרת אחותו, "כולם ידעו שהוא חכם, אבל הוא לא התבלט". השקט של אז מאפיין אותו עד היום. "זה לא יאומן עד כמה הוא לא עושה רושם", אומר מכר ישראלי שלו, "אם היית פוגש אותו במסיבת קוקטייל היית שוכח אותו ברגע שהיה מפנה את הגב. הוא איש שקט, לא עושה עניין מהכסף שלו". סביר להניח, אגב, שלא היית פוגש אותו במסיבה ההיא. בניגוד ל[illegible] בארץ, אריסון מתחמק, בעקביות, מאירועים רשמיים. נצמד למשפחה. בעצם זה לא מפתיע. אריסון לא מתרשם מעושר, גם לא של עצמו, הוא נולד עשיר.

כשסיים את הגימנסיה "הרצליה", נסע ללמוד ארכיטקטורה באוניברסיטה האמריקנית בביירות. אחרי שנת לימודים אחת פרצה מלחמת העולם השניה, הוא התגייס לצבא הבריטי ולקראת סוף המלחמה שרת בגדוד השלישי של הבריגדה היהודית. בגדוד הכיר את שי טמיר, מי שיהיה מאוחר יותר אחד מידידיו הקרובים ביותר, ובעלה של אחותו אביבה. ב-1945 נפטר אביו. המשבר לא היה רק נפשי. הסכם השותפות בין אריסון לבין גרץ אמר שבמקרה מוות של אחד השותפים, תשאר החברה בבעלות השותף שנותר בחיים והוא יהיה מחוייב רק בתשלום קיצבה זעירה למשפחת הנפטר. האריסונים ניסו להלחם בהסכם בבית-המשפט, ונכשלו.

גרץ, מצידו, החזיק את החברה עוד כמה שנים ואז מכר אותה ל"צים" ועזב את הארץ בעקבות שערוריה משונה מאוד שחולל בנו בדצמבר 1952. הבן, ארן גרץ, עלה על אניית הקיטור "אברהם גרץ" בחיפה ומינה את עצמו לרב-החובל שלה למרות שלא היה לו רשיון רב-חובל. הוא השיט את האניה לכיוון ניו-יורק ומלב-ים שלח מברק לראש הממשלה דוד בן-גוריון שבו הודיע כי יטביע את האנייה על 39 אנשי ציוותה אם לא ימונה אביו לשר התחבורה, ומייד. הצנזורה הצליחה לעכב את פרסום המברק עד שנסע האב למונטריאול ומשם טלפן לבן ואמר לו שהוא חולה מאוד וימיו ספורים. רק אז החזיר הבן את האניה אל החוף ונלקח לטיפול.

היום הסיפור הזה מצחיק את אריסון. אז זה היה משעשע פחות. ב-1948, כשפרצה מלחמת השחרור, התגייס תד אריסון כקצין הקשר של חטיבה 7. אחרי המלחמה הוא ניסה להקים חברת ספנות משלו, ונכשל: "שמו לי רגליים", הוא אומר. המרירות בקולו לא קהתה עד היום. "ניסיתי להקים חברה עצמאית. 'צים' התנגדה, והממשלה תמכה בהם. גולדה דיברה אז על סוציאליזם והפריע למפלגת הפועלים שניסיתי להקים חברה פרטית. עשו לי סבוטאז' די רציני. זה היה אחרי המלחמה. הרגיז אותי שאחרי שנתתי מדמי בשביל המדינה, זה מה שעושים לי. החלטתי שאני לא רוצה להתחיל עוד מלחמה, ועזבתי". אריסון מסרב לפרט איך בדיוק התנכלו לו הממשלה ו"צים": "הייתי רוצה לתת לזה להקבר סוף סוף", הוא אומר. בכל מקרה, הטראומה היתה חזקה כדי לגרום לכך שעד היום, למרות ההיקף העצום של עסקיו, אריסון לא הקים אף מפעל בישראל. לתרום כן, והרבה מאוד. להשקיע לא.

השנים הראשונות של אריסון בארה"ב לא נתנו שום רמזים לגבי העתיד לקרות. הוא עבד ב"אל-על", מחלקת מטענים, ואפילו למשפחה שלו לא היה ברור אם הוא חוזר לארץ או לא. אביבה: "הוא בא לארץ מדי פעם. לא ידענו אם הוא החליט להשאר שם או לא. בכלל, כל האווירה בארץ היתה אז שונה. המושג 'ירידה' לא היה קיים. אני לא יודעת עד כמה הוא התכונן להשאר שם ועד כמה זה פשוט יצא ככה".

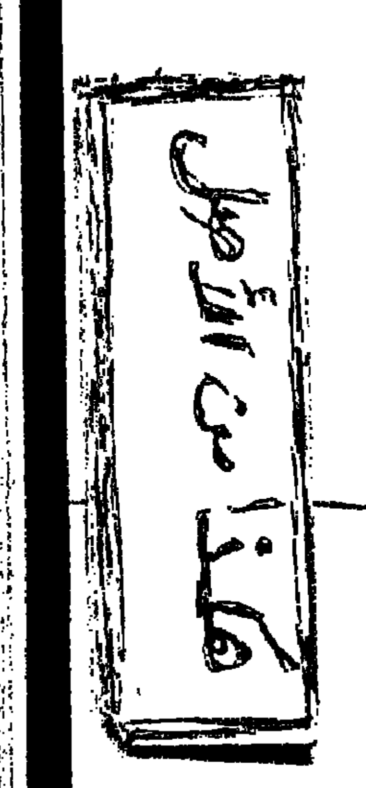
אחרי כמה שנים ב"אל-על", אריסון הרגיש שהוא מוכן כבר לאפשרויות הבלתי מוגבלות. הוא אסף קצת כסף והקים חברה לתובלה אווירית. הקשרים שצבר ב"אל-על", יחד עם הכשרון הטבעי שלו לעסקים, הפכו אותה, במהירות, לחברה מצליחה מאוד. "אריסון", אומר אחד ממכריו הישראליים, "למרות השקט שמאפיין אותו, הוא טיפוס של מהמר בעסקים, וכנראה שהוא יודע להמר וגם לזכות". אריסון לא מסכים עם הדעה הזאת: "דיקליס, למשל, הרבה יותר ממני. אני קונזרווטיבי. מסתכן פחות. לא יכול לעבוד על תנובות קצרי מועד".

ב-1966, אריסון מכר את חברת ההובלה האווירית והשתמש בכסף כדי לחזור לתחום הטבעי שלו – הספנות. הוא הקים חברה חדשה, ה"מיאמי טרוול קומפני", שהפעילה את שתי אוניות המעבורת של מאיר הלוי: "בילו" שנסעה בקו מיאמי-ג'אמייקה, ו"נילי" שעבדה על הקו לאיי בהמה. בנובמבר 1966 הוכרז הלוי כפושט רגל ואריסון הסתבך בשערוריה הראשונה והאחרונה בחייו. במקביל לנסיונות לפרק את עסקיו של הלוי הודיעו פרקליטיה של ממשלת ישראל ש"נילי" אינה כשרה להפלגה. אריסון, שחשב שמדובר בבעיית ביטוח, הופיע במשרדי חברת הביטוח עם צ'ק על-סך 24 אלף דולר, אבל נאמר לו שהוא יכול רק לתת את הכסף כתשלום ראשון על חובותיו של הלוי. הוא, כמובן, סרב. בסופו של דבר החרימו הנושים את האניה. אריסון המאוכזב והמרוכך הצטרף כמעט מיד לחברה נורבגית שעסקה בהפעלת אניות 'קרוז' (מסעות נופש) בקריביים: "כל החיים שלי היו מלאים עליות וירידות מהסוג הזה", הוא אומר, "ולמולי תמיד אחרי כל ירידה באה עליה גדולה

(המשך בעמוד 59)

תד ולין אריסון עם צ'יץ': "קרן תל-אביב היא פשוט משהו שאני עושה בשבילי".

רונית ריינת־וינטראוב השבוע בחיפה: "אני עדיין ילדה בנשמה, ביישנית".

צילום: סמדר כהן

הילדה מרחוב פנורמה

מאת אביבה מץ

מי שזוכר את רונית ריינת מסגיר את הגיל שלו. היפה של חיפה העובדת. מלכת היופי של ישראל לשנת 1964. סגנית שניה של מיס יוניברס. היום נסיכה בבוורלי הילס. הסתבכה בחוב של מיליון דולר ויצאה טוב. ככה זה כשהבעל רופא נשים עם קליניקה פרטית. מה שיש לה להגיד בחופשת מולדת.

מלכת היופי רונית ריינת (1964): המנהל אמר – היא לא דמות חינוכית של מורה".

כשבחיפה עוד שרו על רחוב פנורמה, הכל היה נראה אחרת. היום, פנורמה עיברת את שמו ליפה־נוף, והחתיכות של חיפה, חשבנו, התפזרו בעולם. אבל לא. יש חתיכות כפנ־סיה, קקפצות אלינו כחופשים.

מי שזוכר את רונית ריינת, החתיכה מרחוב פנורמה, מסגיר את הגיל שלו. ילדה יפה של חיפה העובדת. מלכת היופי של ישראל לשנת 1964. סגנית שניה של מיס יוניברס. מה אתם יודעים. אמא שלה אומרת שאת השיר ההוא חיברו עליה. רונית צוחקת. לא בטוחה שזה נכון.

לפני עידן הפוסט־מודרניזם, כשתחנת אוטובוס היתה רק תחנה, רונית ריינת חייכה באיפור מלא עם תסרוקת גבוהה־גבוהה וכתר על הראש מכל אחוריים של אוטובוס. חיפה יצאה מגדרה. מלכה אמיתית.

עכשיו רונית בחופשת מולדת, בבית אבא־אמא במקום הכי יפה במרכז הכרמל. בית רב־קומתי מאוד. מגדל־פנורמה. מה שחיפה בנתה כדי להיות כמו תל־אביב. על משקל מגדלי־דוד ומגדלי־פנקס. בית של עשירים ממש, אומרים בקנאה מהולה בהתפעלות החיפאים של נווה־שאנן. עם שומר וטלוויזיה במעגל סגור, שטיחים בכניסה וחנייה תת־קרקעית. לא כל אחד יכול להכנס. לא לפני שהשומר עוצר בנימוס ומתייג למעלה לקבל אישור.

יש בעייה עם הציפיות כשהולכים לפגוש מישהי שהיתה משהו לפני עשרים ושלוש שנה. ועוד אקס מלכת יופי. את הדלת פתחה אשה במיני קצרצר, פלטינה בשערות ומשקפיים.

רונית?

כן.

בטח שלא הילדה מאז. המעריצים לא היו מזהים אותה ברחוב.

רונית ריינת־וינטראוב הגיעה מלוס־אנג'לס לחתונה משפחתית וגם בענייני עבודה. בחוף המערבי של אמריקה היא חיה עשרים ושתיים שנה. אלא שהמעבר מבוורלי־הילס מעט חריף כשגרים במגדלי פנורמה ועל חיפה העובדת מסתכלים מלמעלה למטה, בדירה משגעת עם ריהוט עתיק ועשיר מאוד. הרבה דברים התרחשו בחייה מאז שכתר היופי הונח על ראשה.

"אני דור שישי בארץ מצד אבי שנולד בטבריה. אמי פליטה מפולניה, שהגיעה לכאן ב־'39. אני נולדתי ב־'46, בחיפה. את אבא שלי כולם מכירים בחיפה. אדנן רכטמן, סוחר ותיק בתכשיטי זהב ויהלומים. גם היום יש לאמא שלי חנות תכשיטים ברחוב הרצל. אבא עזב את התכשיטים וסוחר במוצרי חשמל. יש לו חנות ליד הנמל. מצבנו הכלכלי תמיד היה טוב. יותר טוב מהמצב הכללי בארץ".

קפיטליסטים חיפאיים?

"כן, אפשר להגיד. כסף אף פעם לא היתה בעייה אצלנו. אבל ידעתי להעריך אותו. כשהייתי ילדה עזרתי לאבא בחנות, והכרתי כל מיני אנשים. מכל השכבות. בתור דור שישי בארץ, יש לנו קשר שורשי למקום ולאנשים פשוטים.

"בהתחלה עוד גרנו בהדר. אחר־כך התקדמנו בחיים. עברנו לגור לרחוב פנורמה. היום ההורים שלי במצב טוב מאוד. אפשר לראות, נכון? אמא שלי אוספת חפצי אמנות וריהוט עתיק. אני למדתי בכל מיני בתי־ספר. בריאלי ובגימנסיה ביאליק. כשהייתי בת 17, מישהי כאן חשבה שאני צריכה ללכת לקורס דוגמנות. היא אימצה אותי וטיפלה בי אישית. הייתי גבוהה ורזה והרעיון מצא חן בעיני. ההורים שלי לא התנגדו, הם לא חשבו שזו תהיה קריירה בשבילי. אמא שלי האמינה שזה סתם קורס ליציבה והליכה.

"עשיתי את הקורס אבל בעצם רציתי להיות מורה. נרשמתי והתקבלתי לסמינר. הגורל רצה אחרת. בסוף הקורס נערכה אצלנו תחרות יופי של כל הבנות שלמדו גם בתל־אביב ובירושלים. אני נבחרתי למלכת הדוגמניות. הפרס היה נסיעה לפאריס, ללמוד שם דוגמנות. נסעתי. במהלך הקורס בפאריס צילמו אותי הולכת בבגדי־ים על מסלול עם שקית חול על הראש. התמונה הגיעה לארץ והתפרסמה בעיתונים.

"כשחזרתי לארץ במטרה להתחיל את לימודי ההוראה, הזמין מנהל הסמינר אותי ואת אמא ביום הראשון של השנה. הוא הוציא את התמונה הזאת מהמגירה ואמר שאני לא יכולה ללמוד אצלו, כי ככה לא נראית דמות חינוכית של מורה. הוא לא יסכים שהסמינר שלו יזדהה עם טיפוס מפוקפק של דוגמנית. בשבילי זה היה סוף העולם. קיבלתי את זה מאוד קשה. לא ידעתי מה לעשות.

"אבל אני מאוד מאמינה בגורל. אם זה מה שקרה, סימן שהיה מכוון מלמעלה. עובדה. מישהו שלח תמונה שלי לעיתון 'לאשה'. קיבלתי מכתב לבוא לפגישה. וזה. התקבלתי לתחרות מלכת היופי. התאמנתי אצל לאה פלטשר, אשה נפלאה, ועליתי לבמה. המתחרה העיקרית שלי היתה אז דפנה גוי, הבת של אנטה. כולם אמרו שהתחרות על המקום הראשון היא בינה לביני. היא נבחרה למקום השני.

"תחרות כזאת היתה מלווה בהרבה כאבי בטן. שמעתי שהיום זה כבר לא אותו דבר. אז לקחנו הכל נורא ברצינות. אני זוכרת שכששמו לי את הכתר על הראש הייתי צריכה להגיד כמה מלים. מול שאצל לאה פלטשר לימדו אותנו מה להגיד. כל מה שיצא לי מהפה היו כמה משפטים של ציונות שאני מקווה לייצג את ישראל בעולם בכבוד ועוד כל מיני דברים כאלה. הפרס לא היה כסף, אלא מתנות מכל מיני חברות. בגדי ים, שמלות, תמרוקים, וכמובן מכונית 'כרמל' ונסיעה לתחרות מיס יוניברס במיאמי.

"ילדה בת 18 מחיפה בדרך לעולם הגדול. בשבילי הכל היה חדש ומלהיב, אבל גם מאיים. כפאריס, בדרך למיאמי, פגשתי את מלכות היופי מכל העולם. בערבים היו המארגנים עורכים לנו מסיבות עם דיפלומטים. בהתחלה הכל התנהל על פסים קורקטיים. בשעות המאוחרות יותר הם התחילו להשתכר ולשלוח ידיים. אני ביקשתי שיקחו אותי בחזרה למלון. היו עוד כמה בנות שהצטרפו אלי. אבל חלק מהבנות נשארו. למחרת הן קיבלו מעטפות עם

(המשך בעמוד 21)

הילדה מרחוב פנורמה

(המשך מעמוד 19)

ועם, אני לא קיבלתי כלום. זאת היתה סטירת הלחי הראשונה שלי בעולם הגדול. לקח שלמדתי.

לקח שני היה לא פחות עצוב. בניו־יורק היתה אז פתיחת התערוכה העולמית. המארגנים של תחרות מיס יוניברס היו מביאים אותנו לביתנים של היצרנים בתוך התערוכה, מצלמים אותנו מכל זווית אפשרית, אבל לתערוכה עצמה לא נתנו לנו להיכנס. אני צעקתי: ככה זה לא ילך. ארגנתי מרד של כל הבנות, ובסוף לא היתה להם ברירה. הכניסו אותנו לתערוכה. לא אכלתי את כל הקטעים של הניצול".

רונית רכטמן־רינת לא זכתה בכתר העולמי. רק סגנית שניה של מיס עולם, אבל מספיק מלכה בשביל לגייס אותה לשרות ה"בונדס". החתימו אותה על חוזה הופעות לחצי שנה. הקטע של רונית היה להסתובב ברחבי ארה"ב, לנאום ולהלהיב את היהודים לתת כסף לישראל. את הריבית שלה קיבלה כשההופעות האלה הכירה את בעלה.

"הבונדס דאג לי לכל. אפילו הכינו בשבילי את הנאומים. אני שנאתי את זה. הרגשתי שזאת לא אני. פעם, כשנאמתי בארוחת ערב של 'בני־ברית', ראיתי שהם צמאים לסיפורים אישיים על הארץ. סיפרתי להם על הסבא שלי שבא מפולניה ואיך הוא התחיל את החיים בארץ מהתחלה. זה מאוד מצא חן בעיניהם. מאז התחלתי לאט־לאט להכין את הנאומים שלי לבד. אפילו שהבנתי שהם בכלל לא באו לשמוע אותי. הם רק רצו לראות איך נראית מלכת היופי של ישראל.

"ככה הכרתי את כל המי ומי בעולם היהודי בארה"ב. ניסו לשדך לי בחורים צעירים אבל שום דבר לא יצא מזה. לא חשבתי להשאר בחו"ל. באחד הנשפים בבוורלי־הילס היתה קבוצה של צעירים שבאו לתרום לישראל. גבר אחד כל הערב הסתכל עלי. הוא מאוד מצא חן בעיני. באותו ערב לא החלפנו מלה. הוא היה שם עם חברה, בחורה ממשפחת מקס פקטור, הבעלים של רשת הענק לתמרוקים. אחרי הנשף, הוא ניסה להשיג אותי, אבל היתה עלי שמירה חזקה ולא נתנו לו את הטלפון שלי. הוא חייג לכל בתי־המלון בסביבה, עד שמצא אותי. זה היה ג'ק, רופא גינקולוג בן 36.

"יצאנו שלושה שבועות והוא ביקש אותי להישאר בלוס־אנג'לס. זה לא התאים לי אז. קודם כל רציתי לחזור לארץ לשרת בצבא, וחוץ מזה עוד הייתי אז קשורה על החוזה עם הבונדס והייתי חייבת להמשיך בתוכנית שלהם. הבטחנו לשמור על קשר. בכל בית־מלון אליו הגעתי בסיור שלי, חיכה לי זר פרחים ממנו.

"בגד יקר? אלף דולר זה לא יקר מדי ולא זול מדי. אני לא אקנה שמלה של נינה ריצ'י בעשרת אלפים דולר".

"חזרתי לארץ והתגייסתי לצבא. אבא שלי רצה לסדר לי שרות קרוב לבית. אני לא הסכמתי. רציתי להיות כמו כולם. אבל כשרק הגעתי לטירונות, עם כשמש שמש ענקיים כדי שלא יכירו אותי, הבנתי שנכשלתי. מיד כשגילו מי אני, החליטו להראות לי מה זה צבא אמיתי. אמרו לי ששולחים אותי לקורס של שלושה חודשים בנח"ל. צלצלתי הביתה, התחננתי מטלפון לאבא שיעזור לי, אבל הוא אמר שכבר מאוחר מדי, ויש רק פתרון אחד. הוא גם אמר שג'ק שלח לי כרטיס טיסה ללוס־אנג'לס, והדרך היחידה להחלץ מהקורס היא לתגיד שאני מתחתנת ושלא כדאי להם להשקיע בי. לא היתה לי ברירה. זה מה שעשיתי.

"אבל ללוס־אנג'לס לא מיהרתי לנסוע. ג'ק המשיך לכתוב לי. אני לא כל־כך עניתי לו כי האנגלית שלי היתה לא כל־כך, ולא רציתי שהוא יגלה את זה. אבל הוא לא התרגש. הגיע לכאן והציע לי נישואים. הוא לא נראה לי אז מבוגר מדי. היה צעיר במראה שלו ובהתנהגות, למרות ההבדל של 17 שנה בינינו. אני זוכרת שנסעתי לשדה התעופה לקבל אותו. הסתכלתי דרך הזכוכית על האנשים שהגיעו, ואמרתי לעצמי שאם הוא ימצא חן בעיני, אחכה לו. אם לא, אסע בחזרה הביתה ואשאיר אותו שם לבד. כשראיתי אותו, מעבר לזכוכית, ידעתי שזהו זה. הבסיס שלי היה אז בשיבטה שבנגב. ג'ק נסע איתי. הוא היה לן בבאר־שבע, וכל יום היינו נפגשים ומדברים דרך הגדר. אחרי שבוע החלטתי שאני מתחתנת איתו. ובאמת, כעבור עשרה ימים התחתנו. החברים שלי בצבא צחקו ממני. אמרו שזה לא יחזיק מעמד. שאחרי שנה אברח ממנו. עובדה שלא".

רונית ובעלה ד"ר ג'ק וינטראוב, לאחר נישואיהם: נראה ומתנהג צעיר למרות ההבדל של 17 שנה ביניהם.

ג'ק וינטראוב, רופא גינקולוג מצליח מבוורלי־הילס, לקח אותה לשם ובנה לה בית. במקום הכי־הכי בלוס־אנג'לס, 600 מטר מרובע של כל מה שהופך סינדרלה לאשת העולם הגדול: שבעה חדרי שינה, תשע אמבטיות, בריכת שחיה, סלון, חדר משפחה וחדר אוכל ווזוג עובדי תחזוקה. בית קטן ששווה שני מיליון דולר בשוק החופשי. רונית ילדה לו שלושה ילדים, למדה בקורסים שונים השכלה כללית, ופתחה גלריה בה מכרה עבודות של אמנים ישראליים.

"ב־78' פתחנו סניף של 'פירוצ'י' בבוורלי־הילס. הם התחילו אז להתפרסם בכל העולם. בלוס־אנג'לס עוד לא שמעו עליהם. נסעתי לאיטליה, למרתי את הפילוסופיה שלהם – ג'ינס וחולצות טי במקום בגדים מהודרים. את החנות פתחנו באולם תיאטרון ישן, יחד עם אחי ועוד ישראלי. זה היה משהו מיוחד. כולם דיברו על החנות הזאת וכתבו עלינו בעיתונים. זה הלך שיגעון עד '81, עד ש'פירוצ'י' נכנסו למשבר וגררו אותנו אחריהם. אנחנו השקענו בעסק הזה מיליון דולר. הרוב היו חובות שהיינו צריכים להחזיר. מכרנו את הבית שלנו ועברנו לגור בדירה שכורה.

"זה היה משבר. כספי וגם נפשי. שיעור טוב לנו ולילדים שלנו. לא לתת דגש גדול מדי לחומריות. במיוחד כשגרים בבוורלי־הילס, שיא החומריות. אני זוכרת שהבת הקטנה שלי בכתה, שעכשיו החברים שלה יותר לא יבואו אליה לישון. היא היתה רגילה לארח עשרים ילדים בכל פעם. אני אמרתי לה שלהיפך. זה המבחן האמיתי בשבילה, לבדוק מי באמת חבר ומי לא. עשינו ניסיון. היא הזמינה את החברים וכולם הגיעו. סידרתי להם שקי שינה בסלון והיא נרגעה".

אחרי שהתאוששו מהמשבר, בנו לעצמם בית חדש, לא יותר קטן מהקודם. באותה סביבה. רונית לא מגלה איך מתאוששים ממשבר של מיליון דולר, אבל זה כנראה קל יותר כשהבעל הוא רופא נשים ומיילד וגם מנתח עם קליניקה פרטית וקהל לקוחות מקהילת בוורלי־הילס. מה שבטוח שמשכורת שניה לא נחוצה להם. גם עכשיו יכולה רונית לבלות את שעות הפנאי שלה במשימות התנדבות.

"כשעבדתי בשביל 'פירוצ'י', עשיתי להם גם את יחסי הציבור. זה מצא חן בעיני והחלטתי להשאר בתחום. בבוורלי־הילס יש מרכז קניות מאוד ידוע – 'רודיאו'. קומפלקס של חנויות מאוד סנוביות שלא כל־כך הלך להם. באתי אליהם עם רעיון איך לשנות את התדמית. הבאתי תזמורות ומופעי רחוב, קצת ישראליות לכל האווירה הקפואה שלהם, וזה דווקא הצליח. בעל המקום התלהב וביקש ממני לעבוד אצלו באופן קבוע. ככה חדרתי לעולם יחסי הציבור בלוס־אנג'לס.

"בשנה שעברה אבי חלה. הוא שכב בבית־חולים רמב"ם. כשבאתי לבקר אותו, וראיתי באיזה מצב נמצא בית־החולים, החלטתי להפעיל את הקשרים שלי והקמתי את קבוצת ידידי רמב"ם בחוף המערבי. לא מזמן הקונסול בלוס־אנג'לס הציע לי לקחת על עצמי את ארגון חגיגות הארבעים למדינת ישראל בעיר. ביקשתי ממנו יום למחשבה, והסכמתי. הרעיון הוא להביא מהארץ תצוגת אופנה ישראלית. הארוע יתקיים בחודש מאי במלון 'סנצ'רי פלזה'. אנחנו מצפים לאלף איש. אורחי הכבוד יהיו כל הנוצצים: אליזבט טיילור, גולדי הון, סילבסטר סטלונה, פרנק סינטרה בוב הופ, לינדה אוונס ועוד. כרטיס יעלה לא פחות מ־250 דולר. את הכסף ניתן לאגודה למען החייל. זה יהיה הדבר הכי־מדובר בעיר".

"המשבר היה שיעור טוב לנו ולילדים שלנו. לא לתת דגש גדול מדי לחומריות. במיוחד כשגרים בבוורלי־הילס, שיא החומריות".

זה עוזר לך לנקות את המצפון?

"בכלל לא. המצפון שלי נקי לגמרי. אני חיה מצויין. קשורה לארץ עד הסוף אבל החיים שלי זה בוורלי־הילס. חיים באופן מאוד פרטי. יש לנו חברים אמריקאים, כושים וישראליים. לא נוצצים. אבל כולם מכירים אותי שם. אוהבת שמסתכלים עלי כשאני נכנסת לאיזה ארוע. כותבים עלי בעיתונים. אנחנו שייכים למי ומי של בוורלי־הילס. אני מתלבשת ככה שכולם חושבים שהבגדים שלי יקרים מאוד. אבל זאת רק התחפושת שלי. לא מפריע לי לא להתאפר ולא להתלבש שכאין לי מצב־רוח. את הבגדים שלי אני קונה בכל מקום. לא עושה עניין. אני אוהבת ללבוש דברים מיוחדים. מאוד אוהבת ללבוש בגדים עתיקים. תחרות וסרטים אותם אני קונה יד־שניה. עכשיו זאת התקופה היפנית שלי. אני נהנית כשאומרים שאצלי אף פעם אי אפשר לדעת איך אופיע. בגד יקר? אלף דולר זה לא יקר מדי ולא זול מדי. זה בדיוק מתאים לי. אני לא אקנה שמלה של נינה ריצ'י בעשרת אלפים דולר. זה כבר מוגזם. חוץ מזה אנחנו מטיילים הרבה בעולם. אני עושה סקי. מארחת במסיבות גג סביב הג'קוזי שלנו. לא משעמם לרגע".

מה קרה לילדה ההיא מרחוב פנורמה?

"אני עדיין ילדה בנשמה. ביישנית. נשארה בי האהבה שקיבלתי מסבי, אותה אני עכשיו מחזירה לאנשים שקרובים אלי. בסך־הכל השינוי הוא חיצוני בלבד. הגעגועים לארץ ולחברים מאותה תקופה, לא יחלפו לעולם".

אביבה מץ

מסעדות, ביקורים וביקורות

לחיי האוכל הטוב

מאת: י. גרינברג

ביקורת מסעדות מגלה הכל על היין שמגישים לך במסעדות ועל כל מה שכדאי לדעתעל היין הטוב שעל יד האוכל • בקבוקי יין אישיים של כרמל מזרחי פותחים אפשרויות חדשות בפני איניני המסעדות.

מתי ביקרתם לאחרונה במסעדה? האם קראתם לפני כן את מה שכתבו אודותיה עמיתי איניני החיך? סביר להניח שכן, כי היום, כל עתון שמכבד את עצמו מתכבד במבקר מסעדות שסגנונו הציורי ממריץ את מיצי קיבותינו ומפעיל את פטמיות הטעם שעל הלשון, או מזהיר בעדינות מאיזה בית־אוכל ירחק שומר קיבתו. מנהג זה של ביקורת מקצועית ראוי לכל שבח ואין ספק שיתרום לעליית רמתן של המסעדות בארץ הקודש. אבל, מה על היין? פרי הגפן הנפלא שמבלעדיו הארוחה אינה ארוחה? מדוע בדרך כלל נכתב מעט כל כך על משקה האלים?

מה אכלנו ומה שתינו

עונג רב אני מתענג שעה שאני מוטל בעצלות על כורסתי קורא בשקיקה על מנות פתיחה מתאבנות, כמו למשל: חצילים אווריריים מקושטים בטבעות בצל דעננות, גוזיז נזר טרי או מתמצים מעודים.

תיאבוני גובר והולך כאשר אני מגיע אל המנות העיקריות ואני קורא על רטבים מעשי אומנות שנרקחים באהבה.

אבל כאשר מגיעים אל היין, תש – בדרך כלל – כוחה של עט הסופרים ואני מתעכב בקריאת דיווח עצוב כמו:

"ואת הכל ליווה יין אדום..." או: "דג ש...הולך מצוין עם יין לבן..." (כך כתוב במקור, בי נשבעתי).

הלהיט האחרון: בוסקה אפרסק יין תוסס עדין עם ניחוח אפרסקים בשלים וטעם אפרסקי גן־עדן

לפני שבועות אחדים ביקרתי במסעדת דגים (שמחמת כבודה לא אזכיר כאן את שמה) ביפו. שאלתי את הנערה התיונית ששרתה באדיבות את שולחננו איזה יין יש לה להציע. "מיד אבוא", השיבה העלמה ונעלמה מאחורי הדלפק.

לא חלפה דקה והגברת חזרה ואמרה: "יש לנו יין אדום או יין לבן..."

ואם זה לא היה עצוב זה יכול היה להיות מצחיק למדי.

ובכן, קוראים וקוראות יקרים, כמו גם עמיתי איניני החיך: הגיע הזמן לתת ליין את הכבוד שמגיע לו. הגיע הזמן שגם אתינו בני ישראל ידעו כיצד להעשיר סעודה ביין הנכון בכמות הנכונה ובזמן המתאים.

סוף־סוף יין בבקבוקים אישיים

ומדוע אני זועק דווקא עכשיו?

כי בימים אלה ממש מביאים יקבי "כרמל מזרחי" אל המסעדות בארץ הקודש בשורה חדשה:

מבחר יינות משובחים בבקבוקים אישיים – שמכילים קצת יותר מכוס (תקנית) אחת של יין.

ולמי זה טוב? לכולם.

ומדוע זה טוב? מיד תדע, אולם לא נתחיל לפני שנרים כוס יין ונברך:

ברוך היקב שהקים הברון רוטשילד שאחרי 105 שנות בציר הביא לעם ישראל את מה שקיים כבר שנים רבות בכל מסעדה אירופאית שמכבדת את מבקריה.

עד עכשיו כאשר חשקה נפשנו ביין, היינו נאלצים להזמין בקבוק רגיל שמכיל ¾ ליטר.

רבים וטובים משום אינם מסוגלים להערות לקרבם כמות שכזו ביחוד אם סועדים בשניים (מה גם שמחירו של בקבוק רגיל במסעדה אינו צנוע כלל ועיקר).

אם בכל זאת הזמנת בקבוק יין מצאת את עצמך משאיר (בעצב רב) חלק ניכר ממנו בתוך הבקבוק או לחילופין שותה יותר ממה שבעצם רצית.

ארוחה טובה מתחילה בפנטזיה אישית של כרמל מזרחי

לכן, חלק מאיתנו פשוט ויתר על התענוג או טרח להזמין כוס יין. אבל, כוס וקוץ בה. לעיתים טעמו של היין מוזר משהו... שכן, לך תדע מתי פתח המוזג הנכבד את הבקבוק ממנו מזג לך, או מה מהל בתוכו, רחמנא ליצלן.

וזה לא הכל. מה עושים כאשר אתה אוהב יין אדום כזה או אחר וזוגתך (שטעמה עימה) נפשה יוצאת אחרי יין לבן חצי יבש?

עכשיו, כאמור, יש בקבוקים אישיים ויש סיבה טובה להרים כוס.

השאלה היחידה שעוד נותרה היא באיזה יין לבחור.

אם תשקה נמשך בפנטזיה תוססת להעשרת הסעודה הכעית גדולה עוד יותר. במקרה כזה תיית נאלץ להסתפק בבקבוק של ¾ ליטר או... לוותר על התענוג, שכן פנטזיה אי אפשר היה לקבל כלל בכוסות.

המשפחה האישית – מי "הולך" עם מה

נכון לעכשיו, אפשר כבר לדרוש מן המלצר אחד ממבחר של ארבעה יינות זנים משובחים, או אחד ממבחר של שלושה תוססים מעודנים או, בקיצור, יין לכל טעם ולכל מנה שבתפריט.

פנטזיה – הלהיט התוסס:

יין תוסס לבן או ורוד (רוזה) שטעמו חמתקתק־עדין הפך אותו ללהיט יקבי "כרמל מזרחי". פנטזיה "הולכת" מצוין, בעצם, עם כל מאכל. והו יין שהופך ארוחה רגילה בתכלית ל...פנטזיה. ובכלל, גבירותי ורבותי, כבר אמר המשורר: "כל סיבה טובה לפנטזיה"...

בוסקה אפרסק – הבשורה החדשה מבית בוסקה

להיט עולמי יחיד ומיוחד שהגיע זה עתה ארצה: בוסקה אפרסק.

יין תוסס עדין יחיד מסוגו עם ניחוח אפרסקים משכר וטעם אפרסקי גן עדן. בקיצור, אהבה מלגימה ראשונה.

את היינות התוססים – אסור לשכוח – יש לשתות כשהם קרים מאוד, או (ורק אז) ההנאה מושלמת.

סוביניון לבן:

יין לבן יבש, בן לוויה נפלא לדגים שהוזמנו או לתבשילי בשרים מעודנים כמו עגל ואפילו עוף.

אמרלד ריזלינג:

יין לבן חצי יבש שכאילו נולד כדי להיצמד לפירות הים, למעדני דגים למיניהם עשויים ברוטב, או לגבינות שאתם אוהבים. אוהבי היינות החצי יבשים נהנים ממנו גם עם תבשילי הבשר. שיבורכו.

קברנה סוביניון סלקטד:

יין אדום משובח ש"הולך" מצוין עם כל ארוחה (או, סתם כך, להנאה בכל עת). מומלץ לאוהבי יין אדום.

קברנה לבן:

שהוא בעצם – למרות שמו – בגוון "רוזה", יען כי הוכן לתפארה מענבי קברנה אדומים. זהו יין שולחני מיוחד במינו המשמש בן לוויה נפלא לכל סוגי האוכל. אני, אישית, ממליץ עליו גם למי ש"מצהיר" שאינו אוהב יין. קברנה לבן ישנה את דעתו.

עכשיו, גבירותי ורבותי, כשאתם מבקרים במסעדה מומלצת, אל תוותרו על התענוג שמשלים כל ארוחה. יש בקבוקים אישיים, לחיים.

ארבעת הבקבוקים האישיים של היינות הזניים של כרמל מזרחי

יהונתן גפן

קינה לליצן

אחי, אורחי תל־אביב, רומאים יקרים, הקשיבו לי. לא באתי להלל את הליצן, באתי לקבור את נושאיו. נושאי הצחקותיו שמתו לפניו.

ביום בו עזב הליצן את העולם המצחיק הזה, והתחזק לכיוון העולם המגוחך הבא – קראת בכל העיתונים על אודות גדולתו ונסיכיותו, נדירותו והסתניותו (מה זה?). הרדיו שידר את מערכוניו, הצילו נמבט בחדשות, שהוא בדרך־כלל מבצר האמנות הפוליטיים, שמעת על פטירתו של הליצן הגדול.

"הלך מאיתנו הגדול מכולם", אמר בדרן נמוך.

"כמוהו לא יקום ולא יהיה", אמר במאי שכמוהו יש הרבה.

מזויפים ידועי־שם שבמשך עשרים שנה לא הציעו לו תפקיד אמרו שזו בושה וחרפה שליצן כזה לא קיבל תפקיד במשך עשרים שנה. פיליטונאי בפוסט כתב שרק בחו"ל הכירו בגאוניות הנפטר, ובארץ, כרגיל קינאה, צרות עין וחוסר־הכרה. דרך אגב, אותו פיליטונאי זוכה בהכרה בעיקר בחו"ל, ובארץ הצרה הזאת עדיין לא הכירו, לדעתו, בגאונותו. וכן הלאה.

בהספדים אתה לא שומע הרבה על הנפטר, אבל לומד רבות על המספיד.

גם אני בכיתי, משום שאכן היה זה אמן דגול, ובעיקר, תם וישר. והעם אהב אותו. מגדול עד קטן, ללא הבדל דת, גזע, וליכוד – כולם נתנו לו כבוד. כמו קונטרה־פוינט למלחמת לבנון, שבה אף אחד לא הבין עם אף אחד, ובכל זאת נכנסנו בהם. והשמדנו קינים ויצאנו עם כינים.

הלוויה היתה ממלכתית, עם שרים ונכבדים, גלישת שרד, כתום ומעיק. הליצנים נוטשים אותנו מרדמל כשיא הקיץ.

ארבעה בדרנים תרבותיים עמדו דום ליד ארון הבמה שהוצב בהיכל התרבות. ובדרן תרבותי, גם כשהוא עומד דום ליד ארון, סוחב צחוקים. ככה זה. אחד הבדרנים מלמל: "אמן ממדרגה ראשונה, ועשרים שנה לא שיחק, כמעט ולא עבר. בושה וחרפה".

קשה וחרפה למיז למהז לכן, היום, בהצטנן רוחות המספידות, אני בא לא לקבור את קיסר הצחוק ולא להללו – משום שאין מלים להגדיר את גדולתו הרב שלא היה לו מתחרים בארץ זבת חלב ובלות. היום אני בא לא להספיד את הנושאים שלו, שמתו עשרים שנה לפניו.

הנושאים של הליצן היו: מפא"יניק מזדקן, חקלאי נשמה, שוטר נחמד, פועל עברי. וכל אלה מתו. הקהל המצומצם שמבין את הנושאים המוזרים הללו שוהה חיל בניו־יורק או מחובר לוידיאו ולא מסוגל יותר לצחוק מנושאים מתים. רק לבכות.

איש אינו יכול לשים את האצבע על תאריך מותם של כל אחד מהנושאים. פתאום לא היה מפא"יניק זקן ששר "תושו ואשו תשר" בסוף נאום טוב. ומי ראה כיצד הופכת נמשה, בשקט אבל מהר, לשכונת וילות מפוארת, אחוזת כפר תבור? שוטר נחמד יכול להיות אמין רק בספרי ילדים מגמתית, ועל פועל עברי אני בכלל לא רוצה לדבר כי זה מביא לי דמעות לעיניים.

ואת, רומאים יקרים, הבגידה הגדולה שהרגה את הליצן. האמרגנים עזבו אותו, וגם הקהל. אבל קודם כל – הנושאים. הנושאים הנפלאים של ארץ ישראל כמו שהיו הפכו לבדיחה, והכותבים כידוע לכם הוא אדם מסכן, מי שלא ראה ליצן, שנושאי הצחוק מונחים לפניו ללא רוח חיים, לא ראה ליצן עצוב מימיו. הוא ניסה לשדר אותם, אך ללא הצלחה. המפא"יניק הזקן שנקבר בקברו כפי הרבה שנים, ואף אחד כבר לא מדבר ככה במסחה. על פועל עברי אני לא רוצה לדבר כי אני לא שולט בערבית, רק בערבים.

אני מניח שבוקר אחד קם הליצן, שדרך אגב הכרתי אישית כאדם נבון וישר, שלא כרבים ממספידיו, וראה שהוא עושה פארודיות על דברים שכבר אינם. הוא ידע שתפקידו החברתי של הליצן הוא להציב מראה עקומה מול הקהל שלו. אבל מה עושים כשהקהל עקום והמראה ישרה? המראה של הליצן החכם היתה נפלאה אבל היתה לה צרה אחת גדולה: היא שיקפה אנשים שכבר לא היו קיימים, מקומות נשכחים, מיתולוגיה שנתלשה אפילו מספרי המיתולוגיה. דפים ריקים. תשאלו את הילדה שלי מה זה מפא"י, והיא תסמיק. תשאלו את הילד שלי מה זה "פלמ"ח" והוא יגיד לך שמדובר בלהקת קצב חדשה, מין מאשינה כזאת.

לכן, כשאתם בוכים על הליצן, בכו גם על הנושאים שלו. על עצירתו המופלאה והממיתה בארץ שכבר הלכה ללא שוב, על התנחלותו בחלל הריק בלי כל רצון או יכולת להתקדם אל הימים הנוראים הבאים, שגם בהם יש נושאים המשוועים לראי עקום ולפארודיה טובה. בשפה האנגלית מכנים לעתים את אומנותו של הליצן בשם Stand-up Comedy. שם זה יכול להתפרש כ"קומדיה בעמידה" או "שליפה מהמותן" אבל גם "אמנות עומדת" כלומר, אמנות שלא נס ליחה, צועדת עם הזמן על מרכבת הצחוק והשיכחה, עד הסוף המר.

כמובן שהליצן יכול היה להמשיך בנושאים קלאסיים, כפאנטומימה – האמנות הגוססת. אבל כמה אפשר לראות כבדאדם הולך נגד הרוח, או משחק את הרוטינה של התינוק המתבגר מול עיניך על הבמה עד שהוא נהיה זקן, ללא מלים. לא, הקהל הוא חזיר לא קטן, והוא רוצה ליצן שצוחק איתם עליהם ועל עצמו. לא על אנשים שנכחדו ומקומות שנמחקו, אלא על כאן ועכשיו. לכן את מר מולייר צריך לעבד לאיזו אמת המתאימה לזמננו, או לאבד אותו ואחרי מותו לאמר: "איזה בזבוז, מולייר כזה גדול, ולא משתמשים בו..."

אחי בני רומי, הלוו לי את אוזנכם, ותרשו לי להספיד היום לא רק את הליצן הדגול מרבבה, אלא גם את הנושאים שלו שמתו הרבה לפניו והשאירו אותו לבד עם כל המפיקים האלה שתמיד יודעים מה העם יאהב בקיץ הבא. הנושאים שלו מתו, והליצן הנפלא הזה, מסיבות השמורות עימו, לא עשה כל מאמץ להשתנות, לפרוץ אל הנושאים החדשים שנולדו וחיפשו ליצנים מאמצים שיפנקו אותם קצת, שיוציאו אותם מביצת הזמן העומד אל הנחל הזורם, אל העתיד.

לכן, אם אתם ליצנים – אתם חייבים ללמוד משהו מההספד הזה, ולא לתת לנושאים שלכם למות לפניכם. ואם אתם לא ליצנים, אני משתתף בצערכם.

ועכשיו זה

לפני כשבועיים נערכה פלישה נוספת של שרצים מתוצרת כהנא אל עמק חפר שלנו. הפיהרֲבי הזה העז להכנס לאחד המושבים, ושני נערים מאוד שזופים, אחד מהם עונה לשם אוריה ויודע גם לשתות, הפליאו בו את מכותיהם. הם נתנו לו להבין שעד שהוא יטפל בערבים, הם יטפלו בו.

היצור ראה שמושבים כצרות גם בלעדיו, ויצא אל העיר הגדולה, שבה דווקא יש לו שני אוהדים אנאלפאבתים שקוראים את העיתון שלו. הוא עבר בשוק העיר, שם הודבקו מבעוד יום פלאקטים עם דיוקנו המפורש של המבחיל, אבל אמרו לו ששני האנאלפאבתים שלו בים, לכן מיקם הדבר הזה את רמקולו בחוף "סירונית" בין תחת של נתניתית במלוא פריחתו לסוכת המציל.

המזוויע מיצמץ לצדפים, ומיד ניסה לסכסך בין שני ערבים שניסו להתחיל עם שתי ישראליות. היועץ מיהר להסביר לו שמדובר בשני גרמנים שמנסים להתחיל עם שתי שוודיות, והרי אין לו שום עניין לטפל בשוודים, לפי שעה, אבל הוא כבר היה ברייס, ונתן את הקטע הפרבארטי שלו, על שפת הים התיכון שחשב שראה כבר הכל.

ואחד המתרחצים על החוף, אורח נתניתי שליו, סיכם את הארוע: רק עכשיו נפטרנו מהמדוזות, ועכשיו זה.

מספר אחד

רות סוף

אלוף עמוס לפידות מעביר את הפיקוד על חיל־האוויר. הגיע לו לגמור את התפקיד יותר יפה, אומר מכר ותיק מהחיל. פרשיות פולרד, הלביא והקיצוצים שחקו את האיש שלוקח ללב כל דבר ברצינות וביסודיות. הדעות על סגנון פיקודו, חלוקות. היחסים עם מחליפו — מתוחים. לפידות, בשיחה בלעדית, אומר: "יש לי תחושת עצבות, אבל זהו צער חיובי וטבעי. אני יוצא בהרגשה טובה מאד. אין לי טעם מר. אין לי טענות אל אף אחד".

מאת סימה קדמון   צילומים: ראובן קסטרו

זה סיום שיש בו עצב, אמר השבוע מישהו מחיל־האוויר. "הגיע לעמוס לפי־דות לגמור את התפקיד יותר יפה. אבל השתרכב לו הלביא, והשתרכב לו פולארד, וענין הקיצוצים שחלף על חיל־האוויר כמו סופת הוריקן. ודווקא", הוא הוסיף, "דווקא משום שהיה לוקח כל דבר כל־כך ברצינות וביסודיות, הוא כל־כך התעייף. הוא פשוט נשחק. זהו מקרה קלאסי של אדם שלא היה צריך להיות כל־כך הרבה שנים בתפקיד". אלוף לפידות, שבועיים לפני העברת הפיקוד על חיל־האוויר, לא מסכים עם הדברים. "יש לי תחושת עצבות, אבל זהו צער חיובי וטבעי", הוא אומר, "אני יוצא בהרגשה טובה מאד. 34 השנים שהייתי בחיל־האוויר, זה כל החיים שלי. הגיע הזמן לעשות שינוי. נכון שקרו כמה דברים בשנה האחרונה. הפולמוס העצום סביב הלביא, ופרשת פולארד שכולנו היינו צריכים אותה כמו חור בראש. אבל אין לי טעם מר. אין לי טענות אל אף אחד".

לפני חמש שנים, כשהתמנה לתפקיד, היו לפחות עוד שני מועמדים. אבל לפידות היה המועמד של דוד עברי, המפקד הקודם, ורבים מקרב הקצונה הבכירה בחיל צידדו במינויו. בין עברי ללפידות היה מן המשותף. שניהם שייכים לקבוצה הפחות סוערת של מפקדי חיל־האוויר, בניגוד לאנשים כמו עזר ויצמן ומחליפו של לפידות, תת־אלוף אביהו בן־נון. לפידות, כקודמו, אינו מהמנהיגים הכריזמטים, הסוחפים, שנטמעים בין פיקודיהם כאחד מהחבר'ה. "הכרתי מפקדים אחרים לפני לפידות", אומר אחד מפיקודיו, "הסגנון של עמוס הוא מיוחד. שקט כזה, ניגות, אבל יסודי עד תום. הוא מין אבא שכזה".

אדם חכם, אומרים עליו בחיל־האוויר. נעים הליכות, נוח לשיחה, ידידותי וחם. יש אנשים בחיל שנטו לפרש את ה"איזי גואינג" שלו כחולשה. אולם תת־אלוף (מיל') מנחם עיני, ראש מינהלת פרוייקט הלביא, אומר: "זה פשוט לא נכון. לפידות הוא אדם עקשן שיודע לעמוד היטב על דעתו". עייני עבד איתו צמוד במשך שנתיים, משנת 77, כשלפידות היה ראש להק אויר ומפקדו הישיר. "אני לא יכול לחשוב על שנתיים יותר טובות של עבודה עם מפקד", אומר עיני, "ההתאמה בינינו נבעה בעיקר משני דברים: היכולת של עמוס לתת עצמאות לפקודים שלו, והצורך שלי בעצמאות הזה. והדבר השני, זו היכולת שלו לתת אמון והרצון שלי להיות נאמן לו".

עיני מתאר מערכת יחסים קרובה ביותר, "זוהי לא אומר שבעיניני תחום העיסוק לא היו בינינו חילוקי דעות. אני זוכר מקרה שבו היתה דעתי שונה לגמרי מדעתו של לפידות, והוא לא קיבל את דעתי. ביקשתי את רשותו לערער על ההחלטה אצל מפקד חיל האוויר. הוא אישר את זה ללא שום בעיות. מי שמתרגם את זה כחולשה, מנצל את זה לרעה. אני ויכחתי לו, עירכתי אותו, התייעצתי איתו. ולכן, כשאומרים לי שהוא חלש, מוטב לברר קודם אם לא מדובר בפקוד שלו, שמנצל לרעה תכונה מאד חיובית".

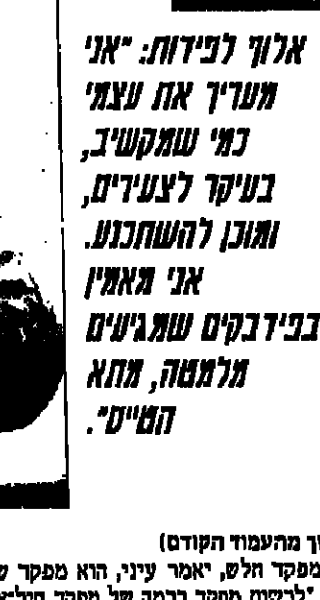
(המשך בעמוד הבא)

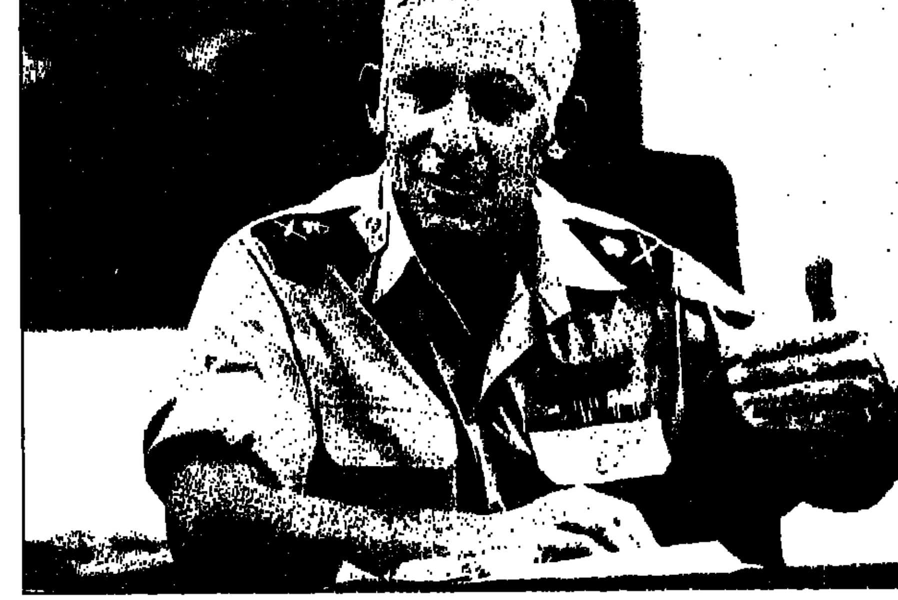

אדם חכם, אמרו עליו בחיל האויר, נותן עצמאות לכפופים לו, נוח לשיחה, ידידותי וחם. מין אבא שכזה. היו אנשים שפרשו זאת כחולשה. אחרים הגיבו: מי שחושב כך, מנצל לרעה תכונה חיובית.

"ההרגשה היא שלפידות לא לחם מספיק במטה הכללי בכל מה שנוגע לקיצוצים", אומר קצין בכיר, "שהוא נתן לשחוק את חיל־האויר שחיקות יתר. שהיה יותר מדי ממלכתי במקום שהסתובבו בו יותר מדי נוכלים".

יש הטוענים שדווקא במצבים של קבלת החלטות חשובות המחייבים הכרעה מהירה ונחרצת, לפידות היה אישי וגילה עודף שיקול־דעת. ולעומתם: הוא פשוט צריך שדברים יילעסו כהוגן לפני שיחליט, וזה לא תמיד לגנותו.

(המשך מהעמוד הקודם)

מפקד חלש, יאמר עיני, הוא מפקד שמחלישים אותו. "לרשות מפקד ברמה של מפקד חיל־האוויר, שיש לו מטה רב עוצמה ואדיר מימדים, עומדים קציני מטה כדי לעזור לו, להמליץ בפניו, לתת לו פתרונות. אנשים כאלה עלולים, לעתים, להגיע למחשבה שהם עומדים בפני עצמם. אם הם מטרידים את המפקד בלחשוב על הבעיה, בלהעלות פתרונות ובהחלטה על הפתרון, אז המטה מחליש את המפקד. ואם פקוד אומר לי שהמפקד שלו חלש, השאלה שלי תהיה: מה אתה עשית כדי לחזק אותו?"

עמוס לפידות, 53, נולד בכפר־סבא וגדל במושב חבצלת־השרון. כשניסה להתקבל לקורס טיס, נדחה מטעמים רפואיים ונגייס לתותחנים. חודשים ספורים לאחר־מכן התגבר על הרופאים, ובסוף 54' סיים את קורס־הטייס כחניך מצטיין. "אולי הוא לא מהטייסים הטבעיים", מעיד עליו מכר מחיל־האויר, "אבל יש לו קצב התקדמות איטי ויציב שמביא אותו להישגים". הוא החל לטוס על "ספיטפייר" ו"מוסטנג", והיה בין הראשונים שעברו לסילון. ב־61' כבר היה סגן מפקד טייסת ונשלח לצרפת לקלוט את מטוסי ה"מיראז'". בשנים הבאות פקד על טייסת "אורגאן" ובמלחמת ששת הימים כבר היה מפקד טייסת "מיראז'", מהראשונים שפתחו את המלחמה.

במלחמת ההתשה גמר תואר ראשון במתמטיקה ופיסיקה באוניברסיטת תל־אביב. אפיזודה מתחילת 1970. "אני הייתי סטודנט באוניברסיטה. אוזן אחת על המרצה, השניה על מה שקורה בחוץ. יושב בהרצאה ותוך הריח אומר להתקשר לטייסת. אומרים לי 'בוא'. אחרי שעה אני בדרך לסוריה, אחרי זמן לא רב בקרב אויר מעל דמשק. כשנכנסים לקרב, צריך להשליך נתיקי דלק. נתיק אחד מושלך, השני נתקע. המטוס יוצא מאיזון ואני בקושי משתלט עליו. מסתבך עם 'מיג' על הזנב, מצליח להתחמק, גורר עצמי לנחיתה ברמת־דוד, העניין מטופל, לוקח את המטוס לבסיס, מחליף בגדים ואחרי שעה שוב בהרצאה באוניברסיטה, בין נערות בנות 18". חודשים ספורים לפני מלחמת יום־הכפורים קיבל את הפיקוד על בסיס חצור.

"יש כמה נקודות שיא בחיל־האוויר", אומר לפידות. "כשאדם נעשה טייס מבצעי על מטוס־קרב, כשהוא מפקד על מבנה (של מטוסים), כשהוא מפקד על טייסת, על בסיס. נתמזל מזלי ובכל התפקידים אלה הצלחתי להיות גם בזמן מלחמה. רק כמפקד חיל־האוויר לא נלחמתי".

במלחמת יום־הכפורים, כמפקד חצור, הוא המריא לטיסה מבצעית באחת הטייסות שספגו אבידות קשות. גם מטוסו שלו נפגע מטיל, והוא נאלץ לנחות בוסידים. קצין בכיר במטה החיל אומר: "עד היום, גם כמפקד חיל־האויר, הוא טס על כל המטוסים, ובעיקר בטייסות שיש להן בעיה. זה אצלו עניין שבשגרה. כל שבוע הוא טס בטייסת אחרת".

מלחמת יום־הכפורים הכתה קשה בבסיס חצור, כמו בחיל כולו. טייסים נהרגו או נשבו. בני משפחותיהם המשיכו להתגורר בבסיס, היו שם גם משפחות האנשים שנפלו בשבי המצרי עוד במלחמת ההתשה. מנחם עיני היה אחד מהם. "היכרתי מקרוב את לפידות רק כשחזרתי מהשבי. הוא ואישתו עמליה טיפלו במשפחתי בצורה נפלאה. מאז הקירבה התהדקה".

שמואל סתוי, אביו של טייס שנהרג זמן קצר לאחר המלחמה, מספר שלפידות היה זה שהביא לו את הבשורה האיומה. "הוא היה מרוכא. מדי פעם היה מגיע, יושב ומשוחח איתנו. בכל הזדמנות שהיתה לו, מצא זמן להכנס, ועוד היה מתנצל שאין לו יותר זמן לבוא. הוא התייחס כמו אבא טוב. אפילו כשכבר היה מפקד חיל־האוויר מצא זמן לבקר. ותמיד עם הרבה חום וקירבה".

שרה ססובר היתה מזכירת לשכתו במשך השנתיים שהיה מפקד בסיס, ושנה נוספת בתפקיד שבו המשיך. "היה לו יחס חם ומאד מתחשב במשפחות השכולות. הוא התעסק בזה המון. הם היו בראש העדיפויות שלו, דוחים כל דבר אחר. בכלל, הדלת אצלו תמיד פתוחה. יחד עם זה יש בו משהו מאד ביישני וסגור שמלווה אותו מילדות. הוא אדם שמעורר יחס של כבוד. אבל לא מתוך יראה, אלא מתוך הערכה. הוא לא היה אף פעם אחד מהחבר'ה. יש בו משהו מרוחק, אבל לא כדי לשמור דיסטנס. לא מתוך סנוביות. לא כדי להגיד: אני חשוב".

יש בחיל־האוויר אנשים הסבורים שלפידות לא קיבל את הכבוד הראוי למפקד החייל, שלא היתה קיימת היראה המתבקשת כלפי נושא התפקיד. שהוא לא היה דמות סמכותית כקודמיו. שכשהיה מבקר בטייסות, לא היה מעורר את אותם גלי הערצה מתבקשים. שטייסים צעירים לא סבבו אותו בחרדת קודש. "הוא מתייחס אל אנשים לא כאל כוח־אדם, אלא כאל בני־אדם", אומר אחד מפקודיו. "הוא רגיש, חם וממתן, ובעיני זו העוצמה". ופקוד אחר מוסיף: "הוא פשוט אוהב אדם. קטנים כגדולים, מפקדים כפקודים. שומר אמונים לכולם, לא שוכח אף אחד". בתצ"שה הם מזכירים את פרשת פולארד. אביאם סלע קיבל, לדעתם, גיבוי מלא מלפידות. הוא לא השאיר אותו לבד.

מספרים שלפידות עצמו נהג להתקשר לכל קצין בכיר ביום הולדתו ולברכו. שכשמישהו עלה בדרגה, לפידות שלח פרחים לאישתו בצירוף פתק יפה. שהוא עשה ימי עיון לבכירים ונשותיהם. שקיים נוהל קבוע של פורום פגישות עדכון לנשות המפקדים על המתרחש בחיל. שהיו אצלו ארועים מיוחדים לילדים. "בשיוות הפרידה שלו עכשיו", אומר קצין מטה בכיר, "המוטיב העיקרי החוזר זה הצורך בטיפוח של כל פרט בחייל, של התייחסות אל האנשים בכל ההיבטים. ואלו אינם דברים שמן השפה לחוץ. לפידות לא מתעסק ביחסי ציבור. הוא מתעסק במוצר, לא באריזה". לפידות עצמו, רואה כאחד מהישגיו את אווירת העבודה שיצר בשנות כהונתו כמפקד החייל. הוא אומר: "אני מאוד מעריך יחסי עבודה תקינים ואווירה חיובית. יש אווירה כזו היום".

אלא שיש בחייל אנשים שבעיניהם אין הדברים האלה ההישגים החשובים באמת. הסטוענים שרווקא במצבים של קבלת החלטות חשובות, המחייבים הכרעה מהירה ונחרצת, לפידות איטי ומגלה עודף שיקול־דעת. יסודיות שאינה במקומה. קצין גבוה במילואים מנסה להגן עליו: "לפידות הוא אדם חושב. יש לו כושר ניתוח מעולה. הוא מאוזן, ומחליט בזהירות רבה. אולי לוקח לו יותר זמן להחליט והוא לא נותן שידחקו בו, אבל אי־אפשר להגיד שהוא לא מקבל החלטות. הוא פשוט צריך שדברים יילעסו כהוגן לפני שהוא מחליט, וזה לא תמיד לגנותו. האיטיות שלו לפעמים עיצבנה בקצב של חיל־האויר. אבל אי־אפשר שלא לראות את שיקול הדעת ואת האחריות שהיו כרוכים בכל החלטה".

א"ל (מיל') מנחם עייני: "באותם הדברים שהתעסקתי עם עמוס, הירידה שלו לפרטים לא היתה מוגזמת בעיני". קצין מטה: "הוא איש מאוד יסודי, רייקן וקפדן. הוא נשען על הרבה עבודת מטה וחשיבה קולקטיבית. אבל זה לא מונע ממנו שלא לקבל את דעת הרוב. כשהוא משוכנע בצידקתו, לא יזוז מדעתו". קצין אחר: "בדיון ברמה של תת־אלופים, הוא נותן לכולם לדבר בסבלנות אין קץ, ואז שולף משהו מקורי, שאף אחד מהם לא אמר, בלי להתעלם ממה שאמרו קודם. פשוט אין אצלו משחק מכור. הוא לא מהאנשים שנכנסים לחדר ויודעים את הסיכום עוד לפני שהתחילו לדבר".

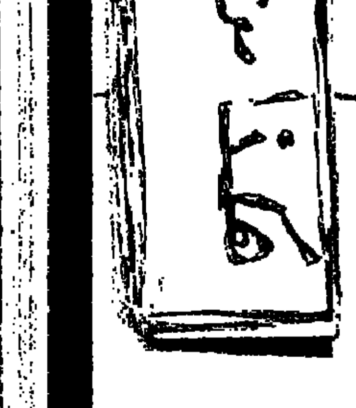
אלוף לפידות: "אני מעריך את עצמי כמי שמקשיב, בעיקר לצעירים, ומוכן להשתכנע. אני מאמין בפידבקים שמגיעים מלמטה. מהשטח. מתא הטייס. להרבה דברים שאני מטיף להם ומשוכנע בהם, הגעתי בשכנוע די עמוק מהמון שיחות ודיונים עם אנשים, מהרבה שכבות וגילאים".

הח"כ לשעבר דוד גולומב מכיר את לפידות שנים רבות. הוא זוכר פגישה עם לפידות ודוד עברי במטה החייל, כשהיה חבר ועדת הכספים ב־78'. כולם התרשמו מהדרך שבה הציג לפידות את צרכי החייל. "הוא הציג בפנינו תמונה מאד בהירה ועניינית, ובפרופורציות מרוייקות. מה חשוב ומה לא, מה עיקר ומה טפל ומה לדעתו יכריע את המלחמה".

בחייל יש חולקים עליו. "ההרגשה היא שלפידות לא לחם מספיק במטה הכללי בכל מה שנוגע לקיצוצים", אומר קצין בכיר, "שהוא נתן לשתוק את חיל־האוויר שחיקות יתר. שהיה יותר מדי ממלכתי במקום שהסתובבו בו יותר מדי נוכלים. המטה הכללי זה לא מקום שכולם מתחשבים בבעיות לאומיות, וחיל־האוויר עבר שחיקה כבדה מדי. זה שחק את המוראל. ליותר מדי אנשים יש הרגשה מהורהגנת.

(המשך בעמוד 28)

"אף אחד לא הבטיח שתמיד נוביל עם מערכות הנשק שלנו. "מיג 29" זה איום חדש שנצטרך לתת לו תשובות כדי שביום בו ניפגש יהיו תנאי המפגש לטובתנו".

מספר אחד

(המשך מעמוד 26)
שבגלל הקיצוצים הפסיקו להם את הטיסות כשהם היו עדיין במלוא כושרם". ואחר־כך הוא מוסיף: "כדי להתגבר על הרגשת המועקה שהיתה להרבה אנשים, היה צריך יותר ממנהיגות פשוטה ורגילה. היה צריך סחף, ומרץ, ולדעת לגעת בלבבות כדי שלא תיפגע הרוח. זה שייך לקטע הפתוח מוצלח של לפידות, לחלק השני של שרותו".

מנחם עייני: "תקופת הפיקוד שלו היתה קשה מבחינת חיל־האוויר. תקופה של קיצוץ בתקציבים בצורה דרסטית, צמצום של יחידות עם מסורת והיסטוריה מראשית ימיו של חיל־האוויר. אבל בשום פנים אני לא יכול לחשוב על התקופה הזו כעל תקופה של נסיגה. אני חושב שחיל־האוויר דווקא התקדם, אולי בתנאים הכי קשים שהיו לו".

אני שואלת את לפידות מהו החותם שלדעתו הטביע על חיל־האוויר, מה הוא משאיר אחריו. לפידות מציין בראש ובראשונה את נושא בטיחות הטיסה. "אפשר למנוע תאונות על־ידי כך שלא טסים. אבל כשטסים, אם לא רק 'מנהצים' את השמים, אלא גם רוצים להגיע לרמה גבוהה, כלומר לנצל את המטוסים ומערכות הנשק עד קצה המנבלה, מתחככים עם בעיות בטיחות. האתגר הוא להגיע לרמה, ובכל זאת לשמור על בטיחות". זהו נושא, שלדברי לפידות, הינו רב־פנים ומורכב. אין בו נוסחת פלא. לא ניתן למצוא את התרגיל הבטוח, או לחילופין את הסיכון, שאם מתרחקים ממנו מחוסנים.

"צריכים לדעת, שכשמתרחשת תאונה, מאבדים מערכת נשק שאין לה תחליף, שהיא יקרה בסדרי גודל שלא נתפסים. כשמטוס אף־16 מתרסק, הלכו לאיבוד 20 מיליון דולר. שלא לדבר על המקרים שמתלוות לכך אבידות בנפש. אמרתי לעצמי, ולאחרים, שצריך לעשות כל מה שאפשר על מנת לשפר את בטיחות הטיסה. אם אני יכול לחסוך תאונה שמשמעותה אובדן מטוס שמחירו 20 מיליון דולר, שווה אפילו להשקיע הרבה בקורסי בטיחות, בהשתלמויות, בבגדים חסיני אש, ובכל מיני דברים שטיפלנו בהם והרגשנו אותם". יש היום, לדוגמא, שיתוף פעולה בין חיל־האוויר לרשות שמורות הטבע והאוניברסיטאות בכל הנושא של נדידת ציפורים. "אנחנו מחפשים מידע ומעודדים את פיתוח התורה הזו של מניעת סיכוני התנגשות קטלנית עם ציפורים".

תרומה אחרת שלו לחיל־האוויר, רואה לפידות בארגון החייל, בהגדרות ברורות וטובות של סמכות ואחריות. קצין מטה: "בזמנו של לפידות נעשה הרבה בכל מה שנוגע להתייעלות וחיסכון. קיצצים בכל מה שניתן. היתה מהפכה בכל מה שנוגע למראה הבסיסים בחיל האויר. יש לו רגישות אדירה לאסתטיקה, בכל המובנים. הוא מקפיד על הופעה ולבוש. מאד פרנט ומסודר".

מנחם עייני: "לפידות הוא איש ניהול בלתי רגיל. לאחר שעשה את התואר השני שלו (מערכות הנדסיות כלכליות) בסטאנפורד קליפורניה, הוא חזר והתמנה לראש מינהלת פרוייקט לביא. זה היה ב־81'. כשקיבל את הפיקוד על חיל־האוויר בסוף 82', התמניתי במקומו. מצאתי שהוא פשוט הצליח להקים את הארגון הזה, וזו משימה לא קלה, שהיה בה המון פוליטיקה פנימית של ועדי עובדים של משרד הבטחון, והקמת מינהלה המאחדת אנשי צבא ואזרחים. זה דבר ללא תקדים. אם הוא הצליח לנווט את הדברים כך שנבנתה המינהלה, הרי שעשה מעשה גדול. היום, בסוף דרכי במשרד הבטחון, אני לא מבין איך הוא הצליח לעשות את זה".

בחייל אומרים שהתקופה בה היה לפידות ראש מינהלת פרויקט הלביא, קרבה את המטוס ללבכו. וזו הסיבה שהוא לא היה יכול להמליץ על ביטול הפרויקט, גם כאשר היתה לו אופוזיציה רחבה בתוך החייל, בין הקצינים הבכירים וראשי המחלקות. גם כשכל הנתונים כבר היו בידיו והצביעו על כך שהנזק מהמשך הפרויקט, גדול מהתועלת.

> **"כמפקדו של אביעם סלע, הייתי צריך לתת לו את כל הגיבוי. גם היום, למרות ההסתבכות שבראשית החקירה עוד לא הכרתי את מימדיה".**

לפידות: "אין שום הוכחה שרוב האנשים היו נגד הלביא. זה דבר שהתפתח בהדרגה. אצל אנשים שונים, ההתנגדות התעוררה עם הזמן. ויש רבים שהם עדיין תומכים נלהבים. הבעיה היא לא בעית המטוס לביא, אלא פרוייקט הלביא. ויותר מזה: פרוייקט הלביא ועם ישראל". לפידות טוען שאין חילוקי דעות ביחס לשאלות שחיל־האוויר היה צריך לשאול את עצמו. "לא קיים ויכוח על התאמת המטוס לצרכים ולמשימות שנועדו לו. זה מטוס מצויין שהיה בפיתוח על־פי הגדרות ודרישות מבצעיות שלנו. מה שהשתנה הוא ההיבט הלאומי. מצד אחד ראו את הלביא כפרוייקט לאומי, ואני חושב שהוא כזה. מצד שני הוא היה כולו על תקציב הבטחון, ורבץ כנטל עליו. למרות כל ההשמצות על תהליך קבלת ההחלטות, אין שום פרוייקט שעבר כל־כך הרבה דיונים בכל הרמות, כולל החלטות ממשלה, והחלטות שרי בטחון. השאלה היחידה שיש לשאול, היא האם הפרוייקט חשוב בראיה הלאומית. כן או לא. ולזה יש תשובה מעשית אחת – אם זה חשוב, ואם רוצים, צריך להשקיע בזה, גם מכספנו. והבעיה היא לא האמריקאים".

לפידות טוען שהראיה שלו אובייקטיבית, למרות מעורבותו בהקמת הפרוייקט. "כל השנים האחרונות ראיתי עצמי אך ורק כמפקד חיל־האויר ואזרח במדינת ישראל. לא היו לי שום התחייבויות לגבי הלביא. נפרדתי ממנו לפני חמש שנים".

לא מרבה במלים, לפידות. מכרה של המשפחה אמרה עליו פעם שהוא מדבר בשתיקה. "הגיע הזמן שבמדינת ישראל יגידו פעם משהו טוב על מישהו, גם אם זה לא הספר", אומר מנשה קרישמן, אמן, חבר קרוב של לפידות. "זהו איש רגיש וחכם. ואנושי. וצנוע. אחד האנשים הכי מוסריים שאני מכיר". קרישמן נזכר שפעם בא לבקר אותו במלון בניו־יורק. "כל המסדרונות היו היו מלאים אנשי בטחון. והוא ישב בחדר, עם מכנסיים קצרים וחולצה פשוטה. חדר אחד, לא סויטה. כשבאתי, הזיז הכל מהמיטה והזמין אותי לשבת. ובחוץ הסתובבו הגורילות. והיית צריכה לראות איזה כבוד הוא קיבל מכולם".

אוהב שירי ארץ־ישראל, מוסיף קרישמן. אוהב אמנות. איש ספר. "אני זוכר, שכמה פעמים באו לבקר אותו מפקדים בכירים של חיל־האוויר האמריקאי. עמוס ביקש ממני, כחבר, לבוא לארוע. פשוט בשביל שלא יהיו שם רק אנשי חיל־אוויר. משום שאצלו, הצד האנושי והתרבותי לא פחות חשוב מהמקצועי. צריך לראות איזה ארבעה ילדים לתפארת גידלו הוא ואשתו עמליה, כדי להבין איזה מין אנשים הם". קרישמן לא היחיד שציין עובדה זו.

לא מרבה במלים, לפידות. הוא זהיר. משתדל לא לשכוח אף אחד, לא לפגוע. לא לומר דברים מיותרים. אני שואלת אותו על היורש שלו. האם חיל־האויר מקבל מפקד טוב. "אביהו בן־נון גדל בחיל־האויר", הוא עונה לאחר דקות של שתיקה. "הוא עבר את כל הדרך, כמוני. מאד מוכשר. טייס מעולה. אני מאחל לו הצלחה".

מישהו המקורב ללשכת המפקד אומר שבתשובה הזאת מקופלת גדולתו של לפידות. היחסים בינו לבין אביהו בן־נון ידועים, כלשון המעטה, כמתוחים.

הזהירות הזו, שיקול הדעת, עומדים בניגוד מוחלט לפרשת פולרד, שאולי יותר מכל חשפה את חיל־האויר לביקורת, ועירערה את הדימוי הסופר־מני, את ההילה של הכל־יכול. אני שואלת את לפידות, אם כאשר נתן את האישור להשאלתו של אביאם סלע, ידע לצורך מה הוא משאיל אותו. אם כשנתן לסלע אישורים לנסיעות לארצות־הברית, כשסלע כבר היה מפקד מצפה־רמון, ידע לשם מה הוא נוסע.

לפידות מתנסח בזהירות: "זו פרשה אומללה שמוטב שלא היתה מתרחשת. הסתבך בה קצין שלנו, שהוא קצין מעולה. מישהו שהיה תמיד בחוד החנית בתקופות הכי־קשות, והגיע להישגים בלתי רגילים. הוא מצא את עצמו במקרה בלימודים בארצות־הברית, וסובך בענין. כמפקדו, אני חושב שהייתי צריך לתת לו את כל הגיבוי. גם היום, למרות ההסתבכות, שבשלבים הראשונים לחקירה עוד לא הכרתי את מימדיה. הערכתי אליו לא השתנתה. מאד רציתי שימשיך למלא תפקידים בחיל־האוויר, וימשיך לתרום תרומה ייחודית. צר לי שזה הסתבך".

מעבר לדברים אלה, שתיקה.

בשבוע הבא יעביר אלוף עמוס לפידות את הפיקוד לאלוף אביהו בן־נון. השמועות אומרות שלפני שנה הוצע לו להיות מנכ"ל רפא"ל. הוא סרב. "המשמעות של זה היתה", הוא אומר, "שאצטרך להפסיק את התפקיד לפני הזמן המתוכנן. זה גם לא איפשר לי לבחון אלטרנטיבות. ואחרי כל־כך הרבה שנים בצבא, חשבתי שמגיע לי לשקול. אבל אלה שהציעו לי לא יכלו לחכות. מה אעשה בעתיד? ארצה להשתלב בתחומי התעשיה בארץ. כן, יש לי הצעות".

לפני שנה, באחד ממסדרי הכנפיים, הוא אמר לטייסים החדשים: "תגביהו עוף, אך אל יגבה לבבכם". שבועיים לפני סיום תפקידו, אמר לי אחד ממקורביו: "אם יש מלים שמאפיינות את לפידות וכך נזכור אותו, זה המוטו הזה".

סימה קדמון

לחיות עם הטילים

אלוף עמוס לפידות על חיל־האוויר בעשור הבא: "מה שיהיה בחיל־האוויר בעשור הבא זו לא עתידנות ולא נבואה. מה שיכול להיות בעוד חמש־עשר שנים, מונדר כבר היום ונמצא בתהליך של פיתוח. מערכות נשק מתקדמות תכנסנה יותר ויותר. נעבור לטכנולוגיות מודרניות ומתקדמות. למערכות הללו יידרשו אנשים שיוכלו להפעלן. למרבית המזל, גם טכנולוגיות ההדרכה, האימון ושיטות ההדרכה הולכות ומתקדמות. השאלה שנשאלת תמיד היא מה עם הפער, ההולך ומצטמצם, בינינו לבין הערבים, כשהמכונות הולכות ומשתכללות. התשובה היא, שדווקא בכל שעוסקים במערכות נשק יותר מתוחכמות, כך היתרון האנושי בא יותר לידי בטוי.

- על אנשי החיל: "יש בחיל־האויר אנשים יוצאים מהכלל. אבל באנשים צריך להשקיע. כל אחד אחרי השרות הסדיר יכול לבחור אם להשאר בחייל. ואם הוא ממשיך בחיל־האויר, זה כאילו יש לי הסכם דו־צדדי איתו. כשאני מבקש שישאר בחייל וישקיע, הוא כמו אומר לי: בסדר, אבל אני רוצה להתקדם. והוא צודק. ואני צריך לדאוג שהוא יקבל את זה".
- על תקיפות מן האויר בלבנון כפתרון לבעית הטרור: "זו שאלה קשה וסבוכה. מי שמחליט את ההחלטות האלה, מוזקה עליו שחושב שזה תורם. אנחנו, במידה מסוימת, רק קבלנים, ומבצעים את המשימות שמוטלו עלינו, אחרי שעברו את כל מערכת האישורים".
- על קידום הטילים הסורים והשפעתם על פעילות חיל־האויר: "למדנו לחיות עם זה. ממשיכים לבצע משימות סיור באופן רצוף".
- על מטוס המיג 29 שקיבלו הסורים: "זה אומר שהסורים קצת כיתה, אבל בסעודיה יש אף.15, ובמצרים אף.16, ובעיראק מיג 29. זה איזה חדש שנצטרך להתמודד איתו. אף אחד לא הבטיח לנו שתמיד נוביל עם מערכות הנשק שלנו. אנחנו נערכים לתת תשובות כאלה, שכשיגיע היום ונפגש עם המטוס, נדע ליצור את תנאי המפגש האלה לטובתנו".

הפסל דיוויד מוריס, חבר עין־השופט, הציב על הדשא הקיבוצי עשרות "קיבוצניקים" מעשה ידיו. הרבה כשרון, הרבה הומור אירוני.

מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

36. אל עמק השלום

לפני חמישים שנה קראו להם "הרי אפרים". ועכשיו לא הרים ולא אפרים אלא רמת מנשה. איזור של גבעות רכות ונחלים שנתפשו כיום, איזור של יערות ותיקים ושדות פורחים באביב. ובאמצע הארץ בין הכבישים הולכים פתאום לאיבוד בגבעות מיוערות, בארץ הרוחות היבשות, ומרגישים קצת בשווייצריה.

לפני חמישים שנה לקיבוץ עין־השופט ניתנה לפתוח את האיזור הזה לטיולים שמתאימים קצרים ברכב וברגל, עם הרבה פינות לפיקניקים ולתפישת שלווה בשקט ובחניונים. מחר ובשבת הקרובה אתם מוזמנים להצטרף לצעירי עין־השופט שידריכו אתכם איך לא ללכת לאיבוד באמצע הארץ.

ומה רע אם הולכים כאן קצת לאיבוד בכוונה, לפני הגשמים.

טיול בין יערות ותיקים בדרכי עפר, ליד שדות המשובלת – ואל בקתה כפרית שמתחבאת בין הגבעות.

● **אל עין־השופט:**
את הקבוצה של קיבוץ גלעד (אבן יצחק) אתם מכירים זו הדרך. בין זכרון־יעקב לירקנעם, נוסעים על כביש ואדי מילח, ובצומת אליקים פונים לכיוון עין־השופט. יש שילוט. נוסעים ארבעה ק"מ מהצומת ואז יש פנייה שמאלה לרמת השופט – קיבוץ בן 40 בסך הכל – ואחריו ישר לעין־השופט. אם פיספסתם את הפנייה הזו יש עוד פנייה, שישה ק"מ אחרי צומת אליקים לעין־השופט, על כביש עין־השופט – משמר העמק, כביש קצר ומפותל, מיועד מאוד שמסביבותיו מטיילים. זו גם הפנייה לגבעת הנדר"ע גלעד.

● החושבים יכולים להגיע לכאן מהכרמל. נוסעים לכיוון בית אורן, עוברים את הלין אל כרמל והפנייה למוחרקה (קרן הכרמל), ובצומת אליקים ממשיכים ישר לכיוון עין־השופט.

● בשעת פנייה, על כביש ואדי ערה (בין עפולה לחדרה) פונים שמאלה, לכיוון יקנעם ועפולה, ואחרי שבעה ק"מ מגיעים לקיבוץ משמר העמק, ומיד אחריו פנייה שמאלה לכיוון עין־השופט. אם ממשיכים לנסוע ישר ועוברים את קיבוץ הזורע, יש אחריו מיד פנייה שמאלה לתוך יערות מגוונים ובגינות ביתן ושלט עץ משולט של קק"ל. מי שבא מכיוון יקנעם, פונה כמובן ימינה.

● על הדשא בעין־השופט. אתם מוזמנים להגיע לקיבוץ של השומר הצעיר שחוגג עכשיו יום הולדת 50. חונים בכניסה והולכים בדשאים היפים עם אלוני־התבור והעולם (יש שילוט על העצים) והקיסרים שמטפסים גבוה לשמיים מסביב לחדר האוכל.

כאן יש דבר נפלא. לא צריך להיכנס לחדר האוכל כדי לפגוש את החברים. דיוויד מוריס, אמן וחבר קיבוץ, יצר פסלים של עשרות קיבוצניקים על הדשא. לפנייכן קבע בקיר החיצוני של חדר האוכל אריחי קרמיקה המתארים את חיי הקיבוץ, בהומור אירוני ובכשרון רב. אל תחמיצו. אחר־כך כדאי לבקר בסטודיו של דיוויד מוריס וגם בסטודיו של כלי הקרמיקה של ג'ין מאיר ולאה, חברות הקיבוץ. תוכלו לחזור מכאן עם כלים יפים שנוצרו כאן ואולי גם עם פסל של דיוויד.

ועכשיו לטיול.

● **אל עמק השלום והבקתה:**
יוצאים מעין־השופט לקיבוץ משמר העמק.
מול הכניסה לג'ועדה יש דרך עפר הפונה שמאלה. דרך עבירה לרכב, שנסללה בשיטת "סולינג" כדי לחבר את עין־השופט ליקנעם. תחילתה בשטחים מיוערים שבהם אפשר לתפוש נוף יער פרטי לפיקניק, עם צידניות ומים שמביאים מהבית. אפשר לראות את אפיקי הנחלים שחושמו בצינורות והם מלאים נענע משובלת, ועצי תאנה ותות עדיין צומחים על גדותיהם.

● **אל הבקתה:**
דרך עפר עולה ימינה ושמאלה לשטות המיוער, אל הבקתה הבנוייה מאבנים בידי הנוער של עין־השופט. יש כאן גחלים וכיסאות, שולחן וכיסאות ויש מים וקפה שמחכים למטיילים. מחר, שבת, וגם בשבת הקרובה, ימתינו לכם פה בדרך ויכוונו אתכם אל המקום.

אחרי־כן ממשיכים לנסוע על הדרך הסלולה בשדות הפתוחים המלאים חוגלות, ובאביב תהיה פה פריחה של סחלבים, כלניות ורקפות בחודשות האורנים, ועירינים צהובים בשדות הפתוחים. עכשיו בולט כאן השומר הגבוה. אפשר ורצוי לקטוף את הפרחים הצהובים כדי להחמיץ בהם מלפפונים בצנצנת.

הדרך קצרה וממשיכה לכיוון נחל השופט. מימין רואים גלעד צנוע לשני חברי עין־השופט, אפרים ואליעזר, שנרצחו כאן מן המארב בשנת 1937. מגיעים לגישרון שלידו מתפצלת הדרך. כאן כדאי לרדת מן המכונית וללכת צפונה בשולי נחל השופט, לראות את עצי הערבות הגדולים וההרדופים היפים לאורכו. ממול רואים את השירונים של יקנעם עילית, ואת הרי הכרמל עם מנזר המוחרקה בנקודה הגבוהה ביותר.

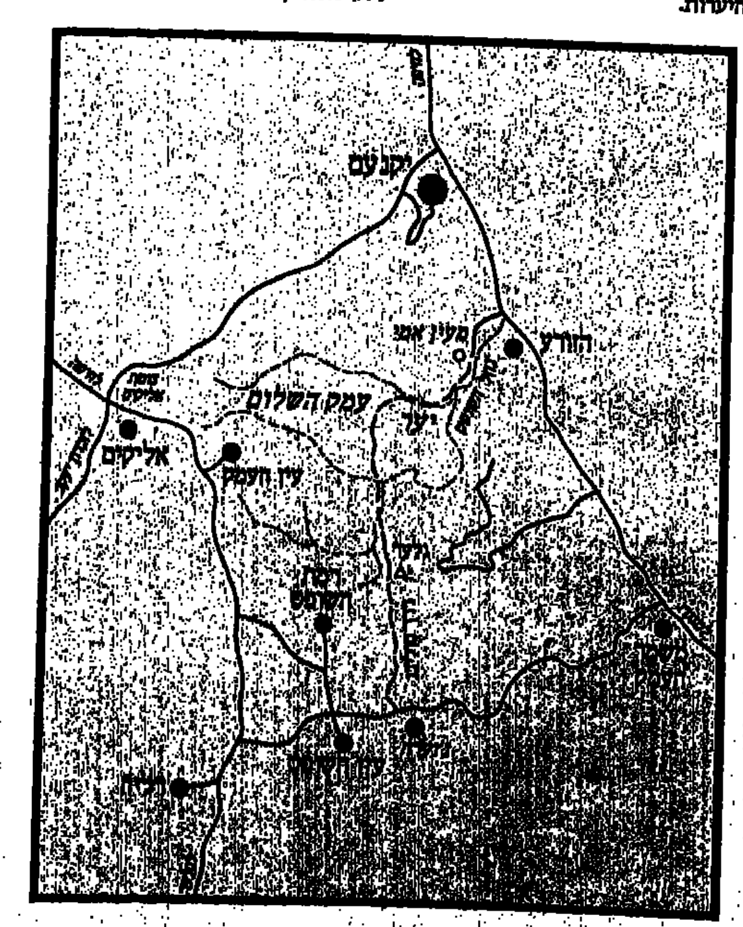
● **אל עמק השלום:**
אנחנו באיזור של "רמת השניים" ע"ש שני שומרים – יואש ויצחק – שנפלו כאן על מישמרתם בקיץ 1936. לזיכרם נטעו זוג ברושים שבולטים בשטח. עכשיו קוראים למקום "עמק השלום" על שם אחוות חקלאית פרטית בעמק. אחרי שחוזרים לרכב ממשיכים לנסוע עד שמגיעים לשלט "עמק השלום".

טייס גרמני לשעבר, מתנדב צ'כי ואימו, גרים כאן ומעבדים את האדמה שחכרו ב־1967 מתושבת יקנעם. הם טבעונים, מגדלים בעצמם את מזונם, מאמינים בשלום וכנראה אנשים חרוצים לפי השטח המטופח. בדרך כלל הם מכניסי אורחים, כמו כל כפרי שחי בבדידות, ומעניין לפגוש אותם.

כאן מסתיים הטיול ברכב לאורך עמק השלום. מכאן אפשר להמשיך רק ברגל, כשני ק"מ עד לכביש בין קיבוץ הזורע ויקנעם. תוכלו לחזור באותה דרך לכביש משמר העמק – עין־השופט, או להמשיך ברגל, כשהנהג יקפיץ את המכונית אל מעיין אמי, ושם תיפגשו לאחר צעידה קלה ורגועה של שני ק"מ בדרך העפר בין היערות.

● **החליכה:**
הולכים על דרך העפר הלבנה, בשולי נחל השופט שמתפתל בין גבעות תלולות מכוסות ביער אורנים צפוף. בחורף זורמים פה מים רבים. הולכים בדרך העוברת בגדה הימנית של הנחל עד שמגיעים לשלט עץ של הקק"ל "לבריכה ולמפל". עכשיו אין מפל ואין בריכה, רק ביוב. אולי בחורף הם יחזרו. או ממשיכים ללכת עד למקום שדרך העפר חוצה את הנחל. עובדים לדרך שבגדה הנגדית ומגיעים ל"מעיין אמי" – מעיין עם ניקבה שנחצבה בתקופה הרומית, וסביבו גן שמנציח את בן קיבוץ הזורע, אמי. וכאן מסתיים הטיול הרגלי.

● **אל מעיין אמי מהכביש:**
על כביש יקנעם מגידו, בין המושבה יקנעם והגדר של קיבוץ הזורע, יש פנייה לתוך כביש ביער המוביל למעיין אמי הקרוב אליו. לכאן יכולים להביא את המכונית, שתמתין להולכים.

קיסרו יפנית עם
מציגה את
הטלוויזיה!
טושיבה עכשיו בישראל. הטלויזיה של המחר המיוצרת
בשיטת הרובוטיקה בעלת המרקע השטוח בלק סטרייפ
צליל תלת־מימדי וחידושים אלקטרוניים מרשימים
טושיבה - תמונה חדשה מקצה לקצה.
שירות ואחריות - חוסן אי.וי.סי. מקבוצת כור סחר פנים בע"מ טל. 201622
לקבל תעודת אחריות של חוסן - אי.וי.סי
OSHIBA
הכי טוב שבא - מיפן

א

בא של אברמל'ה הפנר היה במסיבה לכבוד הוצאת הספר החדש של הבן שלו, על שפת הים בתל־אביב. ארון הפנר, שהבריאות שלו כבר לא מה שהיתה פעם, ישב בצד והסתכל איך שמעון פרס אומר למצלמות שקיבל את הספרים החדשים של הפנר ושל יצחק בן־נר, וכבר קרא חמישים עמודים מכל ספר. אמר, חייך, ניגב חומוס והלך. ארון הפנר נשאר כמעט עד סוף המסיבה. למחרת צילצל לבן שלו. הלכתי מוקדם בבוקר לקנות את הספר שלך, אמר, שלושים ושמונה שקלים, מחיר סביר. שילמתי, חזרתי הביתה, וגמרתי לקרוא את הספר.

בן: אבל אבא, 600 עמודים בבת־אחת?

אבא: מה פתאום, על כל הקטעים שאתה כותב על עצמך, דילגתי.

אבא שלי, אומר הפנר, לא שם חשבון. כל תת־ההכרה שלו בחוץ. עניין של גנים כנראה.

גם אצל הבן אפשר בקלות לזהות שברירי מצבים של תת־הכרה צפים למעלה. הפנר כותב בקצב שמדבר, בקצב שהולך ברחוב, כשהוא יורק צפוף, רחוס, ומחייך במלים והתנהגויות. תרגום של ההרגשה שלו, ולא משנה אם הרקע הוא בית־קפה, רחוב או משרד. כשהוא מדבר על משהו, לא משנה על מה, הוא כבר הרכיב את התמונה בראש שלו. אתה, ממול, הקהל. פתאום הוא מתרומם מהכסא, הידיים שלו מתנופפות, הוא הולך קדימה, הוא הולך אחורה, הוא מתגלגל, הוא כבר שלב אחר לפני עמידת ראש. ככה סתם, באמצע הרחוב.

גם השיחה יש לה מגע בלתי אמצעי לחלוטין כבר מחדקה הראשונה של הפגישה. את כל הקלפים שלו הוא שם מראש על השולחן. בכלל לא צריך להתקפל על ידו, או להתפתל, או אפילו להשתמש בנימוס. הוא משחק את הקורבן. רץ, קופץ, עומד על הראש, בלי סיבה נראית לעין. אדם זר שנקלע לזירה, אם הוא לא מכיר את הפנר, יחשוב אותו לליצן משתטה. כשהוא חוזר אל הכסא בלי אוויר, אתה נושם בהקלה, ממשיכים הלאה.

הספר החדש שלו, "כולל הכל" (הוצאת כתר), הוא חיבוק של חיים. תקופה שמתחילה עם ד"ר רופין ופנקסי החשכונות הראשונים של הסוכנות ושתיגמר בשכטריסטית האחרונה שתמות. כשתיאטרון האידיש ימות. לא סיפור עלילה רצוף. אלבום מוזר של אנשים, מקומות, פינות ילדות, בית־הספר הריאלי בחיפה, אסוציאציות, תסריטים, דפים לבנים ריקים, סיפורים קצרים, רעיונות לסיפורים קצרים, כל מיני הגיגים מכל מיני סוגים, מטורפים ויותר שפויים, וגם איזשהו נסיון לענות על השאלה הבי־מהותית: מאיפה אנחנו באים ומה מחזיק אותנו? המצב החברתי הפוליטי, כמו שיגידו כל המרכסיסטים, או התור השחור ז.נ. (זכר, נקבה)? ובלשון של הספר: "נדמה לי שהרעיון המרכזי חסר עדיין – במחברות שאני מנהל, בחיי, בעולם... איפה כאן המשמעות, החוט הפנימי, הנקודה המרכזית? מה מה מה מה מה מה מה, אהז"

הפנר צועד בין הרפים כביוגרף והיסטוריון כפייתי שמצלם ארבעה אנשים שהתחילו את היחסים ביניהם בתור חברים מילדות. ריגו אריליך הוא הזמר רן אלירן שלמד עם הפנר באותה כיתה. אלירן גם מוחנף וגם נעלב מהטכסטים בספר. בתור שורה אחרונה אומר עליו הפנר, כאן, מעל קפה הפוך ב"תמר" שבשיינקין: "הלב שלו יותר חכם מהראש של כולכם". לב חכם, אומר הפנר, זה לראות את השני מולך; לא כמו את החיידקים של לואי פסטר מתחת למיקרוסקופ, אלא כמו לראות את עצמך בלי לנסות לאבחן. רק להרגיש

(המשך בעמוד 39)

אברהם הפנר על מדרגות הבית: "אני זעיר בורגני. פוחד הרבה פחות מכל המרחפים האפלים כי יש לי אשה וילדה".

התבגרתי באמת בחמשת החודשים שהייתי בגטו בודפשט

רלף קליין: "כאן, בקומת הבית, יש שולחן ביליארד וכשאני מאוד עצבני, זה מרגיע. לפעמים אני משחק עם רותי, אשתי, פינג־פונג

אני אוהב להיות מאמן בקיץ כי בקיץ לא עובדים. ברמה שאני עובד, המקצוע שלנו מתיש, לפעמים מתסכל. אנשים מבחוץ רואים רק צד אחד של המטבע. פיזית, לא עובדים יותר מ־4 שעות ביום, אבל הראש עובד כל הזמן, מה לעשות, מה לשנות, איך לתכנן, איפה לשפר. בקיץ הכל יותר רגוע ואני אוהב להיות בבית. המשפחה שלנו מאוד ביתית. למרות שהבנות גדולות, הן מבלות בבית הרבה. אנחנו ביחסים מאוד קרובים. הילדים בריאים ונבונים, יש איפה לגור, המשפחה מוצלחת וזה מה שחשוב לי.

הורי ראו את הקריירה הכלכלית שלהם כדבר החשוב ביותר, ודאי חשבו שהם עושים זאת בשביל הילדים, אבל ילדים לא צריכים משרתים, מטפלות ונהגים אלא אמא ואבא בבית. לי לא היה וזה השפיע על יחסי לבית. כשעברנו בבת־אחת ממצב של עושר רב למצב שבו לא היה מספיק לחם לאכול, כבר לא היה קשר ממשי בינִי לבין הורי, וזה השאיר צלקת לכל החיים. שנים אח"כ, כשאמי חיה בארץ, לא היו בינינו חיכוכים, אבל היה קשה לגשר על הפער. לא היינו קרובים כמו שילדינו קרובים אלינו.

רותי והילדים אף פעם לא הפריעו לי בקריירה. השגתי מה שרציתי – להיות בין הטובים כשחקן וכמאמן – בעזרת המשפחה. לפני 8 שנים עברנו לאבן־יהודה, המושבה שרותי, אשתי, גדלה בה. חלשנו שעדיף לילדים לגדול באווירה אחרת, יותר חופשית, פתוחה ובטוחה. ארס שמתמש דיסקוטקים, בתי־קפה, חברה גדולה והילדי כל ערב לא נוגה לגור פה. אני גם בת"א לא הלכתי לדיסקוטקים ובתי־קפה, ולא אהבתי לבלות בחברה עם הרבה אנשים. הבעייה היא שצריך לנסוע לת"א ופעמים רבות נתקעים

שטח פרטי

רלף קליין

מאמן כדורסל

נולד בברלין, 1931. ב־'39 ברח עם משפחתו להונגריה, וב־'51 עלה ארצה. בצבא שירת כקצין אימון גופני. שיחק כדורסל (היה קפטן נבחרת ישראל) עד 1964, ואז עבר לאמן, בין השאר את נבחרת הנוער, נבחרת העתודה, הפועל חיפה, הפועל ירושלים, נבחרת מערב גרמניה ועכשיו – בפעם השלישית – את מכבי ת"א. נשוי, אב לשתי בנות (חיילות) ובן. גר באבן־יהודה.

בפקקים וזה משבש את לוח הזמנים. אבל לפנות ערב, כשאני יושב בגינה ויש קצת רוח ואפשר להיות לבד, בשקט – בשבילי זה מצוין.

ביום של משחק, המשפחה יודעת שאני טאבו. כשהקבוצה מנצחת, לא קורה דבר מיוחד. כשהמשחק לא הלך כמו שצריך, יש לי הרגשה שנכשלתי וגרמתי אכזבה לאוהדים. ואני חוזר עצבני, אבל זה לא גורם

לחיכוכים ומתחים בבית. למשפחה יש רוטינה של התנהגות טבעית. יודעים לא להפריע, לא לשאול שאלות. וזו העזרה שלהם. אנחנו נשואים מספיק שנים כדי שרותי תדע מתי צריך להשאיר אותי לבד. לפעמים אני מספר לה את הבעיות שלי, אבל היא לא פרטנר לויכוח בנושא מהלכים וטקטיקה של כדורסל.

בערב אנחנו מרבים לשבת בחוץ, שומעים רדיו, תקליט, לפעמים רואים טלוויזיה או וידאו. לא אוהב את המוסיקה שרצה היום, אבל אף אחד לא שואל אותי. הרי בשבילי לא יוציאו עוד תקליט של סינטרה, אנדי וויליאמס או נט קינג קול.

כשמתחילה העונה המתח עולה, ויש מתח כל היום, בעיקר כשאני בבית וחושב אם עשיתי טוב, איך ולמה. עיקר העבודה זה להכין הכל ולבדוק אם הכיוון נכון. לא האימון עצמו, להפך. כשאני בא לאימון אני רגוע. למטה במרתף יש שולחן ביליארד וכשאני מאוד עצבני, זה מרגיע. לפעמים אני משחק עם רותי פינג־פונג. עם הבן אני משחק כדורסל ולפעמים טניס. אני מתאמן על אופני כושר, לא יותר מחצי שעה ביום.

"הורי ראו את הקריירה הכלכלית שלהם כדבר החשוב ביותר, ודאי חשבו שהם עושים זאת בשביל הילדים, אבל ילדים לא צריכים משרתים, מטפלות ונהגים אלא אמא ואבא בבית. לי לא היה".

הדברים החשובים שעשית בחייך? ההחלטה להפסיק לשחק ולהתחיל לאמן, ונישואי עם רותי.

על מה אתה צריך עדיין להיאבק? הייתי רוצה לשנות את צורת הניהול המקצועי בספורט, ואני נתקל בקיר אטום.

מה היתה נקודת המפנה בחייך? עלייתי ארצה.

על איזה פרק בחייך היית רוצה לחזור? על ילדותי המוקדמת, בגרמניה, ועל 1977־79, התקופה היפה שלי בכדורסל.

מתי, לדעתך, התבגרת? בחמשת החודשים שהייתי בגטו בבודפשט.

מה עקב אכילס שלך? אני מפחד משגיאות ולפעמים פזיז.

איזו תכונה מאפיינת אותך? אני אוהב את המקצוע שלי.

מה מפחיד אותך אצל אנשים? שאני לא יודע אם התנהגותם היא אמיתית או הצגה.

מתי אתה מרבה לצחוק? לא צוחק הרבה. לא יודע לשמוח גם כשיש סיבה וזה רע מאוד. אני מקלקל מסיבות.

מה מנעמי בשבילך? עוגת שוקולד טובה.

מה מגעיל אותך? נחשים.

מה המאכל האהוב עליך? אוכל סיני ואוכל הונגרי.

על מי צר לך? על אנשים שלא יודעים מה הם רוצים.

את מי אתה מכבד? אנשים כנים שמוכנים לקבל הצלחה של אחרים.

מה גורם לך נדודי שינה? הפסד.

מה מעצבן אותך? כשדברים לא הולכים כמו שאני רוצה.

מה מרגיז אותך? חוסר סדר.

מה ישראלי בעיניך? אדם פיקח שמנצל את פיקחותו לדברים לא ישרים.

מה מחזיק אותך פה? זו המדינה שלי, לטוב או לרע.

מה הפספוס הגדול שלך? שבתקופת הלימודים לא לקחתי את זה ברצינות.

התחפשת פעם? לא, ואני גם לא רוצה להתחפש.

איזו אשה יפה בעיניך? אני אוהב יופי טבעי, אשה לא מאופרת.

איזו קבוצה נוספת היית רוצה לאמן? אליצור נתניה והפועל הגליל העליון.

מה תעשה כשתפסיק לאמן? אולי אעבוד עם ילדים בספורט, זה מושך אותי.

צפייה בוידאו, בשבילי, זה הרפייה מהמתח. אני אוהב סרטי מתח ופעולה. לצערי, בזמן האחרון רוב סרטי הקולנוע ברוטאליים מדי, זה לא מה שהיה. בארבע שנות שהותנו בגרמניה ראיתי קרוב לאלף סרטים. בין הסדריות, אין מבחר גדול, ויוצא שראיתי כמעט כל סרט שמסתובב. וצריך לחפש הרבה עד שמוצאים סרט מעניין שלא ראיתי. אני אוהב, למשל, סרטים עם קלינט איסטווד ואת הג'יימס בונדים (ראיתי כל אחד מהם 3 פעמים). לפני משחק, אני אוהב לראות סרטים, בדרך־כלל סרטי מתח שלא צריך להתעמק בם. זה עוזר לי להשתחרר מהמתח.

בטלוויזיה אני מסתכל לפעמים בתוכנית של ירון לונדון, ב"מבט" ולפעמים בטלוויזיה הלימודית. היא ברמה גבוהה יותר. "זהו זה" ותוכניות אחרות. "ערב חדש" יותר מעניין, פחות סטאטי ועשוי טוב יותר. לדעתי, למולי יש לבנון ד"מידל איסט" ויורדן. בשנים ישבתי יותר מול הטלוויזיה, אבל שם היו לי ערוצים. צפיתי הרבה בתוכניות ספורט. התקציבים של התחנות גדולים, וכל התחרות בין־לאומית משודרת בשידור ישיר. השכלתי הספורטיבית בתקופה זאת התעשרה מאוד. ראיתי הרבה סקי, מרוצי מכוניות, מרוצי מכשולים של סוסים, דברים שכמעט לא שודרים אצלנו.

בארץ שלטת עדיין המחשבה הגלותית שספורט זה לא חשוב. מפגרים ב־15 שנה בכל הקשור לתפיסה של הספורט כמכשיר חינוכי. פה משדרים בעיקר כדורגל, לא רואים לכדורגל, אבל מבחינת איכות משחקי כדורסל, אנחנו עולים על אירופה

"כשעברנו בבת־אחת ממצב של עושר רב למצב שבו לא היה מספיק לחם לאכול, כבר לא היה קשר ממשי בינִי לבין הורי, וזה השאיר צלקת לכל החיים".

ומתקרבים לרמה האמריקנית. אני קורא עתונים אבל רק מעט עתונות ספורט, מפני שבארץ – עתונות הספורט אינה אובייקטיבית מספיק, ותלוייה באוהדת העתונאי לקבוצה. זה לא כולל כדורסל, בשטח הזה תרמה גבוהה הרבה יותר מאשר בגרמניה.

הבית זה הסגנון של רותי, שאני מכבד אותו ומרגיש בו נוח, אם כי לפעמים יש ויכוחים. היא נהנית להסתובב בחנויות לרהיטים ישנים ובשוקי פשפשים. אני לא. לא מסוגל לעמוד ולהתבונן במולגות לרגים אפילו אם הם בני 300 שנה, זה לא אומר לי כלום. לעומת זאת אני אוהב בגדים. שגעון שעולה לי הרבה כסף, ממש מחלה, מחלה לא טובה. אני הרבה בנסיעות, ולפעמים, כשאין מה לעשות, אני מסתובב בחנויות בגדים וכשאני רואה משהו יפה – לי, לרותי, לחברות שלה, לילדים – אני קונה. קורה שלמחרת זה כבר לא מוצא חן בעיני, ואח"כ זה שוכב בארון.

בזמנו היתה לי חולשה גם לשעונים, רק שזה עניין יקר מאוד והפסקתי עם זה. מאז שחזרתי ארצה

לא קניתי בגד. לדעתי, הבגדים כאן לא יפים. אני אוהב בגדים קלאסיים, סולידיים, לא רעשניים. ומכיוון שאני לא הולך עם חליפות, אני קונה לעצמי הרבה סוודרים. הבעייה היא שהיום האופנה מתבססת על שילובי צבעים. אבל כשקונים בגד מחברה טובה, אפילו כשהוא צבעוני, הוא נראה יותר סולידי מהדברים הזולים.

"אומרים שיש לי חולשה למכוניות. בגרמניה, לא בעייה להחליף מכונית. שם קניתי לאשתי פורשה, שתמיד היה החלום שלי אבל לא יכולתי לנהוג בה. היא היתה קטנה עלי. בארץ מכוניות זה סיפור יקר מדי. אז נגמלתי".

במיוחד אני אוהב לקנות בגדים באיטליה, אם כי גם גרמניה השתפרה בתחום הזה. פעם קניתי בארה"ב. עכשיו הגעתי למסקנה שהאמריקנים מפגרים, לפחות כמו הישראלים, בכל הקשור לאופנה. לפעמים יש לי ויכוחים עם הבנות בענייני לבוש. בעיקר עם הקטנה שאוהבת להתלבש קצת זרוק. בדרך כלל הילדים מנצחים והולכים איך שהם רוצים.

אומרים שיש לי חולשה למכוניות. בגרמניה, לא בעייה להחליף מכונית. שם קניתי לאשתי פורשה, שתמיד היה החלום שלי אבל לא יכולתי לנהוג בה. היא היתה קטנה עלי. בארץ מכוניות זה סיפור יקר מדי. אז נגמלתי. בגרמניה נסעתי פעמיים בשבוע להרצות באוניברסיטאות על אירגון כדורסל בבתי־ספר. וכשנוסעים למעלה מ־900 ק"מ בשבוע, במזג־אוויר לא נוח ובמהירות של 190 קמ"ש, חשוב באיזו מכונית אתה נוהג. במרחקים של הארץ, כל מכונית זה בסדר.

בגרמניה טיילנו בכל סוף שבוע לארמונות, פארקים ויערות בגרמניה ומחוצה לה. אני אוהב נוף ירוק ומים, לטייל שעות ביער, לטפס באוויר הצח. בארץ אני לא מסוגל לזה בגלל מזג האוויר החם והנוף המדברי, דברים שאני לא אוהב.

עכשיו אני בתקופת מעבר, מתרגל חזרה לבלגן המאורגן של חיינו פה, ומצטער שאני לא יכול להשפיע יותר לכיוון הסדר והניקיון הגרמני. נוח לחיות שם. פה, פעם לוקחים זכל ופעם לא, הקבלן יגיע או לא, לטכנאי שהבטיח לבוא ב־9 תחכה עד 4. שם החיים קלים ולא צריך להפעיל יותר מדי את הראש. פה, אם לא תפעיל את הראש כל הזמן, תלך לאיבוד.

אבל יש פה גם הרבה חיוב ועושים כאן דברים פנטסטיים. התגעגעתי להוצפה, לפתיחות הישראלית, לרמת האנשים, לצורת היחסים. שם הנוסח הוא הזמנה לעוד חודש וחצי, לקפה (וכשמזמינים לקפה, זה רק קפה, לא תה). מבחינה חברתית, ישראל עולה על מערב אירופה. הסגירות והמשמעת של הגרמנים יכולים לשגע מי שרגיל לבית פתוח, לשיחות ברחוב.

חברי הטובים הם אלה ששיחקתי איתם לפני 30 שנה, ויש גם חברויות אחרות, ותיקות. בגרמניה השחקנים ביקרו אותי שאני לא יוצא איתם לשתות בירה. הסברתי שאני לא שותה. אני גם לא מהמאמנים שיוצא עם השחקנים לרקוד, לאכול ולשחק קלפים. יש מרחק מסויים בין שחקן למאמן, אולי כמו בין קצין לחייל, בין מעביד ועובד. חשוב לדעת את הגבול. מצד שני, חשוב מאוד שהשחקנים ידעו שהם יכולים לפנות אלי בכל עניין, שתמיד יש מישהו שמוכן להקשיב.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

אברמ'לה כל־בו

(המשך מעמוד 35)

להגיע נכון. החבר השני – שאול אוזביצקי שחי מונוליה – הוא ישעיהו שחר שעשה דוקטורט בקיימבריג' על קריקטורות של גרמנים. יוחנן שכטר מתל־אביב הוא אברהם הפנר עצמו; וישנה עוד אחת – ליזל – גינקולוגית שמתגוררת בשוויץ, בעלת משיכה ויוונית בהחלט שכל הגברים מאוהבים בה.

האנשים האלה, שהתפזרו לכל מיני מקומות בעולם, התחילו את המרתון מאותו קו זינוק. בנים של ההתיישבות הזעיר־בורגנית בארץ־ישראל. והם לא מצליחים לנער מעליהם את האבק של תחילת הדרך. כל החטיבה הזאת מחזיקה עמוק בזכרון מיקרופילם של אנשים מספרי ילדות כמו: נילס הולגרסן ואוווי הבר, אמיל קסטנר, והקלברי פין עם הרפסודה שלו על הנהר. הנה מכתבים ציניים אבל מלאי געגועים עד שאין מחלפים בין האנשים האלו שלמדו יחד בריאלי מהם.

הפנר אומר שהוא אוהב את האנשים האלה שהוא סתגע עליהם. את כולם. ובכלל, שאין אנשים רעים במה, ולמען האמת הוא לא מאמין שיש אנשים רעים בחיים. הרוע והטוב הם עניין של פלוסים ומינוסים בנקודות המגע שבהן מתחברים אנשים. אומר ושם את אצבע אחת על השניה בשביל להראות קונטקט של נקודות חיכוך. הכל עניין של קונטקטים. לפעמים הנקודות לא מתאימות. אתה לא מדבר באותה נעימה אצל אחד לשני. אתה משתנה בהתאם לזולת שמולך.

כשאני שואלת אותו בשביל מה הוא משתמש בשיטה כל־כך הרבה מסיכות, שהרי ברור שגם דינו הוא שאול והם חלק מיוחנן שכטר, הפנר אומר: ברור שכן. אבל המסיכות הן כדי לגלות ולא כדי לכסות. לגלות את הפנים של שאול וגם את הפנים של דינו של חלק שכטר שהיא אמא של הפנר. הוא אכן ביקש שכן שתכתוב את הביוגרפיה שלה בפולנית, כשאבא שלו יושב בצד השני של המיטה הזוגית ומקליט את הקולות שלה לתוך הטייפ. היא מספרת על הילדות שלה ומיכה, על החיים שלה בארץ ועל הולדת בנה יוחנן, הוא אברמ'לה הפנר.

מי שהרגיש בלב וכתב בספר, אמא שלו אכן מתה לפני שהספר יצא אל המדפים בחנויות. מה שנילבל יותר חזק את החיים עם הספרות ועשה שוק קטן. גם היומן של אדון הפנר, בנו של אברהמלה שיהיה בריא, נכנס לספר. ולא סתם על המכתבים של שאול ודינו לשכטר, שבאמת כמו אותם רן אלירן והדוקטור מקיימברידג' להפנר. ושתיהם מהספר שהן ואריאציות על דמויות בחיים, עם חלק שהשיקוף של הפנר עצמו, ולידן הרמויות ההוריסים, וביניהן אמירות והתפלספויות, וקטעי מחשבות משודים. סומביות של מצב הנפש. כותב כמו שהוא כמו שחושב. והכל תפור גס. רואים את קו התפירה, והפנר מוותר על החליפה האלגנטית, שלושה חלקים, ומתכבד בג'ינס וחולצה שיכולה להיות קרועה ופה ושם.

הוא בן 55. מלבד רן אלירן, וד"ר ישעיהו שחר, ישנו גם ריאלי בחיפה שמות כמו ערנה שביט, אחד ידועה: יובל. ב־53' התגייס ללהקת הנח"ל ושיחק עם אורי זוהר, חיים טופול, ונחמה הנדל. אחר שחרור למד באוניברסיטת ירושלים ספרות עולם ופילוסופיה, המשיך ללמוד פילוסופיה בשנים יחד עם בלשנות וספרות אמריקאית. אחרי

'לי זה נראה לא־מוסרי להיות פסימי. בסופו של דבר הרי כולם גומרים ביהרסה' או בבית זקנים עם שקיות פיפי תלויות. לעולם הייאוש הוא האמיתי והאופטימיות היא פרי של בלוטות. אני מאושר מאותה נקודה שג'מצ'י יכול לזרוק כדור מחצי מגרש ולקלוע. הוא אמנם התאמן על זה הרבה. גם אני".

הפנר בצילום סרט שלו (1972): מתאר את החיים כמו שהם, ואומר 'כן' בכל זאת.

שלוש וחצי שנים בפאריס קפץ לניו־יורק. היה שם עובד סוציאלי בבית־ספר לחרשים אילמים. בסיטי קולג' השלים את הפילוסופיה בתוספת הרבה קולנוע, עשה את הנסיון הקולנועי הראשון שלו שנקרא "שיטוט לילה" על־פי "סיפור פשוט" של עגנון, וכתב את הרומן הראשון שלו "עיבל".

שש שנים ישב בחוץ עד שנשבר לו וחזר לארץ. פגש כאן יווני אחד שהזמין אותו לאי הידרה לכתוב תסריט. יום לפני שעזב את האי פגש סטודנטית צעירה בשם יעל, חזר איתה לארץ, התחתן וקבע בית בתל־אביב. בשנות השבעים עשה את הסרט "דודה קלרה", וכתב את הרומן השני שלו, "מחברותיו של יוחנן שלאכט". ספר חובה בקורס לפסיכו־פתולוגיה באוניברסיטת תל־אביב.

פרסים ופירסום העניק לו הסרט "לאט יותר", על־פי סיפור מאת סימון דה בובואר, שייצג את ישראל וזכה במדליית כסף בפסטיבל ונציה ובמדליית זהב בפסטיבל מלבורן. סרטו הארוך הראשון "לאן נעלם דניאל וקס" זכה להרבה שבחים בפסטיבל בניו־יורק. בארץ הוא ירד אחרי שבועיים מקולנוע "גורדון" בתל־אביב. "דניאל וקס", שנחשב למעין פריצת דרך בקולנוע הישראלי, לא מפספס הקרנות חוזרות אך מוזמנות בסינמטקים. הסרט הבא שלו "אהבתה הגדולה של לורה אדלר" יתעסק עם דמויות אידישאיות שהולכות ונגמרות. הרבה צחוק ודמעות אפשר יהיה למצוא שם. בשמונה השנים האחרונות הוא מרצה בחוג לקולנוע של אוניברסיטת תל־אביב. הרצאות אוטסימיות על עשיית סרטים בארץ, שכוללות גם עמידה על הראש בתור הדגמה.

כששואלים אם היה קל להוציא את הספר החדש, הפנר צוחק צחוק גדול. הוצאות ספרים מכובדות עם מוניטין, שקראו את כתב־היד, חשבו שהוא עובר עליהם, על גופתי המתה, אמר לו יותר ממו"ל אחד.

הפנר לא הופתע ולא התייאש. שמר את כתב־היד וחיכה בשקט למאה הבאה. כשהיה בניו־יורק הציעו לו לעשות עוד ניסיון אחד עם "כתר". יגאל שוורץ, עורך, קרא, הבין, והתעקש להוציא את הספר. יון פדר, עורך ההוצאה, אומר בחביבות שאם זה היה תלוי רק בו, זה לא היה יוצא גם היום.

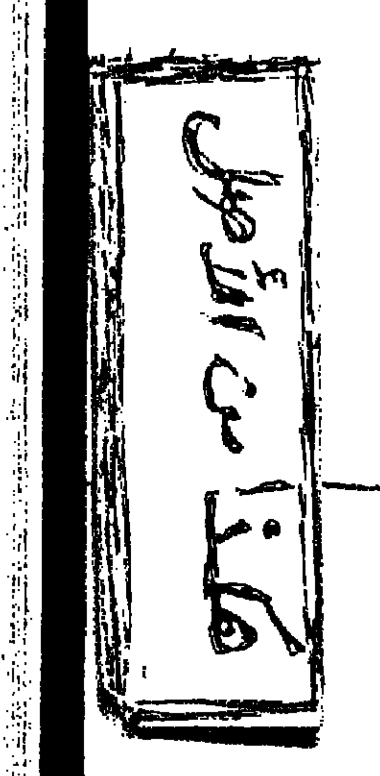
הפנר מסביר שספר, כמו תסריט, אי אפשר ליצור עם כפפות. זהירות זה שם המשחק. הולך חצי צעד קדימה וחוזר צעד שלם אחורה: "הזהירות שלי היא להסביר לקורא שלא יתבלבל עם הגבולות של היומרה". לנושאים כמו מין או פוליטיקה הוא קורא "משהו גדול", ומשהו גדול, הפנר חושב, זה דבר מאוד מאוד מסוכן. ואז, לפני שהוא מדבר על נושא "גדול" הוא עוצר את המלים בספר, כמו את הדיבור שלו בחיים, ואומר: אנחנו הולכים לחצות כביש מאוד מאוד סואן, תסתכל טוב, אדוני הקורא, פעם ימינה ופעם שמאלה.

– ממה אתה כל כך נזהר?

"מהמרתפים הקטנים והחשוכים שכל אחד מחזיק בגוף שלו. אנשים לא רוצים לראות מה יש שם בדיוק, עוצמים עיניים, ואז נוצרים זיופים רציניים. אבל לדוגמאות קשות בעיניני מין אין לי כוח להיכנס או בואי נדבר על עניינים פוליטיים. גם פה צריך להיזהר. נניח שהמדינה היא בן־אדם, אישיות אחת, פרסונה. נניח שבעלי הדעות הימניות במפה הפוליטית הם ה'איד' (בפסיכולוגיה, החלק היצרי, התאוותן), כשהשמאל הקיצוני הוא הסופר־אגו (השכל המרסן). ה'איד' אומר: אני רוצה את זה ואת זה ואת זה, והבעיה היא שצריך להיזהר מאוד כשמגנסים לסגור או לרסן אותו. כי אם מדכאים אותו חזק מדי, הוא יתפרץ החוצה בצורה מפלצתית ויעשה צרות. והבעיה הפוליטית הקשה היא שאסור לנו להעמיד פנים שהוא

(המשך בעמוד הבא)

"אנחנו עם נברוטי, כשמדינת ישראל מפחדת פחד מוות ממדינה פלשתינאית. כי הפלשתינאים הם בכלל לא כוח נגדנו. אז ממה בדיוק אנחנו בחרדה איומה כזאת, משרון ועד פרס, כמו בן־אדם שתקף אותו גמד ומאז הוא מפחד מילדים בני ארבע. הציונות הצליחה יותר ממה שהבטיחה. יש בית לאומי וגם כנוס בצורת שפה. לא לדאוג".

המנוי: "רק בחדר לטיפול נמרץ ב'איכילוב' החיים הם לא בנאליים".

(המשך מהעמוד הקודם)

לא לגיטימי. כותו רב והוא יכול להתפוצץ. אבל אסור שהמשפט הזה ישים אותי ימינה על המפה הפוליטית כי אני לא יושב שם.

"הבעיה אצל חברי השמאלנים שהם מתחסדים. מבלבלים את האידאולוגיה שלהם, שהיא צודקת, עם האמנות שלהם, שתפקידה לתאר את המצב כמו שהוא, לא את המצב הרצוי. צריך להיות צורק בתיאור ולא צדיק. זה בסדר להרגיש את הרגע הזה של הטרגדיה. אל תרמה שאתה לארג' ואז (אולי) תהיה יותר לארג'".

נעמי, דמות בספר החדש, מדברת על ההרגשה המעורבבת הזאת. שהכל מסביב ובתוכנו כל־כך מבולבל, מסובך, מתוסבך. לגביה התגובה האידיאלית לחיים היא הנבזות.

"אנחנו עם נברוטי. כשמדינת ישראל מפחדת פחד מוות ממדינה פלשתינאית, זאת נברווה. כי הפלשתינאים הם בכלל לא כוח נגדנו. אז ממה בדיוק אנחנו בחרדה איומה כזאת משרון ועד פרס, כמו בקראדם שתקף אותו גמד ומאז הוא מפחד מילדים בני ארבע. לא לדאוג, באמת. הציונות הצליחה יותר ממה שהבטיחה. יש בית לאומי וגם בונוס כצורת שפה. הכל בסדר.

"בשביל הספר הלכתי לעשות תחקיר על הערבים. התגלגלתי עד היותר קיצוניים, ואיתם היה לי קל לדבר, ועל דבר אחד הסכמנו. שהמנהיגים שלהם ושלנו הם לא כל־כך. בעצם, די הרא. בשורה הראשונה של המנהיגות יושבים המנעילים. גם בשורה השלישית והרביעית זה לא זה. בשורה הרביעית יושבים הטובים, ואת אלה הורגים כל הזמן. שאלתי את האדם שריברתי איתו למה כל־כך מעט ערבים ישראלים מצטרפים לאש"ף? תראה, הוא אמר, לפני מלחמת השחרור שלכם היו שלוש מחתרות. כמה אנשים השתתפו בשלושתן יחד? כמה החזיקו נשק בירח וכל זה כשבלילה יכולתם לחזור לישון אצל אבא ואמא שלכם בבית.

"אתה חיפאי, הוא עוד אמר, תל־אביב בשבילך זה לא גלות. אבל בשבילנו ביירות זה גלות, וכווית היא גלות רחוקה. כל מקום שהוא לא הבית שלך זה גלות. אתה יודע איך קוראים לערבים הישראלים בביירות? יהודים: מפני שהם הולכים במכנסיים של אתא. ככה הם רגילים מהבית. והבחורות שלנו נחשבות למופקרות בקנה־מידה של ביירות, בטח של כווית. ככה הוא ענה לי. ולכן, אברנירל יעשה שלום מעייפות כי גם הוא רוצה הביתה. וכשאני רואה בטלוויזיה את הנשים האלה כאירן עם הגלימות השחורות, והשיניים החשופות ועוויות של רצח, אני אומר לעצמי: אני הרי מכיר אותה. אחר־כך היא הולכת הביתה ומבשלת לבעלה".

– אפרופו בישולים, אשה בעל. איך המשפחה שלך?

"אני זעיר בורגני. פוחד הרבה פחות מכל המרתפים האפלים כי יש לי אשה וילדה. שכטר בספר, זה אברהם הפגר מינוס הילדה, וזה הבדל אדיר".

אכל בספר הזה, כמו ביתר חבורותיו של יוחנן שלאכטר, אתה מתעסק עם עקרות. ממה נובע העיסוק האובססיבי בנושא הזה?

"אני חושב, אני עוד לא בטוח עם התשובה הזאת, שזה בגלל שאני גבר. גברים לא יכולים ללדת באמת. נקודה. אני ראיתי בפעם הראשונה את הילדה שלי כמו מאחורי חלון ראווה. זאת לא לידה. לא קרוב אפילו".

– ומה כל התיאורים המגוונים שאתה מזכיר סביב הזיבור־נקבה? מאיפה התיזה הזאת בספר ש"זיון גדול זה דבר נורא, וזיון סתם – דבר נהדר?"

"מזכירה אחת ב'כתר' פגשה אותי במסדרון ואמרה לי: 'אהה, אתה זה שכותב על דברים שאנשים אחרים לא מעיזים לחשוב?' כשהמין היה חטא, היה הרבה יותר קל לאנשים. או היתה דרמה. כשהמין היום הוא לא חטא, אלא סתם קישקוש קל, דבר שאין בעיות איתו, אתה שואל את עצמך: אם לכולם כל־כך קל, למה לי כל כך קשה? הרי אתמול היועצת לסקס בשבועון נשים אמרה שזה בכלל לא ביג־דיל. זה כלום, צ'יק צ'ק. או איפה, לכל הרוחות, אני לא בסדר? לעומת זאת, בתקופה שהמין היה חטא היה יותר קל לשאת את העבירה שאני אשם בזה שזה כל כך קשה. הרי זה הדבר הכי־קשה שיש. אתה נוגע כמו כלבה, ושורף שם, ויש הרבה רעש, אבל איזה אידיוט האליט שלבה זה דבר קל. למרות החום נורא. וזה לא מסתדר טוב עם בנאליות. ואנחנו הרי נמות בלי בנאליות. רק בחדר לטיפול נמרץ ב'איכילוב' החיים הם לא בנאליים. הקיים שם זה מה שקוראים בספר 'זיון גדול', ולכן 'זיון קטן' זה בסדר".

– אתה כל הזמן מחייך. יש הסבר לאופטימיות העקרונית הזאת שלך?

"זוהי החלטה בעיקרון. לי זה נראה לא־מוסרי להיות פסימי. בסופו של דבר הרי כולם גומרים ב'הרסה' או בבית־זקנים עם שקיות פיפי תלויות. לעולם הייאוש הוא האמיתי והאופטימיות היא פרי של בלוטות. אצלי מערכת העיכול בסדר. אני נהנה לשתות כל בוקר. לשתות יין. לאכול ארוחה טובה. זה מקרה של מערכת עצבים פלוס הורמונים עם קונטקס נכון. אני מאושר מאותה נקודה שג'מצ'י יכול לזרוק כדור מחצי מגרש ולקלוע. הוא אמנם התאמן על זה הרבה. גם אני".

– מהאופטימיות שלך נובע איזה רוחב לב כלפי האדם מולך, אתה באמת "מנטש" [אנושי לאנשים, ידוע כמשורר עליז, אבל העליזות והפלירטוט הקליל הזה עם השיגעון לא מחביאים הרבה כאבים?

"אני אוהב את אוזו, במאי סרטים יפני שלא מוייף לשנייה. לאוזו זה יש קבלות על החיים שמרגשות אותי מאוד. לא רומנטיזציה שלהם, לא קיטש. הוא מתאר את החיים כמו שהם, ואומר 'כן' בכל זאת. אני אתאר לך סצנה מסרט שלו בשם "סיפור טוקיו". יש שם ילדה בת 16 או 17 שאמא שלה זה עתה מתה. האחים שלה מתנהגים איום ונורא, ורק גיסתה מתנהגת כמו בן־אדם. הילדה אומרת לה, בתמונה לפני הסוף 'נורא מאכזבים החיים', והגיסה מהרהרת רגע ואומרת 'כן'. ואתה נשאר עם ההרגשה של 'מנטש'. כלומר, מעבר לכל האכזבה הוא משאיר אותך אופטימי.

"כספר שלי, אחרי 600 עמודים כתבתי ארבעה עמודים שהם ההיפך הגמור. חשבתי לעצמי, מה הולך כאן אני זה ה־600 עמוד או הארבעה האחרונים? נדמה לי שאני יכול להגיד, וסליחה על סמיכות הפרשיות האיומה, שזה כמו עם ראסקולניקוב ב'החטא ועונשו'. הוא הופך מרמות א' לדמות ב' בעזרת סוניה. אז מי זה ראסקולניקוב, א' או ב'? שניהם כנראה.

"חיי הנפש הם לא הגיוניים. ההיגיון הוא כבר מזמן לא פונקציה. מה שעובד אלו הפחדים, החרדות, התקוות, השמחות. לא ההיגיון, שהוא רק צורת אריזה יפה. כולנו בוכים. גם אריק שרון בוכה. אם נהרוג אותו זה לא ישנה שום דבר, אפילו לא את מהלך ההסטוריה כמו שהיה רוצה להאמין. גם הוא לא פונקציה. הוא חלק מה'איד', היצר התאוותני, שנמצא בכולנו".

בילי מוסקונה־לרמן

"חיי הנפש הם לא הגיוניים. מה שעובד אלו הפחדים, החרדות, התקוות, השמחות. לא ההיגיון, שהוא רק צורת אריזה יפה. כולנו בוכים. גם אריק שרון בוכה. אם נהרוג אותו זה לא ישנה שום דבר, אפילו לא את מהלך ההסטוריה כמו שהיה רוצה להאמין. גם הוא לא פונקציה: הוא חלק מה'איד', היצר התאוותני, שנמצא בכולנו"

"אגלה לכם סוד שאפילו המהמרים המקצועיים דבקים בו רק לעתים נדירות – לעולם אל תמשיכו כשאתם מפסידים, אך גם אל תפסיקו כשאתם מרוויחים".

סריל סטיין
לאחר הרכישה הגדולה. הוא סרב לעשות לעצמו יחסי ציבור על־ידי מתן ראיונות לעתונות, ובעיני חוג המשקיעים הוא נותר בגדר תעלומה.

כל הקופה

הוא מקימה ובעליה של אימפריית ההימורים הגדולה ביותר באירופה. היום, לאחר שרכש את רשת "הילטון" הבינלאומית ביותר ממיליארד דולר, הוא גם המלונאי הגדול ביותר בעולם. מה הלאה? סירל סטיין כבר לקח את כל הקופה, אבל דומה ששאיפותיו של היהודי שומר המצוות, המקפיד שלא לבלוט ולהציג לעולם תדמית שקטה, מסוייגת, עלומה, יליד האיסט־אנד העני של לונדון שהעפיל לפיסגה – עדיין לא נתמלאו. לאן הוא עוד חותר להגיע

מאת יוסף פינקלסטון, לונדון

"זו היתה הצלחה עצומה", אמר סירל סטיין, יהודי ארוך, צנום ושקט, שנהפך בימים אלה למלונאי הגדול ביותר בעולם כשקנה את הרשת הבינלאומית של מלונות הילטון – 92 מלונות פאר ברחבי העולם, בשווי יותר ממיליארד דולר.

בשביל מי שהחל את חייו ברובע העני ביותר בלונדון, האיסט־אנד, ובמפתיע, לגבי אדם דתי, הקים את אימפריית ההימורים הגדולה ביותר בעולם, לאדברוק – זה נשמע כסיפור סינדרלה. אך בהתאם לתדמיתו הציבורית השקטה והמסוייגת, סירב סטיין, 59, לעשות לעצמו יחסי ציבור על־ידי מתן ראיונות לעתונות. בעיני חוג המשקיעים נותר סירל סטיין בגדר תעלומה.

סטיין הוא טיפוס רב־סתירות: יהודי חרדי, בעל נטיות ימניות חזקות, שהקפדה על המסורת היהודית היא במרכז חייו אך יחד עם זאת הוא גם מסוגל להתרועע עם גדולי המהמרים שבעולם. הוא מרבה לפקוד מסיבות קוקטייל שנערכות על־ידי בנקים ישראליים וקבוצות ציוניות, אך מקפיד שלא לבלוט באירועים הללו. הוא תמיד בפינה, כיפה שחורה מכסה על שיערו הדליל, לוגם משקה קל. הוא מדבר בלחש, ורק לעתים נדירות מסתמן חיוך על שפתיו. מי שאינו יודע זאת, לא היה מאמין שמדובר במולטימיליונר, וודאי לא שהאיש הזה הוא אל ההימורים הגדול ביותר בעולם.

שלא כאישים יהודיים אחרים בבריטניה המקיפים את עצמם בפירסומת, כמו למשל אל־העתונות רוברט מאקסוול, סטיין מתחמק מהזרקורים. עוצמתו טמונה ביכולתו לשמור על שתיקה ולעשות עסקות ענק שמפתיעות את מתחריו. הוא שחקן שקט מעולה בתחום העסקים, בוס־הימורים שאינו מהמר, איש שנכנס לעיסקה רק כשהוא יודע בוודאות שהוא עומד לנצח.

סיפור חייו והצלחתו של סטיין הוא מהמרהימים בהיסטוריה המודרנית – הן מבחינה פיננסית, הן מבחינת אופיו המיוחד ודבקותו במצוות היהדות. סר איזאק וולפסון, שהקים אימפריית־עסקים אדירה, גם הוא יהודי שומר מצוות, אך מעולם לא הזדהה עם עצמו כמו סטיין, שמגדיר עצמו כחסיד נלהב של הרבי מליובאוויטש.

עצם הרעיון של נער צעיר מהאיסט־אנד של לונדון שגדל באווירה של הימורים, בתקופה בה היו פעילויות אלה קשורות למעשים בלתי־חוקיים ואפילו פליליים, ועל־אף זאת הצליח להפוך למנהיג יהודי נשוא־פנים – מרהים למרי. באורח־פלא הצליח סטיין לשמור שלא ירבק בו רבב, למרות עיסוקו. הוא תמיד נשאר טהור, אף שאוייביו הרבים השתדלו להרוס את תרמיתו כשם שניסו לקעקע את אימפריית־העסקים שלו.

סבו של סירל סטיין בא מרוסיה, והתיישב – כמו רוב המהגרים לאנגליה דאז שהגיעו ממזרח־אירופה – ברובע איסט־אנד העני והצפוף של לונדון. היהודים עברו יום ולילה במיפעלים קטנים, וגם אז – הצליחו אך בדוחק להשתכר די הצורך למזון ולביגוד. אך הם לא התלוננו. הם עברו קשה אך לא איבדו תקווה. הם המשיכו לשמור את מצוות הדת, לדבר יידיש, ללכת לתיאטרוני יידיש ולקרוא עתונים בשפה זו. ילדיהם, לעומת זאת, הלכו לבתי־ספר יהודיים שם נלמדה השפה האנגלית, וקיוו להשתלב בחברה האנגלית החדשה.

בימים ההם היה קשה מאוד ליהודי האיסט־אנד להשיג משרה טובה שאינה כרוכה בעבודת פרך. לאביו של סירל סטיין היה משלח־יד חריג ביותר: הוא סיפק מידע לטיפוסים ססגוניים שונים שניהלו את חנויות ההימורים הבלתי־חוקיות. היה לו שירות מבוקש מיוחד למרוצי הסוסים, ותמורת עמלה קטנה היו ספסרי ההימורים זוכים לשירותיו רבי־הערך.

אך האב, ג'ק, לא רצה שבנו סירל ימשיך בדרכו. קשה לומר שההימורים נמנים עם העיסוקים ההולמים בחור יהודי טוב. אלא שלמגינת־לבו של ג'ק סטיין, סירל לא רצה להיות רואה־חשבון. הוא הבין ללב הוריו, אך הסיכוי לבלות את ימיו קבור בין ספרי החשבונות של אנשי־עסקים אחרים, תמורת שכר צנוע, לא נראה לו מלהיב במיוחד.

תחת זאת החליט להצטרף לעסקי ההימורים של דודו, סירל פארקר. קסמה לו האפשרות לנהל חנות־הימורים קטנה משלו – להיות הבוס של עצמו. לא היה זה

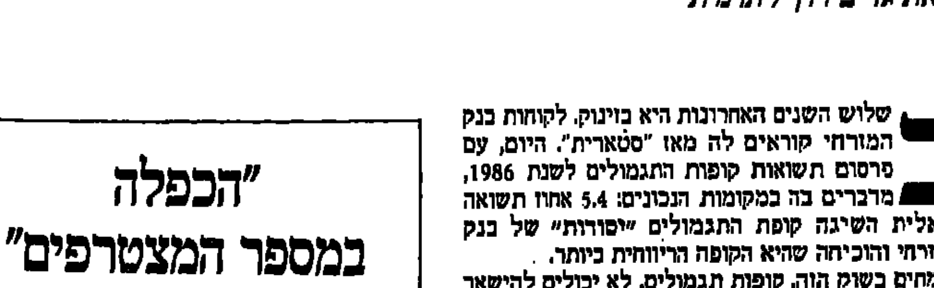
(המשך בעמוד 44)

יסודות של סטארית

בשלוש השנים האחרונות היא בזינוק. בשנה האחרונה, 86', השיגה תשואה ריאלית של 5.4 אחוז – הריווחית ביותר. "יסודות", קופת תגמולים של בנק המזרחי. מומחים שמים עליה עין. בתקופה הקרובה צופים לה הכפלה במספר המצטרפים החדשים – לקוחות המזרחי ואחרים. קופה סטארית.

מאת גד בירון / תדמית

תשקיף

"מומחים בשוק הזה, קופות תגמולים, לא יכולים להישאר אדישים. הם לא מכירים את הקופה הזו מאתמול".

כשהחלה לצבור תאוצה בצורת ריווחיות הולכת ומשתפרת, הרחק מכל האחרות, שמו עליה עין"

בשלוש השנים האחרונות היא בזינוק. לקוחות בנק המזרחי קוראים לה מאז "סטארית". היום, עם פרסום תשואות קופות התגמולים לשנת 1986, מדברים בה במקומות הנכונים: 5.4 אחוז תשואה ריאלית השיגה קופת התגמולים "יסודות" של בנק המזרחי והוכיחה שהיא הקופה הריווחית ביותר.

מומחים בשוק הזה, קופות תגמולים, לא יכולים להישאר אדישים. הם לא מכירים את הקופה הזו מאתמול. מדובר בקופה ותיקה. "יסודות" נוסדה כבר ב־1979. בסך הכל תיפקדה יפה לצד כל קופות הגמל בשוק. כשהחלה לצבור תאוצה בצורת ריווחיות הולכת ומשתפרת, הרחק מכל האחרות, שמו עליה עין.

בבנק המזרחי מרגישים מצויין עם ההישג המתמשך הזה של "יסודות". ומטבע הדברים, זוכה קופה זו לתשומת לב ולהתעניינות גבוהה במיוחד. בצמרת הבנק משוכנעים שאין מדובר כאן, בהצלחות של "יסודות", במקריות כלשהי. מדובר, מן הסתם, בניהול נכון ומקצועי. סמנכ"ל הבנק, יצחק צפורי, מגלה חלק מה"סודות" של "יסודות": "אנחנו נעזרים ביועצים פיננסיים חיצוניים, שמתמחים בשוק אגרות החוב. הגענו למסקנה שיש יתרון ליעוץ חיצוני". את ההיגיון הזה העמיד הבנק, לדעתו, במבחן ההצלחה.

■

את הצעד המהפכני הזה ידע הבנק לעשות כדי להשיג מטרה אחת: להבטיח ניהול יותר מקצועי ותשואות משופרות. את הצעד הזה עיגן בנק המזרחי, לפני כמה חודשים, בהחלטה מהפכנית לאיפחות: מועצת המנהלים של הבנק בחרה הנהלה חדשה לקופות הגמל, בה יש רוב לנציגי ציבור. משמעות ההחלטה הזו נועדה לערב בהנהלה החדשה – מקרב נציגי הציבור – אנשי כלכלה, כספים ורואי־חשבון, כמטרה להבטיח, יחד, ניהול יותר ענייני ויותר מקצועי.

צבי וגנר, אחד מנציגי הציבור בהנהלת קופות הגמל, גזבר קרן הקיבוץ הדתי, יודע לציין כי התרומה העיקרית של נציגי הציבור לקופות הריווחיות של בנק המזרחי, הינה בתוספת הביטחון להשקעות. "החוק מטיל עלינו אחריות רבה מבחינת נטילת הסיכונים ועל־כן אנחנו עושים הכל להשקיע בצורה נטולת־סיכונים. צד הבטחון על קרן ההפקדה מאד דומיננטי אצלנו".

את הסילוב בין ההנהלה החדשה לבין יעוץ מקצועי חיצוני הוכיח הבנק גם השנה, בעצם – בעיקר השנה.

"הכפלה במספר המצטרפים"

לקוחות בנק המזרחי, גם לקוחות בנקים אחרים, לוחצים היום על "יסודות". אלמנט מתמשך של ריווחיות, לא מותיר אותם אדישים. הצבירה החיובית של "יסודות", מצטרפים חדשים רבים כל שנה, עומדת השנה, על־פי תחזיות הבנק, להמריא למספרים חסרי־תקדים.

כשמדברים שם, במזרחי, על הכפלה צפויה במספר החברים המצטרפים ל"יסודות" ("מרביתם מעדיפים הפקדות חודשיות בהוראת קבע"), אנחנו מרשים לעצמנו לא להטיל ספק בנתון הזה. אחרי הכל "יסודות" היא "סטארית". לא רק במושגים של המזרחי.

מרד נוסף לאפקטיביות הניהולית ולהשפעתה על האטרקטיביות של "יסודות" אפשר למצוא בצבירה החיובית שלה. מדי חורש, על־פי נתוני הבנק, מצטרפים ל"יסודות" משקיעים חדשים רבים – עצמאים ושכירים – בשל מה שמוגדר: "אלמנט כרור של ריווחיות". (ראה מסגרת).

במושגים של כלל קופות הגמל, היא נחשבת לקופה בסדר גודל בינוני. ומכאן יתרונה הנוסף: על אף תכתיב האוצר להרכב ההשקעות, היא יכולה להידחק להשקעות אטרקטיביות המזדמנות בבורסה – בעיקר אג"ח – ולנהוג בסלקטיביות. מה שזה נותן בשורה התחתונה: יותר ריווחיות מול בטחון.

■

"יסודות", על־פי נתוני הבנק, יודעת למשוך אליה משקיעים מכל גווני הקשת החברתית. חלקם מקפידים על הפקדות חודשיות, בהוראת קבע, המצטרפות לסכומים ניכרים. מדובר בעצמאים או בשכירים באמצעות מעבידיהם – בתנאי הצטרפות מקובלים.

מכיוון אחר סופחת אליה "יסודות" משקיעים חד־פעמיים. כאלה שמגיעים עם "כסף גדול", גזיל. מרווחים מזדמנים או מירושה (ראה מסגרת). לגבי רבים

מיכאל אילן, "בחירה נכונה וכדאית"

צבי וגנר, "צד הבטחון דומיננטי אצלנו"

של אלה, יש משמעות לכל תוספת שברירי אחוז רווח שאפשר להשיג בקופה זו לעומת האחרות. בחשבון הסופי מדובר באמת בכסף גדול. המחשה בכסף קטן, אבל גדול: מי שהשקיע 10 אלפים דולר עם הקמת הקרן (9/1) מחזיק ביד 15 אלף דולר!

"הכנסה חודשית" היא עוד מתכונת של השקעה בקופה הזו, "יסודות". משקיעים סכום חד־פעמי, תמורת משיכת הכנסה שוטפת חודשית.

מעסיקים וועדי עובדים הם מן הפרטנרים הדומיננטיים ב"יסודות". מעסיקים ומנהלים מכירים את הדרך. היכן שזה מתחיל בתהליך, נניח מו"מ בין ועד עובדים להנהלה, או חשבי החברה, צריך רקע, נתונים, כדי להעדיף קופה מסויימת. מנהלי "יסודות", מכירים את התהליך הזה, מוכנים להגיע לפגישות, לייעץ. אם מדובר בשיקולים "אגואיסטיים" של ועדים, שחיפשו לנצל מלוא ההטבות (תשואה גבוהה, ביטוח חיים, פטור ממס), ידוע היום על העדפה הולכת וגדלה ל"יסודות".

■

מנשה בלוויס, מנכ"ל המועצה לענף הלול, מייצג אולי את אלה מלקוחות "יסודות" שעשו שיעורי־בית לפני שהצטרפו לקופה הזו: "לפני כחצי שנה בדקנו הצעה מיוחדת להצטרף, בין יתר הקופות בהן אנחנו חברים, גם ל"יסודות". ההצעה נראתה אטרקטיבית והגיונית". יש לו מילה טובה על דרך הטיפול של אנשי "יסודות" ב"תיק" שלו: "הם גילו גמישות שהפתיעה אותנו. לעובדה שאנחנו מכירים ומרוצים מרמת השירות שלהם, היתה השפעה על ההחלטה לצרף עובדים גם לקופה הזו".

גם "ישראליפט" בין החברות שהצטרפו ל"יסודות". מיכאל אילן, מנכ"ל "ישראליפט": "סמוך להצטרפות שקלנו לעבור גם עם בנק המזרחי וחשבנו על תוכנית מסוג "יסודות". על נתוני הריווחיות המרשימים של "יסודות" ל־86' הוא אומר: "התוצאות הטובות שהשיגה הקופה מצביעות על כך שההצטרפות היתה בחירה נכונה וכדאית".

כל לקוחות קופות הגמל של המזרחי, זה כולל את "יסודות", נהנים היום משרותי מחשב מתקדמים. חידוש בלעדי: אפשרות לקבל עידכון יומי של חשבונותיהם דרך כל מסופי הבנק. המזרחי, אגב, היה הראשון שמיחשב את קופות הגמל שלו ואיפשר ללקוחותיו לקבל יתרות מעודכנות כל יום.

התמריץ האמיתי חבוי־זועק מאחורי ההישג: 5.4 אחוז תשואה ריאלית שנתית. כדאי להשקיע ב"יסודות". היום.

ירושה בטוחה

גיל 59 מתרה שושנה כ. עם מאה אלף דולר ביד, בלי בעל. התאלמנה. רגע קשה, אבל החיים צריכים להימשך.

את הכסף הזה, דמי הביטוח, ידעת שהיא לא הולכת להניח בחשבון הראשון שיציעו לה. היא ידעת שהוא צריכה בטחון מלא לכסף, שתצליח למשוך ממנו הכנסה חודשית וגם תשואה טובה לא תזיק על חסף.

היא הגיעה ל"יסודות" דווקא. בדיעבד יש לה שם הכל: בטחון, הכנסה חודשית שוטפת וגם תשואה משופרת.

"את הצעד המהפכני הזה ידע בנק המזרחי לעשות כדי להשיג מטרה אחת: להבטיח ניהול יותר מקצועי ותשואות משופרות"

מנשה בלוויס: "הם גילו גמישות שהפתיעה אותנו. לעובדה שאנחנו מרוצים מרמת השירות שלהם, היתה השפעה על ההחלטה להצטרף".

כל הקופה

צילום נדיר של סריל סטיין (משמאל) שנעשה בניו־יורק בתחילת חודש זה כשהוא לוחץ את ידי הלמוט הורמן, נשיא רשת "הילטון", לאחר סיכום מכירתה לסטיין. (צילום: אי. פי).

(המשך מעמוד 41)

עיסוק פופולארי, אך כמו שהוכח אחריכן, סטיין ראה את הנולד. הוא התייחס להימורים כאל שלבים שיאפשרו לו לטפס ולעלות בסולם החברתי. כבר אז הוכיח שאפתנות ועוצמה. הוא תואר כאיש המבקש להשיג כבר היום את המחר – ולפעמים גם הצליח בכך.

את הכבוד העצמי שלו איזנה אמונתו הדתית העמוקה, שהתבטאה בביקורים סדירים בבית־הכנסת ושמירת כל המצוות, קלה כחמורה. הטיפוסים המפוקפקים שהסתובבו סביב חנותו הקטנה היו מביטים עליו בהשתאות כשהיה יוצא לתפילה, והעובדה שהוא מסרב לדבר על הימורים בשבת נפלאה מבינתם.

ההזדמנות הגדולה נפלה לידיו של סטיין ב־1956, כשדודו מאקס וכמה מידידיו קנו חברה קטנה להספקת אשראי למהמרים. החברה – לאדברוק – הוקמה ב־1886, והיתה פופולארית בין נציגים של משפחת המלוכה, שנהגו למסור דרכה את הימוריהם בטלפון. נראה כי כדי להיות לקוח של החברה היה צורך להיות רשום בספר האצולה.

באותם ימים היה אלמנט בלתי־חוקי בהעברת הימורים בטלפון, ומובן שאנשי־המוסר לא ראו בעין יפה עיסוק זה. לפיכך, נהגו בני משפחת המלוכה להשתמש בשמות בדויים. כשהטלפון צילצל – ולפעמים היה זה קו ישיר מארמון באקינגהם – היה הבטלפן מודהק, למשל, בתור דיק המלוכלך, או אף פוסי. המלכה אליזבת ובני משפחתה, כמו קודמיהם, היו להוטים ביותר אחר מירוצי הסוסים – הבילוי החביב עליהם ביותר. והימור קטן על סוס הפך את כל העניין להרבה יותר משעשע.

אך סיריל סטיין סבר שהתמקדות בבני האצולה – בעוד בתי־הימורים אחרים, כמו חברת וויליאם היל, עשו עסקים עם האוכלוסיה כולה – אינה הדרך הבדוקה להצלחה בקנה־מידה גדול. הוא עמד על כך שלאדברוק תעבור גם עם לקוחות אחרים. חבר המנהלים של החברה היה בה שמרני שכדי להעביר את ההחלטה נדרשו לו שלוש ישיבות.

תוך זמן קצר היה סטיין ליו״ר החברה, וכבר אז הוכיח את רצון־הברזל שעתיד היה להיות לו נכס חיוני. הוא אמנם לא נראה כאיש לוחם, אך יריביו העמידו כתר מאוד על טעותם.

באותם ימים אפילו נקלע להתמודדות עם פנחס ספיר, האיש החזק של האוצר הישראלי. ב־1967 פנה סטיין לבית־המשפט העליון בישראל וביקש ששר האוצר ינמק מדוע לא ינתן לחברה שלו רישיון לייסד הימורי כדורגל בישראל. קודם לכן סירב המשרד להתיר זאת, בנימוק שכבר יש בישראל שתי חברות הימורים על משחקי כדורגל. באותה העת שילמו שתי החברות מחצית מרווחיהם לגופי־ספורט שנתמנו על־ידי הממשלה. סטיין זכה בעתירתו. בית־המשפט העליון הורה לספיר לשקול את הפנייה.

> "אני מנסה לחשוב כמו איש עסקים, לא כמו ספסר הימורים. אני פשוט מעוניין בעסקות מסחריות. איני רוצה שמנהלי חנויות ההימורים שלי יהיו אנשי מירוצים. הם צריכים להיות אנשי־עסקים, המאומנים במיוחד לעבודה כזאת".

בלונדון יצא סטיין למאבק נגד חברת ההימורים הגדולה ביותר אז, וויליאם היל. הוא ביקש לסחוב מהיל לקוחות, ולכן הציע סכומי־זכייה גבוהים יותר. בקרב המר על העליונות שתי החברות הפסידו הרבה. היל האשים את סטיין בזיוף הרישומים, וזכה בבית־המשפט. סטיין זכה בערעור לבית־המשפט העליון – והיל זכה בערעור בערכאה גבוהה יותר – בית הלורדים. זו היתה מכה קשה, אך סטיין גילה חוסן נפשי ונחישות־יאושי, וההדרגה החלה לאדברוק לעלות על היל ונהפכה לחברת ההימורים הגדולה ביותר בבריטניה ולימים – בעולם כולו.

חוק ההימורים מ־1963 שאיפשר להקים גם באנגליה מועדוני קאזינו לפי הדגם האמריקני והאירופי, שימש לסטיין קרש קפיצה לזינוק לצמרת הליגה, אך גם כמעט הרס אותו, אישית ופיננסית.

סטיין הקים בלונדון ארבעה מועדוני קאזינו שגרפו רווחים נאים. באותם ימים היו מסתובבים בעיר ערבים עשירים, כיסיהם תפוחים מדולרים, ואלה בילו את לילותיהם בקאזינו. לא אחת דווח כי נסיך ערבי כלשהו הפסיד חצי מיליון דולר בליל־הימורים פרוע. מלחמה עזה פרצה בין מועדוני הקאזינו, והמאבק על הלקוחות העשירים הם לא בחלו באמצעים.

עיתון שערוריות לונדוני בעל מגמה אנטישמית חזקה, החל להטיח האשמות כנגד לאדברוק, מאשים את בתי הקאזינו של החברה במעשים פסולים שונים. היה ברור שאת ההאשמות העבירו לעתון המתחרים, או אפילו בלשים. החלה חקירה, וב־1980 הוכרזה החברה כבלתי־ראוייה לנהל מועדוני קאזינו. בחקירה נקבע כי החברה השתמשה בנערות, בשוערים, ואפילו בשוטרים בגימלאות כדי לסחוב לקוחות מבתי־הימורים אחרים. סטיין אינו מדבר על האירוע המזעזע, אך סביר להניח שלא היה מודע למעשי הכפופים לו. אין ספק גם שמועדוני־ההימורים המתחרים נקטו אף הם באותן שיטות בדיוק, אך איש מעולם לא פישפש במעשיהם.

בשביל סטיין היתה זו מכה קשה. תמיד השתדל לשמור על כבודו. אנשים נהגו לומר שהוא אינו נראה כספסר־הימורים יותר מאשר הרולד ווילסון, ראש הממשלה דאז. הוא הסביר: "אני מנסה לחשוב כמו איש עסקים, לא כמו ספסר הימורים. אני פשוט מעוניין בעסקות מסחריות. איני רוצה שמנהלי חנויות ההימורים שלי יהיו אנשי מירוצים. הם צריכים להיות אנשי־עסקים, המאומנים במיוחד לעבודה כזאת". והנה הכריזו עליו כבלתי־ראוי לנהל מועדוני הימורים. שמו הטוב היה מוטל על הכף. הוא נאלץ לסגור את מועדוני הקאזינו, לשמחתם הרבה של המתחרים. הרווחים מהקאזינו הסתכמו אז כ־48 אחוזים מרווחי החברה כולה. אך הפגיעה הקשה ביותר היתה בכבודו האישי.

אולם בהחלטיות האופיינית לו שהביאה אותו אל הפסגה, השיב סירל סטיין מלחמה שערה. הוא לא התלונן על פסק הדין, אך החליט שעליו לפצל את עסקי החברה כדי שההימורים יהיו רק חלק מהם. הוא נכנס לעיסקי התופשנת ובילויי שעות הפנאי וקנה מספר בתי מלון בבריטניה ומחוצה לה, במטרה לשנות את התדמית.

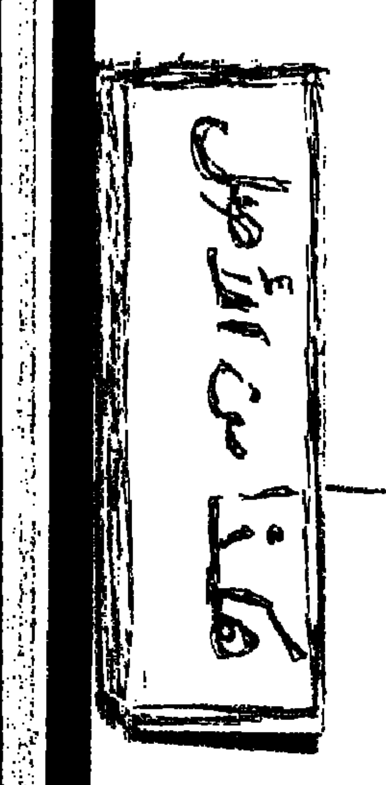
סטיין אמר בזמנו, בסרקסטיות, כי אנשי ההימורים הם "המיטיבים ביותר להתלבש מבין באי המירוצים". הוא לא שש להשיא עצות למהמרים – לדבריו, העתונאים המסקרים תחום זה משתפרים והולכים. אך פעם ניאות לומר: "אני יכול לגלות לך סוד שאפילו המהמרים המקצועיים דבקים בו רק לעתים נדירות – לעולם אל תמשיך כשאתה מפסיד, אך גם אל תפסיק כשאתה מרוויח".

כהיותו ציוני חם, רק טבעי שאת עסקי התופשות שלו התחיל בישראל, בה הוא נוהג לבקר לעתים תכופות. "קלאב אין", המלון־המועדון של קבוצת לאדברוק באילת שנפתח רשמית ב־1985, היה אחד ההרפתקות המלבבות ביותר של סטיין. הפרוייקט עלה כ־8,600,000 ליש"ט ומומן בחלקו על־ידי מענקים והלוואות מממשלת ישראל.

סטיין מצטיין בגיוס תרומות למען חסידי הרבי מלובאביטש ולמען המגבית. הוא משתייך לפלג הימני, ותומך בקו של מנחם בגין ושל יצחק שמיר. הוא משגיח בשבע עיניים על כל פגיעה בישראל; מספרים שפעם, כשטס בקונקורד הבריטי, שם חילקו לנוסעים לוחשיסות, שם לב לכך שתל־אביב אינה מוזכרת בלוח בעוד רבת־עמון ודמשק מוזכרות. מיד כתב מכתב נועם ללורד קינג, יו"ר בריטיש איירווייס. תוך יום השיב לורד קינג כי בעתיד תוזכר בלוח גם ישראל.

חיי המשפחה שלו היו מאז ומתמיד משענתו העיקרית של סטיין. הילד שגדל בשכונת עוני, בעל חנות ההימורים הקטנה שנהפך למלך המלונות – בעל מלונות הילטון בתל־אביב, בירושלים, בעולם הערבי, במזרח הרחוק ובכל אירופה – מעדיף את הבית. הוא פשוט שונא להתאכסן בבתי־מלון.

יוסף פינקלסטון

חיים בזבל

הפיליפינים בין ההפיכות. ההפגנות הגדולות של מנילה הן אלה שהתקשורת לא מדווחת עליהן. התמיכה בקורי אקינו שנהפכה להערצה, שנהפכה לסגידה. לאורך המדרכות, מציעים רוכלים לתייר הפוליטי את דיוקנה של הנשיאה על גבי חולצות, סיכות ופוסטרים. אנשים מפליגים בסיפורי גבורה איך פילסו את הדרך לקורי האהובה, וכשהם חוזרים הביתה ומוצאים ילדים רעבים, מתברר פתאום שכדי לחיות צריך גם לחם, לא רק אגדות.

כתב וצילם: עמנואל רוזן

מנילה, עיר פוליטית. במועדון לילה חשוך ברובע השעשועים המרכזי, מלצרים מפוזרים על השולחנות בקבוקי בירה סאן־מיגואל. המלצרים כולם גמדים, בגובה השולחנות. על הבמה, מסומם ועטוף אדי אלכוהול, מתנועע החבר הכי טוב שלהם בעולם, פרדי אגילר. זמר לאומי. את השיר "ילדונת, אל תבכי" הוא מקדיש לאשה אחת שסופרת עכשיו את התכשיטים שלה בהוואי ובוכה. העלמה אימלדה. אחר־כך, כאשר הוא שר על הילד אנאק שגווע מרעב באחד מאיי הדרום של הפיליפינים, המלצרים הגמדים שרים איתו ובוכים.

הסיפור הזה חוזר על עצמו בכל יום חמישי. פרדי הגדול, המלך הבלתי־מעורער של עולם הבידור בפיליפינים, מתפנה מעיסוקים חשובים, מהופעות באולמות מפוארים, מאולפן ההקלטות שמנפק תקליטים הנמכרים במיליונים, מסיבובי הופעות במדינות האיזור, וחוזר לחבריו מוכי הגורל שבמועדון הלילה הקטן, "הוביט" שמו.

פרדי התחיל שם את דרכו, במועדון הקטן, כאשר במנילה כולם ידעו שה"הוביט" הוא מרכז המחאה נגד הזוג מרקוס המאוס, ופרדי הוא זמר המחאה שמכה בהם ללא חשש. הם שרו ביחד על אימלדה ופרדיננד, התאבלו עם צלילי הגיטרה של פרדי על רצח בניגנו אקינו והיו הראשונים להדביק על הקירות את תמונותיה של קורי האהובה וללבוש את החולצות הצהובות עם סימן ה"וי" והכתובת: People's Power.

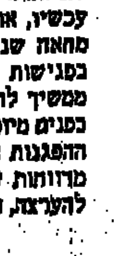
עכשיו, אומרים זקני מנילה, המחאה נגמרה ופרדי התעייף. זמר מחאה שנהפך לזמר לאומי. בעיתונים כותבים שפרדי מרבה בפגישות אישיות עם קורי. הגמדים שלו גאים בו. פרדי שלהם ממשיך להגיע, בכל יום חמישי. והוא ממשיך להתפתל על הבמה בפנים מיוסרים ולשיר על הילד אנאק.

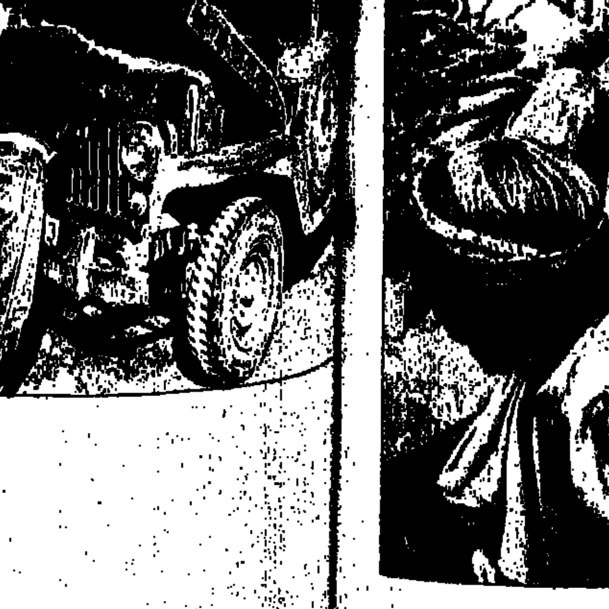
ההפגנות הגדולות של מנילה הן אלה שסוכנויות הידיעות אינן מדווחות עליהן. ההפגנות התמיכה בקורי אקינו. תמיכה שנהפכה להערצה, הערצה שנהפכה לסגידה. הסוכים נגר הרעים. להזכיר את

(המשך בעמוד הבא)

על הבמה, מסומם ועטוף אדי אלכוהול, מתנועע החבר הכי טוב שלהם בעולם, פרדי אגילר. זמר לאומי. כאשר הוא שר על הילד אנאק שגווע מרעב באחד מאיי הדרום של הפיליפינים, המלצרים הגמדים שרים איתו ובוכים.

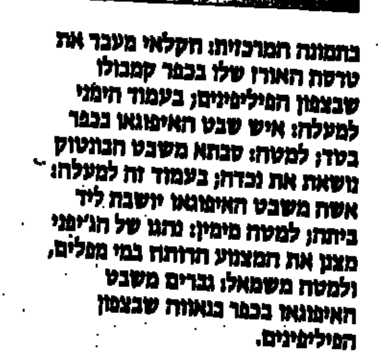

בתמונה המרכזית: חקלאי מעבד את טרסת האורז שלו בכפר קמבולו שבצפון הפיליפינים; בעמוד הימני למעלה: איש שבט האיפוגאו בכפר בטד; למטה: סבתא משבט הבונטוק נושאת את נכדה; בעמוד זה למעלה: אשה משבט האיפוגאו יושבת ליד ביתה; למטה מימין: נהגו של הג'יפני מצנן את המנוע הרותח במי מפלים, ולמטה משמאל: גברים משבט האיפוגאו בכפר בנאווה שבצפון הפיליפינים.

להזכיר את שמו של הנשיא המודח מרקוס במועדון הלילה "הוביט" זה כמו לומר "המן" בבית־הכנסת בפורים. הרגליים רוקעות וכולם ביחד פוצחים בבוז ארוך.

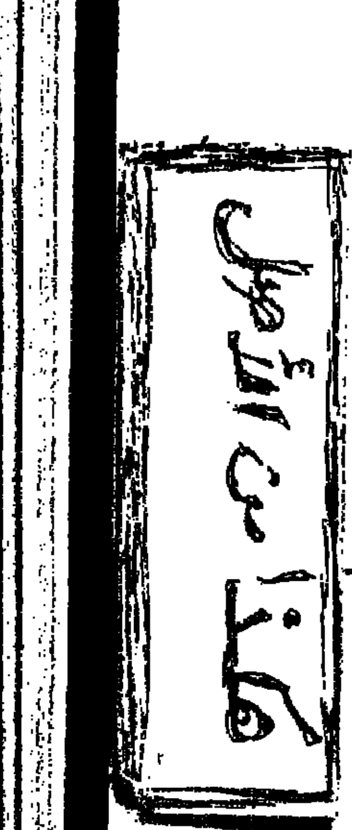
גלי השינאה גואים בקרב המבקרים בארמונו של מרקוס, והמדריכה ממשיכה: הנה מברשת שיער של הגברת, היו לה כמה עשרות כאלה ועל כולן היא שיבצה את ראשי התיבות של שמה ביהלומים.

מכוכב כדורגל מצפים לגולים, ומנשיאה נערצת מצפים לחיים טובים. זה בכלל לא חשוב אם כוכב הכדורגל פצוע או אם הנשיאה צריכה לחבור את הקרעים במדינה השניה בעונייה באסיה. אם היא לא תיתן את הגול במהרה, הקהל ידרוש להחליף אותה בחלוץ מוכשר יותר.

בצילום העליון: בית הקברות הסיני של מנילה, שכונת מפוארת של וילות שדייריהן – מתים בלבד. למטה: אשה משבט הבונטוק בצפון הפיליפינים.

באנילה אתה רואה גם את אלה שאפילו לגנוב אינם מסוגלים. אדם שחור מפיח זוחל מעל־גבי מעקה של גשר גדול החוצה את הנהר. משפחה גדולה – אבא, אמא, סבתא ושלושה ילדים חיים בתוך עגלת אשפה ברחוב הראשי, אוכלים את השיירים המושלכים מהמסעדות הסיניות.

עד לפני דור שימשו הכידונים האלה לציד גולגלות אויבים מהשבטים הסמוכים. הגברים היו שבים הביתה עם הגולגולת נעוצה בחוד הכידון, מטמינים אותה בבור שנחצב ליד הבית וזוכים לעור כתובת קעקע בחזם, אות לגבריות ולגבורה. היום, הבנים מתביישים במעשי אבותיהם. רק אחד מהם מוכן להצביע על הבור שליד ביתו, להציג את השלל בפני עיניים מערביות.

(המשך מהעמוד הקודם)
שמו של מרקוס ב"הוביט" זה כמו לומר "המן" בבית־הכנסת בפורים – הרגליים רוקעות וכולם ביחד פוצחים בכוון ארוך. לאורך המדרכות פורסים רוכלים עשרות רוכנים שמציעים לתייר הפוליטי את דיוקנה של קורי מעל גבי חולצות, טריינינגים, סיכות ופוסטרים. ומי שרוצה, יש גם חולצות עם תמונתו של מרקוס והכתובת: "דפקנו אותו". ליד הרוכנים יפליגו בני מנילה בסיפורי גבורה מופלאים כיצד הם עצמם, לכרם, עם אבנים בידיים ושיר בלב, עצרו את הטנקים של מרקוס ופינו את הדרך לקורי האהובה.

וליד ארמונו של הרודן מתקיימת מדי בוקר הפגנת התמיכה הגדולה ביותר. הפגנה דוממת. תור ארוך של מבקרים ממתין בסבלנות ליד השער הראשי. קורי פתחה בפניהם את השערים לטומאה שהתרחשה שם, בתוך הארמון, כדי שיוכלו לראות – ולשנוא את מה שהם רואים. הם מגיעים לשם מדי יום, מאות פיליפינוס מכל רחבי האיים, רואים והשקים שיניים בשנאה ומביטים בעיניים רומעות ומלאות אהבה בדיוקנה של האשה שחילצה אותם מהגהינום הזה.

מדריכה חייכנית מובילה את הסיור המאורגן במסדרונות הארמון. הנה החדר שבו היה מרקוס אוכל. אולם ענקי ומפואר, מואר במנורות קריסטל ומרופד בשטיחי משי. קורי הפכה אותו לחדר ישיבות הממשלה. היא אינה גרה בארמון השחיתות. כדי לאכול, מסבירה המדריכה, קורי אינה זקוקה לאולם הזה.

הנה חדר השינה של פרדיננד. האיש שסיפר לבני עמו שהוא בריא וחזק ושדחה את השמועות על מצב בריאותו הרופפת כהשמצות תסרות־שחר של האופוזיציה הבוגרנית, בילה את לילותיו על מיטת בית־חולים מחוברת למכשירי אינפוזיה והנשמה. ארון עצום מימדים, שיבעה מטרים אורכו ושלושה מטרים גובהו, היה מלא בתרופות מכל הסוגים. מיליוני תרופות. על קיר החדר תלה מישהו את תמונת הנשיא, בריא גוף, לבוש בגדיים, מתכונן לזנק לתוך מי הבריכה. הפיליפינוס מתגלגלים מצחוק, צוחקים ושונאים.

רגע דרמטי – המדריכה מצביעה על דלת צדדית פתוחה למחצה. זו הדלת, היא מסבירת, ממנה נמלטו מרקוס ורעייתו בדרך למסוק שהמתין להם בחצר כאשר ההמונים כבר מתדפקים על שערי הארמון. וזה הלוח שעליו שירטטו אנשיו של מרקוס בניר לבן את נתיבי התקדמות המורדים בראשות פידל ראמוס. הכתובות לא נמחקו, גם נעלי הבית של פרדיננד והספר שלא הספיק לסיים את קריאתו לא הוזזו ממקומם. מדריאנן זה.

רגע השיא מתקרב. מגיעים לחדריה של אימלדה, השנואה מכולם. "היא שיגעה את בעלה, הנבלה הזאת", אומרת לנו פיליפינית מבוגרת שהביאה את נכדיה לסיור בארמון. בחדר האיפור של אימלדה תאורה מסנוורת. המדריכה מסבירה שבימיה של אימלדה, היתה התאורה שם חזקה שבעתיים, אלא שהנהלת המוזיאון החליטה לבטל כמעט 70 אחוזים מעוצמת החשמל. היא מספרת שתצרוכת החשמל במנילה ירדה מאז במידה ניכרת. גלי השינאה גואים והמדריכה ממשיכה: הנה מברשת שיער של הגברת, היו לה כמה עשרות כאלה ועל כולן היא שיבצה את ראשי התיבות של שמה ביהלומים.

חדר השינה, בנפרד מבעלה. שולחן המולות שבו ישבה אימלדה מול מגרת העתידות שלה ושאבה עידוד. המדריכה מציינת שלבני הזוג מרקוס היו אמונות תפלות, שהם האמינו בכוחה המאגי של הפירמידה ופיזרו בכל הארמון דגמים קטנים של פירמידות. והנה, כאן ישנה אימלדה. מיטת אפיריון כפולה, מלאה כריות מצופות בבדי משי וזהב טהור. מחיר כל כיסוי כזה: אלפי דולרים.

ומשם לתצוגת השיא, מה שהפיליפינית המבוגרת מכנה ה"דיפרטמנט סטור" של הגברת הראשונה: אוסף זוגות הנעליים. עשרות סוודרים זהים שהוזמנו מבית כלבו לונדוני ומעולם לא הוצאו מהניילונים, שורת מעילי פרווה ממוסקווה, מחיר כל אחד מהם כ־75 אלף דולר, מאות שמלות מכל העולם ומכל האופנות, אלפי תיקי יד שהושלכו לארגזים מבלי שנעשה בהם שימוש, מעט התכשיטים שאימלדה לא הספיקה לקחת איתה – הם ממלאים חדר כספות שלם; ויש גם עשרות מכשירי טלוויזיה, וידאו, רדיו־טייפים, וגם אפודי מגן שאימלדה לבשה מתחת לשמלות הפאר שלה כאשר יצאה לנופף לשלום לבני עמה העשוקים והאוהבים.

מחוץ לארמון מנסים ילדים למכור חולצות אקינו, מחזיקי־מפתחות אקינו, בולי אקינו. הסגירה שלבשה מימדים של הערצה לכוכב רוק או כדורגל היא כיום האוייב מספר אחד של הנשיאה קוראזון. מכוכב כדורגל מצפים לגולים, מנשיאה נערצת מצפים לחיים טובים. זה בכלל לא חשוב אם כוכב הכדורגל פצוע או אם הנשיאה צריכה לתפור את הקרעים במדינה השניה בעונייה באסיה. אם היא לא תיתן את הגול במהרה, הקהל ידרוש להחליף אותה בחלוץ מוכשר יותר. האנשים של הואן אלפונסו אנרילה מחכים לזה. גם הם מחכים ליד שערי הארמון, מחלקים עלוני הסברה ותעמולה.

אבל האוייב המסוכן ביותר של אקינו הוא העוני שמכה בפיליפינים בכל מקום. כאשר הערב יורד ובני מנילה חוזרים הביתה, הם מוצאים ילדים רעבים ללחם. עם סיפורי גבורה על People's Power אי־אפשר לקנות לילדים האלה אוכל. עוד מעט ישכחו מוי הרעב שמרקוס הוא שעשק אותם ונטל עימו בנתיב הבריחה את מרבית כספי המדינה. עוד מעט הם יפנו את האצבע המאשימה כלפי קורי האהובה שלהם.

בינתיים העשירים מסתגרים בשכונות נפרדות, מוקפות חומה, ואלה שמחוץ לחומה חולמים על חיים טובים יותר – וגונבים. גונבים בקטן – למשל כאשר הם "שוכחים" להחזיר עודף בתחבורה הציבורית, ושודדים בגדול מהסינים שמנהלים את מרכזי העסקים הגדולים. כל בית עסק במנילה, כל בנק וכל סניף דואר מוגנים בידי שומרים חמושים ברובים טעונים. סניפי בנק רבים פושטים יומיים את הרגל, והמדינה שוקעת עמוק בבוץ.

במנילה אתה רואה גם את אלה שאפילו לגנוב אינם מסוגלים. אדם שחור מפיח זוחל מעל־גבי מעקה של גשר גדול החוצה את הנהר. משפחה גדולה – אבא, אמא, סבתא ושלושה ילדים חיים בתוך עגלת אשפה ברחוב הראשי, אוכלים את השיירים המושלכים

(המשך בעמוד 56)

שמרנות רק עד קו המכפלת

צמוד ורפוי עם הרבה כפתורים, השחורה של סתיו 87' (ורשון ברס)

שבופרת רכוסה ברוכסן, חרגום עכשווי לשמלה (עיצוב צביקה בר, ל'יטופר')

לאט לאט וכמעט בלי שנרגיש החזירו אותנו לשמלות. אחרי עשור שלם של חופש במכנ־סיים וכותנות, בחצאיות וחולצות טריקו, האופנה עשתה אחורה פנה ושכחה לגמרי שאי אפשר לאלתר בו חלקים שונים, הכל קבוע, שום דבר לא זז. אם מחפשים משמעות באופנה, אפשר לומר שזה חלק מהנטייה לחזור לשמרנות אחרי עשור של חופש בבגדים רוקים ומשוחררים.

לדור שגדל במכנסיים, לא קל להשתחל לתוך שמלה. פחות גוף מלמרש מערכת של שניים ושלושה חלקים, גם די קשה להתרגל לצלליות

שהשמלה עושה לנו – מבוגרת
מרגישה את הגוף גם כשהיא
ובעיקר כשהיא צרה. אבל אין
באופנה, ומי שעושה אותה אינו
על נוחות אלא על חידוש ושינוי
הן חלק מהחידוש שהוא תמציתה
האופנה, שאם לא כן היינו לובשים
אותם בגדים שנה אחר שנה
מתבלים איזה שעמום.

שמלות מכבבות באמצע
הסתיו, והופכות גם נערות
קטנות, מי שמזמן לא לבשה שמלה
תגלה שזה בגד שמרגיש את
ועושה צללית נשית ורכה, ואם
צמודה – סקסית יותר. אחרי כל

בגדים רחבים ומשוחררים
טובה, שמלה יכולה
כדאי לנסות.
וזה זמן טוב לעשות
ולקנות שמלה במקום
כבר מחכות בחנויות,
שנים. מאריג ומסריג
לגוף כמו עור שני או
והחכות כחצאית.
סעונית בסגנון
של שנות ה־30', או
רכוסות ברוכסן
של כפתורים שחורה,
צמודות וקצרות
או – עליון –
לשמלים, ויתור של
המעצבים לנשים שלא מוכנות לאמץ את המכפלת הקצרה.

שמלות הסתיו מוצעות בגווני לבן, שמנת, חול וחאקי, וגם שחור – הרבה שחור, יש גם צבעים עזים, כחול, אדום וירוק. המחירים – מ־800 ש"ח ליצירת משי ברחוב ירמיהו ובכיכר המדינה, ועד ל־100 ש"ח לשמלת טריקו, בבוטיקים.

אשה בשמלה נראית אחרת מאשר במכנסיים ואפילו בחצאית, יותר נשית ורכה, מזמינה מבטים ומחמאות. גברים יאהבו את החזרה לשמלות. לנשים שגדלו בעשור הג'ינס, יקח קצת זמן להתרגל אליהן.

יהודית חנוך

שיפודים

משהו: *למי שכבר שמח כי השנה המגיעה היא שנת תשמ"ח, ולמי שכבר נרדם כי בעוד שנתיים שנת תש"ן, אזכיר בשיעול נימוסי קל שבעוד שלוש שנים מגיעה השנה המתאימה לנו מכל: שנת תשנ"א.*

וזו, חופש

ביום שבו פרצה שושנה בבכי על שהיא ספרניקית, האיטלקים לא היו. רק למחרת, כשעובדי הלביא יצאו לכבישים, חזרו האיטלקים ועשו זה את זה, והעם האיטלקי התהווה מחדש.

ככה זה בכל ראשון לספטמבר. באוגוסט כולם נעלמים. צריך לראות כדי להבין ולהאמין. איטליה פשוט איננה. אם עם נמדד באחדותו, הרי ההתעלמות הפתאומית של העם האיטלקי מן העולם למשך חודש היא העדות היחידה לכך שהם עם.

זה מתחיל כבר שבועיים־שלושה לפני תחילת אוגוסט. כל איטלקי שאתה פוגש, במכולת או במזנון הפרלמנט, שואל "ואיפה אתה באוגוסט". אתה עונה ש"מה פתאום? אנחנו הישראלים לא יוצאים לחופשים כאלה, אנחנו עובדים גם באוגוסט". לא תוכל, ברוב המקרים, לראות אצלו כלום על הפנים. קשה למצוא עם אדיב כמו האיטלקים. אבל בתוכו הוא מרגיש מה שאתה היית מרגיש אם מישהו היה משוויץ לך שהוא בן לעם חכם המתרחץ רק פעם בחודש בתוך מים חמים וסבון.

כמעט לכל איטלקי שאני מכיר יש בית על שפת הים או בהרים, או שניהם גם יחד. זהו בית קטן, פרוס, המחכה כל השנה לקיץ. הנוהג המסורתי היה לצאת לחודשיים־שלושה. בשנים האחרונות, מיללים האיטלקים, אין עוד ערכים ואין מסורת, אנשים יוצאים לחופש של חודש אחד בלבד. לפעמים האשה והילדים יוצאים לחודשיים, אבל הגברים המודרניים משועבדים לקריירה. מי שיוצא לפחות מחודש חופש, נניח לשלושה שבועות בלבד, נחשב לוורקוהוליק.

החוק מחייב איזה שהן חנויות מכולת להשאר פתוחות, בתורנות של שבועיים־שבועיים. אבל מי קונה אצלן? בשביל מה?

אמרתי למוסכניק שלי: "אולי אביא לך את האוטו מחר, נפל לי פראל".

הוא: "מחר? מחר אוגוסט, אני בים".

"במשך כל אוגוסט אתה סגור?"

"אלא מה? אצלכם עובדים 12 חודשים בשנה?"

"לא אנחנו, אנחנו לא. עבודתי מספיק".

כל אוגוסט נסעתי עם פראל אחר, והתנעתי את האוטו בריצה.

"טוב, נמשיך לדון בכך בספטמבר", מסכמים כל ישיבה החל מאמצע יולי, ועוברים לשאלה חשובה יותר: "לאן אתם נוסעים באוגוסט?"

"לאן אתם נוסעים באוגוסט?" ממשיכים לשאול אותך כולם בחיוך שמח בכל מקום, על שלא נעים לך לקלקל את החגיגה. יש באיטלקית אפילו שורת פעלים מיוחדת לכך. אחד מהם, למשל, הוא "התכפרות", מלשון כפר.

כשפשטה בבית בו אני גר השמועה שהזרים (אנחנו) לא נוסעים באוגוסט, פנו אלי להוראות הישארות בבניין. יש נהלים מיוחדים, כי אף אחד איננו בכל הבית. בסוף נסענו לשבועיים. הלחץ החברתי שבר אותנו, והרגשנו כיף כשחזרנו ויכולנו לענות על השאלה: איפה הייתם? (פאריס) כמו בני־אדם ולא בתשובות המשונות של הזרים.

מי שלא נוסע, כגון אלמנה אחת שגרה בבניין שלי, מספר תוך גימגום תירוץ עלוב (לה התקלקל האוטו. בסוף גם היא נסעה בכל זאת, או התחבאה כל־כך טוב, כנהוג במקרים כאלה, שלא הרגשתי שהיא בבניין). ריק. הכל ריק. מישהו כאן פסיכי. או אנחנו או הם. אני מנסה בלי הצלחה להיצמד לדעה הלא מבוססת שזה הם.

בראשון לאוגוסט נעלמים כולם בבת אחת. הכבישים סתומים. עשרה מיליון יצאו השנה במכוניותיהם בבוקר היום הראשון של אוגוסט.

חסרי כבוד עצמי חיכו עד למחרת בבוקר. הרכבות היו מלאות ובטלוויזיה שידרו כתבה נחמדה: רכבת הראשון באוגוסט מטורינו לסיציליה. 21 שעות של נסיעה. כולם בחגיגה. הריוק שביציאה לחופשה שווה אולי רק לריוק בשעת ארוחת הצהריים. אחת אפס אפס, וכל אחד מפיל את כל מה שיש לו ביד ואץ לשולחן. גם לזה יש פועל מיוחד: "לצהרן", מלשון צהריים. ובראשון לספטמבר, בבת אחת, שוב מתמלאים הרחובות הנטושים של הערים. כולם חוזרים. גם היהודים והלא יהודים שנסעו לישראל. נסו להשיג מקום במטוס מהארץ לאיטליה בראשון לספטמבר חצי שנה מראש. הצחקתם אותי.

הפגישות של האיטלקים אחד עם השני באותו יום מזכירות פגישת מחזור. צהלות, והם אלופים בצהלות גיל: "איפה הייתם? מה עשיתם?". כולם שזופים. לוקח עוד שניים־שלושה ימים עד שנרגעים ונכנסים לעבודה, אלא אם כן יש לכם בוס כרבארי, ישראלי, שלא נסע לחופש באוגוסט וחיכה נרגן למזכירה שלו שתחזור כבר (ממארוקו).

רק סימונה, בחורה קטנה ולא יפה, מתוקה, בת 23, שמגישה לנו כל יום צהריים בבאר הקבוע – לא תורה. נהרגה בתאונת דרכים.

על יישוב והתרגשות

קראתי באחד העיתונים שיישוב חדש עלה על הקרקע. הר עמשא בחבל יתיר. קיבוץ, כן יהיו. מזכיר התק"ם אהרון ידלין ברך, ואף אני מצטרף לברכתו. אלא שדבר אחד בנאומו נשמע לי מוזר. מזכיר התק"ם קבל על כך שבישראל לא מתרגשים יותר מהקמת יישוב חדש.

לא מתרגשים? מה לא מתרגשים? מרוב התרגשות עלולים להפיל ממשלה בגלל הקמת יישוב.

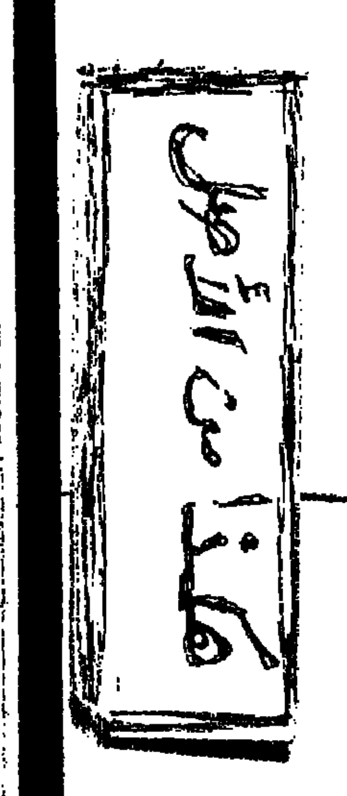
ההתרגשות שגורמת הקמת יישוב, ואפילו יישובון, היא על סף התקף־לב לכמה אנשים, וכל כמה שינסו להרגיע אותם, כן תגבר התרגשותם. הסתכל קרוב סביבך, מזכיר התק"ם.

אני זוכר עדיין התרגשות עצומה שהוציאה אנשים מבתיהם להפגין ביום גשם על הר נחדר בשומרון, הר ברכה, ביום שבו הקימו עליו יישוב חדש. מרוב התרגשות קיבלו כמה אנשים נזלת, ואחרים קילקלו מטריה, אבל איש לא יכול היה לשכנע אותם לחזור הביתה ולהפסיק להתרגש כל־כך.

לא מתרגשים? אם לא היו מתרגשים היו מקיימים את ההסכם הברור בדבר הקמת שישה ישובים בשנה במשך ימי קיום ממשלת האחדות, אלא שההתרגשות כל־כך גדולה שלא מדברים על זה, לפי הכלל: התרגשות מונעת קיום הסכמים.

לא מתרגשים, מהז הלוואי שהיו מתרגשים קצת פחות מכל יישוב חדש שקם.

מאיר עוזיאל

הורוסקופ

מזל מאזניים

מאזניים כשמם כן הם – טרודים כל חייהם בשקילה ובשמירה על איזונים: רואים שני צדדיה של כל בעייה ומודעים לשתי פניה של כל תופעה; לנצח כלואים, אם למעשה או בהגיון, במרכז שבין כל הקטבים האפשריים, בתוך "עין הסערה" – אותה נקודה שלווה שהסערה המחוללת סביבה אך לא נוגעת בה.

לפיכך נחלקים המאזניים לשתי קבוצות עיקריות: אלה המגשימים את האידאל ומצויים באותה נקודת איזון מרכזית ושלווה ואינם מעזים לחשוף עצמם למערבולת המאבקים וההתרחשויות המשתוללת סביבם ואלה המטילים עצמם אל תוך המערכה בלהט עצוי במטרה "להשיב את הסדר על כנו" ולהכניס איזון למצב שאינו מאוזן.

נתחיל בקבוצה הראשונה, הכוללת את רוב הנשים, אך גם מספר ניכר של גברים בני מזל זה. זה הטיפוס השקט והנעים, המנסה לרצות את כל סביבתו ובורח מעימותים כמפני אש. האשה היא "חתולה" חביבה, חייכנית ומתפנקת, המשקיעה את מרצה ביצירת תנאים הרמוניים לסובבים אותה. בתמורה, היא מצפה מהם שיקבלו את ההחלטות הקשות וינהלו את המאבקים במקומה, יאהבו אותה וישמרו עליה מפני אי נעימויות החיים. אסור להתקיף או לנקר טיפוס זה של מאזניים; כל טענה נגדו, כל הערה ונאמרת בהרמת קול – מעוררת בו תחושה של פגיעה ותסר אונים והוא "מתקפל" בבהלה, חסר אונים לנוכח הסערה שפקדה לפתע את "אי המבטחים" שלו.

סוג זה של מאזניים נוטה לשבת על הגדר, לדחות החלטות... ולהחמיץ דברים – אלא אם כן נמצא מי שיחליט בעבורו. הטיפוס הקיצוני מפעיל תכונה זו גם על פרטי מזומ־יום השוליים ביותר: האם ללכת לקולנוע או לבלות את הערב בצפייה בטלוויזיה? האם לסעוד במסעדה איטלקית או סינית? זה העולה על דעתנו ריק מגוסעים וניקלע למלכוד הקשה של כיון נבחירת אחד משלושים המקומות הפנויים הקרובים לרשותו – הוא דוגמה קיצונית של סוג זה של מאזניים.

נעבור לקבוצה השניה, זו המטילה עצמה אל תוך המערבולת במטרה "להשיב את הסדר על כנו".

המפתח להבנת התנהגותם של אלה הוא בהתמקדותם על חוסר האיזון השורר בחברה האנושית בכלל ובסביבתם הקרובה בפרט, על חוסר הצדק, על העוול היוצר שולטים ונשלטים, נצלנים וקורבנות־ניצול וכדומה. מאזניים זה לא ידבק בעמדתו הנייטראלית והמאוזנת, בתפקיד של "לשון מאזניים"! הוא יטיל את כל עוצמתו על כף אחת של המאזניים – זו המייצגת את המקופחים והחלשים... וזאת כדי להשיב את האיזון, לאפס את מאזני הצדק.

זהו טיפוס שונה לחלוטין מאחיו הפאסיבי והחשש. הוא ינקוט עמדה – לרוב נוגדת את זו של הסובבים אותו, והוא ייאבק עליה בקיצוניות חד־צדדית ובלתי מתפשרת. באופן פראדוקסאלי יוצא שהוא נאבק על אידאל של איזון והרמוניה בכלים של קיצוניות ותוסר פשרנות.

את הגילוי השלילי של תכונה זו ניתן למצוא אצל הטרוריסט (למזל עדין ואידאליסטי זה יש ייצוג נכבד בשורות לוחמי החופש למיניהם), הזורע סביבו הרס וחורבן בשם המטרה הנעלה של תיקון עוולות והשבת האיזון על כנו. (ג'ורג' חבש). גילוי חיובי יותר, אך לא פחות קיצוני, נמצא אצל מדינאים בני מזל זה, המצטיינים בדבקות עיקשת במטרה "צודקת" ובחוסר פשרנות קיצוני בדרכם למטרה זו.

הרוך, האידאליזם ואהבת הצדק וההרמוניה ההולכים לעיתים יד ביד עם נוקשות עיקשת – הם פראדוכס אחד במבנה האישיותי המורכב של המאזניים. פראדוכס נוסף טמון בדו־הקיום המוזר שמנהלים בו הרגש וההגיון:

המאזניים הוא, בראש ובראשונה, בריה רציונאלית! הוא שוקל מצבים, עושה הערכות ועורך מאזנים. הוא פועל רק על בסיס של שיקול הגיוני.

אמנם, מדובר פה בהגיון "פרטי" משלו, המבוסס לעיתים על אכסיומות, שהוולת לא בהכרח יבין ויקבל – אבל ההגיון שולט, וזה מיצר במידה רבה את היכולת הרגשית של המאזניים.

מאידך זקוק מזל זה לרגש ולאהבה; שהרי הרגש הוא הקוטב המנוגד להגיון; וכבר אמרנו שהמאזניים מחפש תמיד את שני הקטבים של כל עניין כדי שיוכל לשאוף לנקודת התווך שביניהם. יתירה מזו, דווקא משום שהרגש אינו הצד החזק של המאזניים – הוא נמשך אליו ביתר שאת. הוא מאוהב באהבה, מתפעל מרגשות ומתפעם מרומנטיקה. הוא, יותר מכל מזל אחר, נוטה להדגיש בקשריו האינטימיים את הגינונים החיצוניים המתלווים לרגש, את האווירה הרומנטית, תנאים אסטטיים וכדומה – אולי כפיצוי לחסך מסויים בתחום זה. הוא יודע ליצור אקלים אשלייתי של רגשות המשכנע את הפארטנר – ולפעמים גם אותו – בעומק רגשותיו.

אין זאת אומרת שהמאזניים אינו מסוגל לאהוב באמת; אלא שהוא לא נסחף בקלות. היסחפות רגשית פירושה איבוד שליטה, והמאזניים לא אוהב לאבד שליטה! הוא מעדיף לחסות בצילו הבטוח יותר של ההגיון ולשחק את מישחק הרגשות. תופעה מעניינת היא שבמקרים רבים, כאשר הוא מוותר על שליטה ומרשה לעצמו להיסחף – יהיה זה כשנסיבות חיצוניות יציבו מיגבלות מעשיות לקשר עם בת הזוג: אהבה עם אשת איש, עם תיירת ששהותה לצידו מוגבלת, או עם מי שמפאת מגבלה דתית או חברתית לא תוכל לתבוע ממנו נישואים. המאזניים חי את הרגש... אבל הוא מתפקר בהגיון!

יחד עם זאת הוא זקוק לבת־זוג כאוויר לנשימה. זהו ביטוי נוסף לכמיהה האינסטינקטיבית שלו לשלמות או איזון. שהרי לשם איזון יש צורך במיזוג שני קטבים מנוגדים, במקרה זה – גבר ואשה. לכן, למאזניים, בת־זוג היא צורך חיים! ולא עוד אלא שאותה קוטביות חייבת להתבטא גם בתפקידי הגבר והאשה במסגרת השותפות: האשה תהיה הנשית והמחוזרת, הגבר – החזק והקובע. הגבר בן מזל מאזניים הוא ללא ספק שוכניסט גברי מובהק.

אך בצידו של אותו שובניזם מטפח המאזניים תכונות שהן כמעט "נשיות" באופיין: חוש אסטטי, רגישות ליופי, טיפוח ההופעה החיצונית ולעיתים הוא שופע קסם אישי מלא רוך: פראדוכס נוסף באישיותו המורכבת של בן מזל זה.

איזה מזל!

רות אלי

תחזית לשבוע שבין 18 ל־24 בספטמבר

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
נושא אלה אתם מנסים לפתור בעיית ... אבל כל הזמן מפריעים לכם. ... שמשדדים הסובבים אתכם אינם ... אתם עדיין מסובכים בפרוייקטים ... בתחום הכספים האינטואי־ ... שלכם טובה.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
... המסובבים סביבכם כל הזמן עב־ ... ואתם מתחילים להצטער על חפר־ ... הרבה שלכם. אתם עשויים לחד־ ... מנסה לנצל אתכם. השבוע ... לתגיע תגובות חיוביות על רע־ ... שהעליתם.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
... שאתם מקבלים מאחרים, ... שלכם עלוב למדי בימים אלה. ... בעצמכם; מוטב לחכות עד ... ישתפר. פרוייקט בתחום הכתיבה ... מעסיק אתכם, והזדמנות ... לצוץ.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
במקום רחוק מצפים לכם ויקדמו את פני־כם בשמחה, אך אתם עלולים להיתקל השבוע בבעיות בניסיון לעבד את תפר־טים לקראת הנסיעה. צפויות שעות מעני־יינות עם חברים. אולי כדאי עתה להיר־שם לחוג כלשהו.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
משא ומתן בקשר לענייני עסקים יהיה מסובך ויתבע הרבה מזמנכם וממרצכם. אם כי ישנם רווחים מסויימים, לא הכל מתנהל לשביעות רצונכם. מישהו עשוי להציע לכם עזרה כספית בתשאי. יש לב־דוק ענייני השקעות.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
האהבה קיימת, אבל אתם כת תקועים עכשיו בבעיות עד שאינכם רואים אותה. תצטרכו לשתף פעולה כדי להגיע לפתרון. ידידים ותיקים וחדשים ממלאים עתה תפקיד חשוב בחייכם. לפנויים צפויות הכרויות.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
אתם מרבים לקבל מחמאות, אך לא תצלי־חו לחשיג הרבה בתחום העבודה. על תעמיסו על עצמכם יתר על המידה. משמעת עצמית תאפשר לכם להתקדם יו־תר, וראיות נכונה תאפשר את תכנון השלב הבא בפרוייקט.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
שותפים יהיו השבוע תמימי דעים, אך בעיית מסויימת עלולה לצוץ בקשר לאינ־טרסים של ילדים. זה לא זמן טוב לערב עסקים עם בילויים. ימים שנראים בבוקר משעממים עשויים להתפתח בערב למסי־עורים.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
בזירה הביתית אתם עמוסים עתה ביותר פעילות מכפי שהייתם רוצים. אל תרגישו שאתם חייבים לטפל בכל בעצמכם. השי־פוט שלכם עכשיו במיטבו. שימו דגש על פרוייקטים של עשה־זאת־בעצמך ועל עסקי נדל"ן.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע אתם מנסים כל הזמן להסביר את עצמכם, אבל נראה לכם שאיש אינו מבין אתכם. בתחום הרומנטי, לעומת זאת, התקשורת יותר טובה. זה זמן טוב לביל־ויים ולשותפויות, וכן לפעילות יצירתית.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
העניינים הפיננסיים נראים מסובכים למ־די, ותוכלו לפשט אותם על־ידי כך שתד־חו את ההחלטות החשובות למועד מאו־חר יותר. ענייני קניה ומכירה מוצלחים בימים אלה, וכן תיתכן הצעה בלתי־צפוי־יה בתחום העבודה.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
הקסם שלכם במיטבו עתה, אך לא די בכך כדי לסדר את העניינים כרצונכם. תחום העבודה מצריך תשומת־לב מיוח־דת, ואתם עלולים להיתקל בעיקשות מצד מישהו. המתעת נחמדה צפויה לכם הלילה, אולי רומן חדש.

חיים ואוהבים

כל הבעלים הללו

בימים הראשונים של הנישואים ואולי עוד קודם לכן, אנחנו מבחינות אצל בני הזוג שלנו בכמה תופעות תסרות ערך שמרגיזות אותנו. אבל אנחנו בטוחות שאין הדבר צריך לעורר בלבנו דאגה כבדה, שהרי בעזרת שכנוע־אוהבים קל, הבעלים ישתנו ויוותרו על ההרגלים המרגיזים שלהם. כנ"ל, כמובן, חושבים גם הבעלים ביחס לנשותיהם.

ועתה עברו כבר כל־כך הרבה שנים מאז תחילת חיינו המשותפים, ועדיין לא הצלחנו. לא הועלנו דבר. הם עדיין לא ויתרו על כל מה שמעצבן אותנו בכל פעם מחדש, ואנחנו הרי השתדלנו כל־כך, בטוב וברע, לעקור מהם את ההרגלים הללו.

כמו: לזרוק את העתונים על הרצפה ולהשאירם שם עד שאנו נבוא לאספם.

כמו לא לנגב אחריהם את רצפת המקלחת ו/ או להשאיר שם את השטיח ספוג המים.

כמו: לא למצוא את מפתחות המכונית ולשאול אותנו "או מה עשיתן עם המפתחות?"

כמו לא להיות מסוגלים, אולי בשל עכבה נפשית כלשהי, לסגור דלת ומגירה של ארון.

כמו לסחוב לנו חתיכת חביתה מן הצלחת ולשתות מכוס הבירה שלנו, אף שאמרנו להם 1017 פעם שאנחנו לא סובלות את זה.

נכון שאין זה אלא הגיוני לצפות מאיתנו שלאחר כל־כך הרבה שנים של חיים בצוותא נתרגל לעניין, נשלים עם התופעות הללו ואולי אפילו נקבל אותן בחמימות. אבל זה פשוט לא קורה. מה לעשות שאנו לא מוכנות להמשיך לנקות שנה אחר שנה את שרידי משחת השיניים שנותרו על דופן הכיור.

גם בעלה של חברתי אינו מוכן להשלים עם העובדה הבלתי־מוקת שהיא אינה יודעת להכין לו ביצה מטוגנת מבלי לשבור את החלמון. הוא ממשיך ומעיר לה על כך כבר אחת־עשרה שנים, והוא גם מכנה אותה "מפגרת" משום שהיא אינה מסוגלת לעשות שום פעולה הכרוכה בתיתכום המיכני הקל ביותר. בגללה הוא נאלץ להחליף את המכונית עם ההילוכים במכונית אוטומטית. היא גם אינה יודעת להפעיל שעון מעורר, שלא לדבר על הפעלת וידאו. יש להם מאות צילומים של הילדים ושלה, והוא – האב והבעל – אינו מופיע באף אחד מהם מפני שעדיין לא הומצאה המצלמה שהיא תדע להפעיל. המסקנה שלו, אותה הוא מאוורר גם לפני החברים הקרובים: אשתי אינה מוכנה לעשות שום מאמץ.

אני חושבת שכאן שורש הבעייה. אנחנו מאשימים את בני זוגנו שהם פשוט אינם מוכנים להתאמץ למעננו. זה מה שמרגיז אותנו. לא הביצה השבורה או המגירה הפתוחה. וכך אנו מונעים מעצמנו את התענוג של החיים המשותפים באווירת "חיה ותן לחיות". במקום זה אנחנו נובחים אחד על השני. מנהלים קרבות מחדר לחדר. הוא אומר לה ש... היא אומרת לו ש... וכל זה מעתה ועד עולם.

הוא אומר לה שאילו רק רצתה היתה לומדת שלא לדבר אליו בפה מלא. והיא בטוחה שאילו רק השתדל היה לומד לרחוץ את הכלים.

ונשים רבות משוכנעות שאם הן מבקשות כל־כך הרבה פעמים מן הבעלים שיחדלו למשוך באף אלא ימחטו אותו – הם באמת יעשו זאת. ועוד יותר נשים בטוחות שאם הן מעירות כל־כך הרבה שנים לבעלים שיפסיקו לנהוג במהירות כזו, שלא יביטו לאחור כשהם נוהגים, שיהיו יותר מרוכזים בנהיגה – מפני שאחרת זה יגמר מי יודע איפה – אז הנהגים הפרטיים שלהן באמת ינהגו כאילו הם משתתפים בתחרות הנהג הזהיר.

גם משומש – גם יקר

מדוע מדוע? את שואלת את עצמך לאחר שסוף־סוף מצאת בנדי ג'ינס במידתך, מהוהים־בביכול ויקרים־להחריד, מדוע זה נראות עליך כה מהוה, משומש, ישן, משלומפר, ואילו בשראית זאת בצילום פרסומת – נראתה הדוגמנית כמו מליון דולר?

מדוע את ממשיכה להשלות את עצמך שמה שנראה טוב על חתיכה בת 16 ייראה טוב גם עליך? מתי תיפטרי מן התמימות הזו? לעולם לא.

והרי עולם האופנה מציע לנו כל־כך הרבה אשליות, והרי אנו כה אוהבות להשתעשע בנדמה־לי הזה...

אבל, לגופו של עניין: אופנת הג'ינס המהוה והמשומש (גם השם שהוענק לו עלידי היצרן הוא "משומש" – USED) היא אופנה לוהטת הנמכרת בבתי אופנה יוקרתיים באירופה ובארה"ב.

אשר לנו אישית: אנחנו עם הג'ינס המשומש והמשופשף גמרנו. אם כבר להוציא הון – מוטב על בגדי משי ושיראין. בזה לפחות אנחנו לא נראות כמו מקרה־סעד.

אישה, מה שהבעלים הללו אומרים זה: את ממילא [illegible] נטוחה רק כשהמכונית בחנייה. ובכלל, שום [illegible] שאני עושה לא מספיק טוב בעיניך.

וכך זה פעם אחר פעם, שנה אחר שנה, ואין [illegible] מתפסיק.

[illegible] שיטה אחרת היא להוסיף לעניין את מבחן [illegible] "אם אתה באמת אוהב אותנו (את מכניסה [illegible] גם את הילדים הרכים) – אז למה אתה עושה [illegible] למה אתה עקשן כזה? מדוע אינך מתחשב" – [illegible] אגב, לא שמעתי בחיי אף בעל עורך מבחן [illegible] כזה לאשתו!) ואת ממשיכה בשיטת "[illegible] אתה אוהב אותי אז למה: אינך מודיע לי [illegible] מאחר / למה אנחנו תמיד מאחרים לסרט [illegible], כי לאחר שאני מוכנה אתה מתיישב לערוך [illegible] שיחות טלפון / ולמה תמיד כשאנחנו צריכים [illegible] לאילת או ללונדון אני צריכה, בגללך, [illegible] ברגע האחרון / ו...

[illegible] טענות?

אבל יש לו לאלה חצי תריסר תשובות:

"מה את רוצה, לא עשיתי שום דבר".

"את מגזימה, באמת".

"הבעייה היא שלך ולא שלי".

"אני בכלל לא רוצה להיכנס לוויכוח בעניין [illegible]".

"שכן, כזה אני".

"את צורחת, אני מתנצל. מבטיח שיותר לא [illegible]".

ובזור שוב חוזרים ועושים. הכל.

[illegible] מספרת לי על המפאשלה התמידית של [illegible] הוא תמיד קונה לה את המתנות הלא נכונות: [illegible] לילה הקטנה עליה בשלושה מספרים, תכשיטי [illegible] שופקין למרות שאמרה לו כבר כמה פעמים שהיא [illegible] סורקת. ותמיד הוא מביא לה גלדיולות ישרות [illegible].

"לא נורא", אני משיבה, "והרי ישנם בעלים [illegible] אינם קונים מתנות..."

"הוא משיב לי כי לא המתנה היא החשובה. [illegible] החשובה. ועל כך הרי אני כועסת: מדוע אין [illegible] כאשר העניין נוגע לי?"

[illegible], הבעיות הקטנות והלא פתורות של [illegible] הנישואים.

תמר אידר

חיים בזבל

(המשך מעמוד 48)

במסעדות הסיניות. כולם רוצים לברוח החוצה, כמה שיותר רחוק. לפעמים רק האשה מצליחה לקבל אשרת־כניסה לארצות־הברית או לקנדה, והבעל מחכה לה עם ארגזי הבירה ועם הגיטרה, שותה ושר.

כל פיליפיני הוא זמר בפוטנציה. הדם הספרדי־מכסיקני עושה את שלו. הם אוהבים לשיר, בעיקר שירים עצובים, פרדי אגילר, בוב דילן, הזיפשיות. ברחובות סובבים רוכלים המוכרים גיטרות בשלושה דולר. יש במנילה אנשים שאין להם לחם לאכול, אבל יש להם שישה מיתרים קרועים לפרוט עליהם.

המוסיקה והעוני מקשרים בין מנילה הבירה לבין יתר חלקי המדינה שמורכבת מ־7100 איים, רובם לא מאויישים. מעבר לכך, אין הרבה מן המשותף למוסלמים של מינדנאו בדרום, לנוצרים של מנילה ולשבטים המאמינים ברוחות המתרכזים ברובם בצפון המדינה. שם, בצפון המרהיב בנופיו, בבקתות קש ובמבוך המפוקפות על מרפסות האורז המפורסמות, חיים גברים עירומים בחזי גופם התחתון, חגורים בסכינים ובכידונים, מעבדים את המרפסות שאבותיהם הפליאו להצוב בדור במבצע הנדסי מרתיע לפני 3000 שנה.

עד לפני דור שימשו הכידונים האלה לציד גולגלות יריבים ואויבים מהשבטים השכנים. הגברים היו שבים הביתה עם הגולגולת נעוצה בחוד הכידון, מסמנים אותה בבור שנחצב ליד הבית וחוכים לכך שעור כתובת קעקע תוטבע בחזם, אות לגבריות ולגבורה. היום, הבנים מתביישים במעשי אבותיהם. רק אחד מהם מוכן להצביע על הבור שליד ביתו, להציג את השלל בפני עיניים מערביות. הוא אינו מוכן לומר כיצד הגיעו לשם הגולגלות. הן שם – וזהו.

כיום מסתפקים הבנים בשימור המורשת הדתית של האבות. מתרכזים באמונה האדוקה ברוחות שמכוונות וקובעות כל רגע בחיים. ראש וראשון לרוחות, אל האורז, שבו ורק בו תלויה הצלחת היבול האחד והיחיד כמעט שהשבטים האלה מגדלים. אם יצליחו, יהיה מה לאכול. אם לא, ירעבו. והאורז אינו מיועד למסחר, הוא נבלע עד תום בבטן בני המשפחה, האורז הוא כמעט מזונם היחיד ורמת התזונה הדלה הלקויה מפילה שם חללים כמעט מדי יום.

הדור האחרון, זה שהפסיק לצוד גולגלות, גם צירף לקבוצת הרוחות עוד רוח אחת מיוחדת: ישו שמה. המיסיון היעיל של הנצרות היה גם שם, בכפרים הנידחים שאינם מחוברים לשומקום ושבדי להגיע אליהם צריך לצעוד קילומטרים רבים ברגל. כך, למשל, הכפר בטר, מקום מושבם של אנשי שבט האיפוגאו, אחת מחמש הקבוצות האתניות שהיו באיי הפיליפינים עוד לפני שהגיע לשם הכובש הספרדי. בכפר הזה התאזח לפני כ־150 שנה כומר קנדי חביב. הכומר, איש שקט ותרוץ, תירגם בעבור בני הכפר את הברית החדשה לשפתם, שפת האיפוגאו.

עכשיו, מיד אחרי שהם מסיימים לשחוט תרנגולת צעירה לכבוד אל האורז ולקשט בנוצותיה את העמוד שהם נועצים במרכז טרסת האורז שלהם, הם מתרכזים בתחתית הכפר, בתוך צריף קטן, שהוא הכנסייה הפרוטסטנטית של אנשי בטר. התפילה מתקיימת בשפת האיפוגאו, אבל הצלב ודמויות ישו ומריה הובאו לשם ממרחקים והם מוכרים וחביבים. הגברים מגיעים לתפילה בעירום, עם הסכין בצד הגוף, הנשים חולצות שד ומניקות כשעל שפתן שיר הלל לסנטה מריה. בסיום התפילה קוראת אחת הנשים את רשימת עשרת המאושרים שיזכו לחיסונים נגד מחלת בלוטת היוד שמכה בתושבי הכפר. ואחר־כך חוזרים לשדות האורז.

אבל פיטר אינו הולך לכנסיה. פיטר אומר שהוא אמנם הוטבל לנצרות עם לידתו ושאין לו שום דבר אישי נגד ישו, אבל הוא לעולם לא יהיה נוצרי כי הוא איפוגאו והוא מאמין רק ברוחות ששייכות לשבט שלו, כך היה וכך יהיה. פיטר יודע שהאיפוגאו הם מיעוט מבוטל בפיליפינים, הוא יודע שבמנילה אומרים עליהם שהם בכלל לא פיליפינוס. "נכון", הוא אומר, "אנחנו לא פיליפינוס ואנחנו גם לא רוצים להיות כאלה. הפיליפינוס, שנקראים על שמו של מלך ספרד, הם בני הכובשים, הם זרים בארץ הזאת."

פיטר קיבל החלטה חשובה: הוא ישמר את זיכרת של המורשת האיפוגאית לדורי דורות. הוא עוסק עכשיו [illegible] ומחקר, במחקר מעמיק, רושם את הגילויים [illegible], אם יהיו לו פעם ילדים, ימסור להם את [illegible] והם ימסרו אותה לילדיהם, ואולי גם יפרסמו [illegible] את ההסטוריה ההולכת ונעלמת של שבט [illegible]. ואם לא יהיו ילדים, הוא כבר יתן את [illegible] למישהו אחר.

[illegible] חבריו, מחוץ למנילה, בכפרים הנידחים, [illegible] איננה מעסיקה את האנשים. הם אוהבים [illegible] ולהמר על קרבות־תרנגולים־עד־מוות, לשחק [illegible] בשולחנות מאולתרים, לגלף בעץ סכינים [illegible] לשזור סלי נצרים, כמה שפחות לעבוד, כי [illegible] המשכורת עלובה, כמה שיותר לשתות סאן [illegible] ויין אורז מתוצרת בית.

[illegible] הכבישים משתבשים, נמלאים מהמורות [illegible], עד שהם נהפכים לדרכי עפר שרק הג'יפני [illegible] צילום) יכול להם. נסיעה רגילה בג'יפ [illegible] 30 בני אדם, שמונה שקי אורז, שתי תרנגולות [illegible] אחד. יש מקום גם על הגג. מקפצים בשבילי [illegible], שמלאים אבק הדרכים, עוצרים ליד מפלי מים [illegible] את המנוע הרותח, המעלה עשן.

[illegible] נראית פתאום עיר הסלאמס המכוערת [illegible] מטרופולין חלומי, עולם אחר, עידן אחר. [illegible] הגיטרה ופרדי אגילר שר על הילד אנאק [illegible] על המכונה המשותף בין שבעת אלפים ומאה [illegible] של הארכיפלג הפיליפיני.

עמנואל רוזן

פנטהאוז

יגאל לב

מיתת סדום

הוא פגש בה ליד הרמזור. מכונית הפורשה הלבנה שלו רעמה במלוא מנועה, כאילו עשרות סוסיה האבירים צוהלים ורוקעים בפרסותיהם, ממתינים לרגע שבו יתחלף הרמזור כדי לפתוח במירוץ מסחרר. יואב גורלי התענג על הכוחות העצורים במכוניתו. לגביו, המכונית היתה לא רק סמל־סטאטוס חברתי או כלכלי אלא גם ביטוי לכוח, לגבריות.

רק הרמזורים הפריעו לו. אלמלא הפנסים העלובים הללו הנראים כקבצן הפוזל בשלוש עיניו הטרוטות, אילמלא הם, היה חורש את תל־אביב במריחות המירבית, קורע את הכביש. אבל מה לעשות, הבן־אדם חייב לחיות על פי מערכת חוקים, לציית להם, אפילו אם החוקים הללו מסרסים את אורוות הסוסים המפוארת שלו והופכים אותה לעדת פרידות כבדות צער.

את הצומת ליד הרמזור חצתה נערה על טוסטוס, כאילו יש לה איזה חוש עיתוי מדוייק האומר לה מתי מתחלף הרמזור ואפשר להמשיך בדרך הלאה. מכונית הפורשה זינקה, ממהרת להדביק את הטוסטוס העלוב שקרא תיגר על מימדיה ועוצמתה. הדביק אותה בחמישים המטרים הראשונים, ושעט במהירות על מנת לעצור ברמזור הבא ולהניח לגברת עם הטוסטוס לחלוף על פניו.

בכל אותו יום העסיקה את יואב גורלי – בעצם ד"ר גורלי – בעיית הרמזורים. כמרצה בכיר בפאקולטה למשפטים כבר מזמן נתן דעתו לנושא, לא מזווית הראייה של שוטר תנועה אלא כמשהו סמלי. ובאותו ערב, כאשר עלה אל הפנטהאוז של אורי, נשא עימו את זכרון הטוסטוס, את מראה הצמה הזהובה שגלשה מתחת לכובע המגן, אבל ברגע של יושר ירע שהטריד אותו משהו נוסף, משהו בתפיסת העולם שלו לגבי הרמזור כמעט התערער.

הוא סיפר לאורי בגיחוך על פרשת הטוסטוס שניצח את הפורשה ברמזור. אחר־כך, כדרכו תמיד, חתר אל לב הבעייה, ולאורי נדמה היה שהוא ממשיך להרצות בפני הסטודנטים שלו, אלא שהפעם בפני מאזין יחיד.

גליה, שנכנסה לחדר מדי פעם, הקשיבה בחצי אוזן וקלטה יותר את צבעה הזהוב של הצמה מאשר את שלושת צבעי הרמזור. היא כאילו ראתה את הפרופיל הרך, שביצבץ מבעד לכובע המגן, פרופיל רך וחטוב, מבתק מול פניו היהירות של המרצה למשפטים שלא היה מוכן לשאת את העובדה שהצעירה הזו ניצחה אותו במאבק על הרמזור.

ד"ר גורלי הוא כאילו "המצפון הלא נקי" של אורי, תזכורת לימים שאורי ביקש להמשיך את השתלמותו באקדמיה, להיות מרצה, להעמיד תלמידים. במקום זה בחר בפרקטיקה מצליחה.

בכל אימת שאורי היה נסחף בקנאה הקטנה הזו היתה גליה מזכירה לו שגורלי הוא בעצם אקדמאי "מנותק", סגור במגדל השן של המחקר. את הבטחון העצמי הוא שואב מתלמידיו. ספק אם היה מסוגל לפתוח משרד מצליח.

לדברי גליה, גם חייו של הדוקטור מאפיינים מין עולם מרובע וחרד. אדם שמפחד לקבל אחריות. ילד המסרב להתבגר. אדם הממשיך ללמוד כל חייו כחושש מהחיים ה"אמיתיים", סטודנט נצחי שאין בו די בגרות להאבק עם העולם החיצוני ולהיות אחראי לעצמו. הוא גם עדיין לא נשא אשה, כלומר – מסרב בעקשנות להיפרד מחוסר האחריות שהוא הסימפטום הקלאסי של הנעורים.

הדוקטור למשפטים, עסק בבעיית הרמזור כדרך חיים. כל אחר מוותר קצת. אתה מוותר על הנוחיות ועל החרות, ותמורת זה את מקבל בטחון. אתה תמיד יכול לחצות את הכביש באור ירוק מתוך ידיעה שהמכוניות לא ידרסו אותך. התשלום תמורת הבטחון הוא פעוט.

הדוקטור אהב בטחון. אבל הפעם פיתח תאוריה חדשה: מסתבר שלרמזור תפקיד נוסף. הוא הביטוי העליון של הדמוקרטיה. כ"משווה מהירויות". הרמזור, הענק בעל שלוש העיניים, שומר על השוויון. משגיח בעין ירוקה, אדומה וצהובה, על כך שמכונית פורשה לבנה לא תזכה ליתרון מול טוסטוס קטן. בניגוד לכל ההגיון של החברה הקפיטליסטית, בניגוד לשכל הישר, אדם מצליח צריך שיהיה לו יתרון מול כושל. אדם מבריק צריך לתת לו הזדמנות מול שוטה. אבל הרמזורים, כמו מיטת סדום הארורה, מקצרים את הארוך, מאריכים את הקצר, והופכים את כולם לשווים.

חודש ימים לאחר מכן שוב עלה הדוקטור למשפטים אל הפנטהאוז, גורר אחריו את הנערה בעלת הצמה הבלונדית כריג הגורר שללו. דליה עקבה בחיבה אחר הרומן הזה. הצעירה התגלתה כסטודנטית מבריקה לפיסיקה, אמביציוזית כשר ובעלת תוכניות מרחיקות להשתלם בארצות־הברית, לסיים את הדוקטורט, ובכלל...

הם נישאו. הם היו זוג נאה. אינטליגנטי. היה בהם כל מה שהעין אוהבת לראות והאוזן להקשיב. תקופה מסויימת איים עליהם הסיכוי להיות מוקד חברתי ואינטלקטואלי, מעין סלון לאנשי העילית. הדוקטור למשפטים עלה כפורח מאז נישואיו. הצעירה עם הצמה היקנתה לו את הבטחון העצמי שחסר לו. כפי שאמר לאורי: "בגילי אדם כבר מתחיל את ההרפתקאות לעומק. את כל האנרגיה שהשקעתי בחיפוש נשים רבות אני מקריש עכשיו לאשה הזו, ותאמינו לי שזאת הרפתקאה נפלאה".

הצעירה הוכיחה את עצמה ככוכב שביט בשמי האקדמיה. בתקופה בה שהו השניים בקליפורניה, הספיקה לקנות לעצמה שם של מדענית מהשורה הראשונה. הם חזרו לארץ כאשר היא קוטעת את שרשרת הישגיה רק כדי ללדת את ילדה.

הרמזור חזר אל שיחותיו של אורי עם הדוקטור למשפטים. הפעם רמזור בחיי הנישואין. באותו חיוך, כמעט טוב לב, התאונן באוזני ידידו: "עכשיו גיליתי רמזור חדש. אתה רוצה לרוץ, ופתאום אתה מגלה שהמשפחה שמה רמזור של תבות, אשה, ילד...".

את הצד השני של סיפור הרמזור גוללה הנערה עם הצמה. כאשר ישבה בפנטהאוז, מנענעת את התינוק, מנסה להאכיל אותו, מחליפה את החיתול. היא דיברה עם גליה בשקט שהיתה בו הרבה מרירות.

"עם הטוסטוס שלי למחות ידעתי שאני יכולה להתחרות ליד הרמזורים בכל מרצדס או קדילאק, וידעתי שאדביק אותם. בחיי הנישואין גיליתי שאני מספיק מוכשרת ומבריקה לטוס להישגים, למהר באלפא־סוד, כאשר הדוקטור למשפטים שלי מקרטע בטוסטוס שלו בין סעיפי החוק. עכשיו יש לנו רמזור בדמות ילד. ברמזור הזה הוא משיג אותי וממשיך לדרכו כאילו אינו רוכב על טוסטוס אלא ממריא על גבי נשר".

סחבק

(המשך מעמוד 8)
קיקאק הקרב מתחיל. צלחת הפלאפלים מגיעה. "זהר, תיזהר", זועקים האוהדים, "שיצא שש, שיצא שש".
יוצא שש. "איוווה", אומר עזר, לוחץ יד לאוהד ותוקע פלאפל ביד השניה.
"העזר הזה הוא משהו עלא־כיפאק", מסביר האהד, "לא במשחק – בפוליטיקה".
עזר מנצח את המשחק.
"הלכה פלסטין", הוא מכריז וסוגר את הלוח.
תוסכי ואדי ניסנאס צוחקים ומוחאים כפיים. מניפים את הבריזה.

עזר, מאיפה האהבה הזאת?
"אני לא אגיד שבוקר אחד קמתי והתחלתי לחבק את אבריזו ואבריזה. כשסאדאת הגיע, נוצרה אווירה חדשה בין האורחים הערבים. כשקיבלתי בממשלת המערך את התפקיד לטפל בערביי ישראל, נוצר קשר, קשר פסיכולוגי נפשי בין אדם לאדם. כי הדבר הראשון והחשוב ביותר היה לעורר את אמונם. אנשים היו שואלים אותי, מה אתה מתעסק עם הערבים? כשהייתי נער הלביא קראו לי ערבי. אוי למי שמתייחס כך. מי שרוצה להצליח בתהליך השלום עם העולם הערבי, צריך להבין שצדקה מתחילה בבית. חבל שהיום נוצר מצב בו כל נסיון לחיות טוב יותר עם הערבים הופך לאנטי־לאומי".

אבל אהבת כוח?
"במשך שנים ראו בי את אחד ממובילי המלחמה נגד העולם הערבי. חינכתי דור שלם ללכת ולהוכיח לערבים שהם לא יוכלו לנו. וראו – ביצענו. אחר־כך בא תהליך השלום עם מצרים, ואז פתאום ראו בעולם הערבי שהנץ הזה הוא שותף לתהליך. ואני נץ. נץ הוא רק אחד ששש למלחמה, אלא שמוכן בתקופות לשנות את המצב הקיים מן היסוד. יונה זה דבר שמפרפר. אני נץ במלחמה ונץ בשלום. מי שרואה במלחמה מטרה בחיים הוא עקום. הגנרל מק'ארתור 'הקיסר האמריקאי', דפק את היפאנים שוק על ירך. ומי אחרי המלחמה בנה את יפאן? – מק'ארתור. ותכנית שיקום אירופה לאחר מלחמת העולם השניה נקראה על־שם גנרל מרשל, רמטכ"ל צבאות בנות־הברית. אלה שני מפקדים שהרסו ושיקמו. אני לא משווה את עצמי אליהם, אבל ברגע שסאדאת הגיע, ראיתי את התמורה הכי־גדולה לאלפי המצבות בבתי־הקברות. בדיוק כמו שבמלחמה נכנסנו במהלך צבאי בתפר בין הדיוויזיות, כך מצאתי עם בואו של סאדאת את התפר להיכנס לתהליך שלום".

ברכבל מתלונן ראש־העיריה אריה גוראל על ממשלת האחדות הלאומית.

"אי־אפשר לשלול את הממשלה הזאת לחלוטין. הרי יצאנו מלבנון והורדנו את האינפלציה", מזכיר לו ויצמן.

גוראל שואל את השר על פחד גבהים.

"אותי אתה שואל על פחד גבהים?"

מה בדיוק עושה שר בלי תיק?

ויצמן: "גם בגין וגם פרס היו בעבר שרים בלי תיק. אני יושב בקבינט, בפורומים מצומצמים, אבל כמובן שאיני מרגיש שאני עושה את כל מה שיכול הייתי לעשות".

מרחוק אפשר לראות את בנין הקזינו המפורסם של בת־גלים, עומד נטוש.

"בבריכת השחיה ההיא למדתי לשחות", אומר השר.

"גם אני גם אני", אומר ראש העיריה.

ומה יהיה אם הליכוד יזכה בבחירות?

ויצמן: "אם הליכוד יקים ממשלה בראשות שמיר או שרון – ואין לי ספק ששרון ירוץ קדימה – זו תהיה טעות. אריק יכול להוביל אותנו בדרך לא־נכונה, וכבר ראינו איך מצפון נפתחה הרעה. יש לנו נסיון מר גם בהיסטוריה וגם במלחמת לבנון עם מנהיגות ברורה ויד חזקה כזו. אני מעריך שהבוחרים יבחרו במפלגת העבודה. כי אני מאמין שהנושא העיקרי, המהותי, זה הסדר השלום. וזה לא בגלל שהפכתי עדין נפש. מצבנו הבטחוני היום הוא הטוב ביותר. לקח לנו שנים כדי להוכיח לערבים שהם לא יכולים לחסל אותנו. יש שלום עם מצרים. לאורך גבול ירדן לא נורה כדור אחד במשך שבע־עשרה שנה. הגשרים פתוחים. גם ברמת־הגולן לא נורו כדורים.

"שמעון פרס, בצדק, הגיע לסיכום אמריקאי־ירדני־ישראלי במסגרת ועידה בינלאומית. בנושא של שיחות ישירות יש סילוף אדיר וטיוח. הרי כל התהליך הגדול של הסכמי קמפ־דיוויד לא היה ישיר. ההסכם הראשון נחתם בבית־הלבן. זה משא־ומתן ישיר? היום הם צועקים שרוצים רק משא־ומתן ישיר. מתי ישבנו במשא־ומתן ישיר? למעשה, הליכוד לא רוצה להמשיך את תהליך השלום, עם ועידה בינלאומית או בלי ועידה. כי בכל משא־ומתן, שהוא המשך התהליך שנחתם בקמפ־דיוויד, יש לדון בעתידם של יהודה ושומרון. ובזה הליכוד פשוט לא רוצה".

תחנה אחרונה במקדש הבהאיים, מתהפנט ויצמן מהשטיחים הפרסיים המדהימים ביופים. ללא שמץ בושה הוא אומר את גורלם. מתחיל לספור צעדים, אחד־שניים־שלושה־ארבעה, מכפיל שלושה־עשר מטרים כפול שבעה. גוראל מודד גם. אבל מעדיף לספור את המרצפות. אצלו זה יוצא פחות. רק אחד־עשר מטרים על שבעה. הבהאיים, אגב, לא יודעים איך לאכול שר שסופר צעדים על השטיח שלהם.

מיכל קפרא

פעם תל־אביבי, היום שני מיליארד דולר

(המשך מעמוד 16)
יתר". אחרי תקופה קצרה יחסית הגיעה הירידה־עליה הבאה. "נכנסתי לכל מיני ויכוחים עם השותף הנורבגי שלי והחלטתי להקים חברה עצמאית".

אריסון, בשלב זה, היה כבר איש אמיד מאוד, גם במושגים אמריקניים. אבל ה"בום" הכספי הגדול בא כשהקים את החברה שלו, "קרנבל קרוז ליין", לפני כחמש־עשרה שנה. הרעיון פשוט. אניות נוסעים מפוארות, נוחות מאוד, עם מטבח מעולה, בריכות שחיה, בר, חנויות, בתי־קפה ואולמות ריקודים יוצאות מנמלי מיאמי ל'קרוזים' של שבוע עד עשרה ימים לחוף מקסיקו או לאיים הקריביים. מלונות צפים של חמישה כוכבים. כשהאניה יוצאת מתחום המים הטריטוריאליים של ארה"ב, נפתח בה גם אולם קזינו.

אריסון קנה אניה אחר אניה, ומחזור העסקים שלו עלה כתמרה. בימים אלה סיים עיסקת רכישה של שתי אניות ענק בפינלנד שמחירן נאמד ב־500 מליון דולר לערך (הערכה גסה, לא מחייבת, אבל זה סדר הגודל). האמת היא שכל זה לא מסביר עדיין את סוד ההצלחה. ואולי אין זה סוד בכלל. "איך זה שעשיתי כל־כך הרבה כסף?" החיוך שלו עובר את האטלנטי ועד הלפתה. "בעצם אני לא יודע בדיוק. נדמה לי שזה היה שילוב של הרבה עבודה קשה, מזל, ובעיקר תיימינג. צריך להיות בזמן הנכון במקום הנכון".

הטיימינג שבו אריסון הקים את החברה שלו היה מוצלח במיוחד. החל מאמצע שנות השבעים נקלע ענף הספנות העולמי למשבר הקשה ביותר שלו מאז הימים שקדמו למלחמת העולם השניה. המספנות עמדו שוממות, ללא קליינטים. במקביל, היתה זו תקופת הפריחה האינטנסיבית ביותר של תרבות הפנאי האמריקנית. בימים שאחרי וייטנאם יצאה אמריקה כולה לטיול של בילויים. הדולר היה חזק. היין חלש. בשנים האחרונות, אריסון קנה אוניות בזול והפעיל אותן ביוקר. בשנים האחרונות הוא החל לרעות גם בשדות יבשתיים. הוא מפעיל שורה של בתי קזינו בנאסאו, בירת איי בהמה, והצטרף כשותף בבנק במיאמי. בבהמה הוא מקים, בימים אלה, מלון פאר ענקי, ואפילו קנה לו חלק בקבוצת בייסבול. אגב, למרות הקירבה הגיאוגרפית לתחום השיפוט של מיחלק המוסר הטלוויזיוני של מיאמי, לא נקשר שמו של אריסון מעולם, ובשום צורה שהיא, למאפיה המקומית המשגשגת. מה שכן – רון ג'ונסון לא הזיק בכלל לעסקי התיירות במקום.

אריסון היום הוא איש עסקים אמריקני ממוצע, רק יותר עשיר. הוא קצת פחות סכיזופרני מרוב הישראלים לשעבר ש"עשו את זה" בארה"ב. השיחה אתו מתנהלת בעברית. עם הילדים הוא מדבר אנגלית, גם עם הנכדים. אשתו השניה, שאינה אם ילדיו, היא יהודיה אמריקנית ממיאמי. גרושתו הישראלית, מינה ספיר, אינה מוכנה לדבר על בעלה לשעבר מטוב ועד רע. הוא תורם לא רק לארגונים יהודיים, אלא גם לארגוני צדקה אמריקניים.

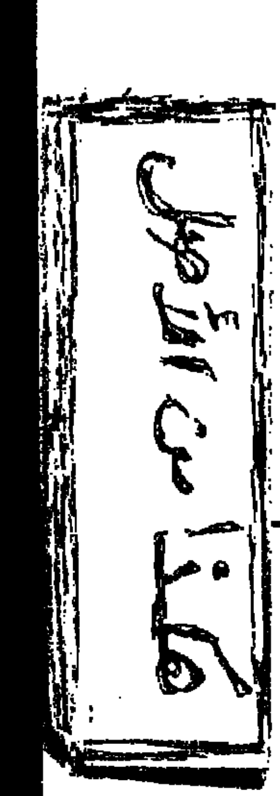
בנו, מיקי, שהוא גם שותפו לניהול החברה והקרוב אליו ביותר מכל בני משפחתו, אינו מפגין עניין מיוחד בישראל – לדברי מקורבים למשפחה. הזיקה של תד אריסון לישראל מתורגמת לכסף, הרבה כסף, אבל הוא לא תולה דגלים במרפסת ביום העצמאות. "אין לי הרבה חברים ישראלים במיאמי. בעצם רק זאב בופמן, שהיה פעם הבעלים של קולנוע 'מגדלור' בתל־אביב והיום הוא אימפרסריו מאוד גדול במיאמי. מעבר לבופמן, אני לא מעורב באוכלוסיה הישראלית פה". סטייה ישראלית אחת בכל זאת נשארת לו לאריסון, אחרי התקף־לב; שומר על דיאטה צמחונית חריפה, בלי כולסטרול, בלי שומנים. אבל בכל פעם שה"בואינג" הפרטי שלו נוחת בנתב"ג, הוא נכנס לאוטו ודבר ראשון נוסע לשוק בצלאל, שם הוא עומד ואוכל פלאפל אחרי פלאפל. ושיהנקו הרופאים.

ה'בייבי' של אריסון בארץ היא קרן תל־אביב לפיתוח. לפני חמש וחצי שנים מונה חנן בן־יהודה, מי שהיה עוזרו האישי של צ'יץ', למנהל הקרן. הוא וצ'יץ' הכירו את אריסון היכרות קלושה, אבל חנן החליט לכלול אותו בסיכוב התרמות שעשה בארה"ב. הוא נסע למיאמי והסביר לאריסון במה מדובר. אריסון הקשיב בהתעניינות ואחר־כך שלף פנקס צ'קים ונתן לקרן רבע מיליון דולר. היום הוא יו"ר הקרן בארה"ב. "הוא תורם בממוצע 400 אלף דולר בשנה מכיסו הפרטי ומגייס עוד כ־200 אלף מתורמים אחרים", אומר בן־יהודה. חותנו של אריסון, טסי טמיר, מפקח על הוצאת הכספים בארץ.

"אין זה מפני שאינני סומך על המגבית", אומר אריסון, "אני שמעתי על התנועה של היהודים מסן־פרנסיסקו שמעבירים את הכסף ישירות לארץ, אבל אצלי זה לא המקרה. אני תורם למגבית הרבה כסף כל שנה. קרן תל־אביב היא פשוט משהו שאני עושה בשבילי". כך, למשל, הקים אריסון השנה את הקונסרבטוריון למוסיקה ברחוב שטריקר בת"א. דרך הקרן הוא גם הכיר את האמן יעקב אגם שעיצב לאחרונה את אחת מאוניותיו. תרומותיו לקרן בשנתיים האחרונות מסתכמות בכמיליון ורבע דולר. בשנה הבאה, אגב, אולי יהיה פחות. לא רק מאריסון, מכולם. האוצר של ארה"ב, הפחית את הניכוי המותר לתרומות ממס־ההכנסה מ־50 אחוז ל־28 אחוזים, וכאופן טבעי ירדו סכומי התרומות.

אריסון, כמובן, יכול היה לפרוש כבר מזמן מן העסקים ולבלות את זמנו במשחקי גולף וטניס באחד מן הקאנטרי קלאב'ס המפוארים של פלורידה. בנו, מיקי, אומרים המכירים, יותר ממסוגל לשמור על העסק. אבל אריסון לא רוצה לפרוש. תיקון: הוא לא יכול. "אני לא יכול לראות את עצמי פורש מן העסקים. אילו חשבתי שאני מסוגל לפרוש, הייתי קונה בית בארץ וחי בו חלק מהשנה, אבל אני פשוט לא יכול".

יאיר לפיד

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 11.9.52 – 18.9.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

האינדקס עלה ב־8 נקודות – התוספת 6,4 ל"י

שכר העובדים במדינה יועלה החודש ב־6,400 ל"י לחודש, אם התאחדות בעלי התעשיה תסכים לחדש ארת הסכם תוספת היוקר. תוספת זו תבוא עקב עלית אינדקס־המחיה ב־5 נקודות באוגוסט, כפי שנקבע הבוקר ע"י לשכת הסטטיסטיקה הממשלתית.

שכר העובדים במוסדות ציבוריים ברשויות ובשרותי המדינה יועלה החל מ־1 בספטמבר ושכר פועלי התעשיה מ־15 בחודש. אינדקס יוקר המחיה, שעמד בתחילת ינואר על בסיס של 107 נקודות, הגיע בסוף אוגוסט ל־165 נקודות. העליה הכוללת בשכר בקשר לעלית האינדקס מה־15 בינואר ועד ה־15 בספטמבר הסתכם ב־52 ל"י. התוספת של 6,400 ל"י חלה על כל העובדים המקבלים שכר של 80 ל"י ומעלה לחודש. המשתכרים פחות מ־80 ל"י יקבלו העלאה של 8 אחוזים משכרם.

שר הסעד עיכב התפטרותו

שר הסעד הרב י. מ. לוין הסכים שלא להגיש רשמית את התפטרותו מן הממשלה עד לאחר ישיבת חברי הכנסת ממפלגות הדתיות שנקבעה למחר.

העיכוב בהתפטרות בא עקב חילוקי דעות בתוך סיעת אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל בקשר להתפטרות שהציע השר ש. לוין.

הרב לוין אמר להגיש את התפטרותו עוד אתמול, אולם כך נראה לו להיום, שהוא הסכים לעכב את הודעתו עד לאחר הפגישה שבה יתברר כראה גורל השתתפותם של אגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל בקואליציה הממשלתית.

תמונה ראשונה מחתימת הסכם השילומים בלוכסמבורג: שר־החוץ מר מ. שרת חותם. מאחוריו משמאל לימין: ד"ר גיורא יוספטל, המזכיר הראשון של הצירות הישראלית בבריסל ש. קדר, וסגן ראש הסכם של גרמניה המערבית, הר הרבסט.

"רכבת אכספרס" תונהג בין ירושלים ותל־אביב

הגדלה ניכרת של מספר הרכבות המהלכות בקוים תל־אביב – ירושלים ות"א – חיפה וכן הנהגת רכבת ישירה אחת ליום בין תל־אביב לירושלים, נתאפשרה עם פתיחת השרות של קטרי הדיזל במסילות הברזל במדינה.

הפעלת קטרי הדיזל תקצר את זמני הנסיעה ברכבת ומתוך כך אפשר היה להפעיל מספר גדול יותר של רכבות בקוים השונים בלי הצורך להוסיף קרונות נוספים.

מיום ב' בשבוע הבא ולכל תקופת החגים תצא "רכבת אכספרס" מיוחדת מירושלים בכל יום בשעה 6.30 בבוקר והיא תגיע לתל אביב בשעה 8,30.

רכבת זו לא תתעכב בדרך ונוסעיה לא יצטרכו להחליף רכבות בלוד.

44 ירדו להונגריה

44 תושבי ישראל ובין ילדיהם ילידי הארץ מפליגים היום מן הארץ בדרכם לאונגריה באניות הרומניות "טולינה" ו"קונסטנצה". הם יגיעו באניות לנמל קונסטאנצה הרומני, ומשם יסעו לאונגריה ברכבת.

בין היורדים בעלי מלאכה ובני משפחות שגרו במשכים ובקיבוצים. כולם בגיל צעיר או בינוני. ביחוד בולטים הילדים שנולדו בארץ ושפתם עברית.

בירת הלבנון שבתה

כל החנויות בבירות סגורות היום והתחבורה שובתת מתוך היענות לקריאת השביתה הכללית של מפלגות האופוזיציה הלבנונית.

השביתה נקראה כדי להפגין את סירוב האופוזיציה לשתף פעולה עם ממשלת השלושה החדשה של סאיב סלאם ולהגביר את התביעה לפיזור הפרלמנט ועריכת בחירות כלליות.

כוחות צבא ומשטרה משוטטים ברחובות, מוכנים לכל פגיעה בבטחון הציבור.

ראש השנה דוחה גם כדורגל בריטי

התאחדות הכדורגל הבריטית דוחה משחק בתחרויות המוקדמות על הגביע אחר שנתברר כי מועד המשחק חל בראש השנה.

בקשת הדחיה באה מאת המועדון היהודי לכדורגל ע"ש וינגייט.

בקבוצה יהודית זו משחק דניאל ילובסקי, לשעבר חלוץ מרכזי ב"הפועל" תל־אביב.

שכר הדירה יועלה ב־50–100 אחוז

שכר הדירה בדירות ובבתי עסק יועלה – בדירות מ־50 עד 100 אחוז ובעסקים ממאה עד מאתיים אחוז.

כן יוכנסו שינויים חשובים ביותר בזכויותיהם של בעלי בתים, דיירים ודיירי משנה אם תאשר הממשלה, ואחריה הכנסת, את החוק החדש בדבר "שכירות מקרקעין".

המכסימום של שכר דירה לא יהיה יותר מ־8 ל"י לחדר אחר ההעלאה.

חנינה ל"כסית"

אגף הפיקוח במשרד המסחר והתעשיה קיצר בשבוע ימים את עונש הסגירה של קפה "כסית".

בוטל משפט חבר מבואות בית"ר

שופט השלום בירושלים מר א. עזן החליט לבטל את המשפט נגד בן־ציון תוכמן, אחד משלושת חברי מבואות ביתר, אשר הואשמו ע"י המשטרה ביציאה לחו"ל ללא היתר.

השלושה עברו באפריל אשתקד את הגבול בואדי נוקין, לאחר שנתפסו ע"י חיילי הלגיון הערבי שהסגירו אותם.

השופט החליט לזכות את הנאשם אחר שהמשטרה טענה הבוקר כי לא הצליחה למצוא את רב־סרן אידלמן, מי שהיה חבר ועדת שביתת הנשק וגם צריך היה להיות העד הראשי במשפט זה. הסניגור עו"ד תמיר טען, שאין התעללות בנאשם אם מביאים אותו בכל פעם חמישית לבית המשפט והמשטרה אינה מצליחה להביא הוכחות נגדו.

איינשטיין מזהיר בפני גרמניה

אלברט איינשטיין

מתפוצץ חובר, שהמערב מחזק שוב את גרמניה ולאחר שהנחיל אותה תבוסה במלחמת העולם השניה והפך אותה שוב למדינה חזקה ומסוכנת – הצהיר אתמול פרופ' אלברט איינשטיין במכתב אל מ. א. שפירא, סגן נשיא של כתב העת "אלוקי" בקשר למאמר שהופיע בחוברת האחרונה של כתב העת.

סקר לסלילת כביש לאילת

ממשלת ישראל התקשרה עם חברת "קונסטרקשן אנגינירס" (אשר תבצע את השלב השני בכביש החולה) וביקשה ממנה לערוך מחקר על סלילת כביש מבאר־שבע לאילת.

על כך מסר הלילה מר יעקב ר. זאנזיבר, מנהלת החברה בצאתו את הארץ. מר זאנזיבר סיפר, כי בעוד חודש יבואו ארצה 6 מהנדסים אמריקניים ובעזרת כ־40 עובדים מקומיים יפתחו בסקר שיימשך כ־7 חדשים. אם כתוצאה מהסקר יוחלט לבצע את התכנית, יועסקו בה אלפים רבים של פועלים וביצוע התכנית יעלה מיליונים.

ועוד: צה"ל: הגורל שהתחיל ללמוד בגיל 10 ■ כלכלה: יעקב גדיש, השריף של האוצר ■ מכוניות: חידוש־בדרך — הגה אחורי ■ קומיקס למבוגרים: "אני האשה האחרונה בעולם" ■ אנשים: ט"ם בחדר האוכל באילת ■ ריגול: המשחק הכפול של הסטודנט הבריטי ■ שאלון: מה משתף לך ולבת־זוגך מלבד אהבה? ■ די"טה: לא כל אחד צריך להיות רזה ■ משחקים: זורקים גולות ■ תיירות: בית המסתורין בקליפורניה ■ הסטוריה: מאשלות צבאיות בעיראק ■ תשחץ

